

~~1 bl~~

h

~~3 an 17997~~ a

Zu ~~107~~

Li

Angewandtes

17

Be

NEXUM
pariter atque
DIFFERENTIAM
VIVAE
ET
OPEROSAE
FIDEI,

AD CONFIRMANDAM
VERITATIS EVANGELICÆ
ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ,

amovendamque
ab Ecclesiis *γυναικας* Lutheranis,

FIDEI
MORTUAE
vel suspensionem vel inculpationem,

ex SS. Lit. Pandectis & LL. Symbb.
demonstrat

JOANNES JACOBUS Zanken,
S. S. Theol. D. Past. & Sup. Haynæ-Comitum.

DRESDÆ & LIPSIÆ,
In Officina Hilscheriana, 1730.

SUMMO SOSPITATORI
JESU CHRISTO
UNI DOMINO,
ÆTERNO, ÆTERNI
PATRIS, FILIO,
ipsissimo DEO,
NEC NON
ECCLESIAE

γνησιως Lutheranæ,
SPONSÆ IPSIUS

hoc quidquid est laboris
SACRUM
esse jubet

devotissimum,
AUTOR.

יִצְחָק

PRÆFAMEN.

§. I.

יהוה עיניך הלווא לאמונה:

O JEHOVAH oculi tui, nonne in fidem (intenti?) Ita *Jeremias cap. V, 3.* O salutarem homini vocem! Quod si enim solam attendit fidem supremus rerum arbiter Deus; non est, quod, de peccatorum venia, desperet homo, peccatis quamlibet inquinatus. Neque aliam, viri θεοπνευστοι, vel doctrinam vel consolationem, fortius inculcarunt. *Credite Evangelio!* ipsius Salvatoris vox est *Marci I, 15.* Quidni ejus ministri eandem resonent? Hinc Paulus, cum socio Sila, carceris sui Praefecto; *crede in Dominum Jesum, ita & tu & domus tua salvabimini. Act. XVI, 31.* Qui enim credit in eum, qui impios justificat, ei, sua imputatur fides, in justitiam. *Rom. IV, 5.* Nimirum *justus ex fide sua, vivet.*

A 2

Habac.

Habac. II, 4. Qui vero non credit, jam judicatus est. Joh. III, 18. imo damnatur Marc. XVI, 16. Quippe sine fide Deo placere impossibile est. Hebr. XI, 6.

§. 2. Tam salutare, de salute nostra, Dei consilium nobis erepturus *Satanas*, & ipse, *in fidem, intentos habet oculos.* Æternis scilicet flammis mancipatus, catenisque tenebrarum, nunquam dissolvendis, ligatus, quod, ex pœnarum sine, non potest, ex sociis, solatium quærît. Suas inde armat cohortes, & quidquid, potestatibus infernalibus, virium inest, colligit, ut & eam, *quæ creditur*, & eam, *quæ credit*, fidem tollat. Tanta inde errorum vitiorumque colluvies, vel in ipsam Ecclesiam, confluit, *ut ipse Christus, ad judicium venturus, vix fidem inventurus sibi videatur. Luc. XVIII, 8.* Paulus inde *doctrinas demoniorum 1. Tim. IV, 1. & tempora impietatis plenissima, diem παντοκρατορικον, immediate, antecessura scribit. 2. Tim. III, 1.*

§. 3. Eventus vaticinium, nostris, eheu! temporibus implet. Tot scandala, tot impietatis larvæ, *μορφωσιν ευσεβειας εχοντες, δυναμιν αψησαντες. 2. Tim. III, 5.* seu potius tot, Christiani nominis, carcinomata apparent, ut alios omnem navare operam, ne pii videantur; alios videri, quam esse malle, non abs re statuas.

Atheos

Atheos utrumque hoc hominum genus dixeris, *qui*, quem ore profitentur, *factis negantes Deum Tit. I, 16.* Christi nomen hostibus ludibrio exponunt atque prostituunt. *Rom. II, 24.*

§. 4. Neque professioni fidei parcitur. Quid in Theologiam Exegeticam, Acroamaticam, Polemicam, Technologicam, hæcenus tentaverit, angelum lucis mentitus satanas, vix posteris, si qui futuri sunt, credent. Per omnes, Evangelicæ religionis, articulos, & astus & impetus τὸ μυσιοτεχνιτὸς monstrari possunt. Videmus, sentimus, ingemiscimus. Neque tamen, tanto malo, videre hæcenus remedium licuit. Vel ipsa, de fide justificante, doctrina, ἀκριβολις nostra, documento sit. Qui opera, ex justificationis articulo, eliminant, fidei mortuæ professores & defensores audiunt. His, qui sibi meliores videntur, operum, si non meritum, in ipso justificationis actu; tamen, præsentiam vel defendunt, vel plane necessariam faciunt.

Facilis inde conclusio, in actu justificationis, necessaria esse bona opera. Quod si verum, *sine bonis operibus nemo justificatur.* Eandem ergo, quæ dudum in *Epitom. Artic. controo. Art. III. thes. negativa XI.* rejecta est, *absque bonorum operum præsentia, hominem justificari non posse, adeoque bona opera esse*

conditionem justificationis sine qua non, denuo obtrudi, patet. Quanta inde Ecclesiæ Evangelicæ prostitutio, cui nota inuritur, inconstantis doctrinæ; quantum odium partium; quanta fenestra, vel ad Epicureismum vel Pharisæismum, patefiat; imo quæ, Pontificiis erroribus, via sternatur; vel me tacente, patet. Pii omnes mecum Ecclesiæ fata dolent, & quidquid sanando vulnere possunt, pro virili conferunt. Mihi hoc studium fidei justificantis naturam, vivæque & operosæ tam nexum, quam differentiam, ex S. Codice & LL. Synabb. explicandi laborem injunxit. Ut veritas enucleatius pateat, brevibus seu positionibus, seu aphorismis, catenæ in morem, sibi invicem connexis, rem omnem conficere studebo. Deus, cujus opus fides est. Joh. VI, 29. Spiritum fidei & illuminatorem & manu ductorem concedat largiter!

APHOR.

APHOR. I.

Fidem justificare scriptura docet.

§. I.

QUotquot, à Christo, denominantur Christiani, aphorismum concedunt. *Verbum certe Dei est: fides justificat.* Ipse OSORIUS, è Pontificiorum schola, clamat. *Conc. II. Dom. XXIII. post Pentec.* Inter nos vero, proh dolor! repertus est, qui scribat: *Negari non potest, commodiorem esse loquendi formulam, nos fide justificari, quam fidem justificare nos. Nam a) ne dicam, priorem esse Biblicam, cum posterior NB. tantum sit Ecclesiastica, & Spiritus S. optime sciat loqui de mysteriis. b) Prior fidei, qua justificamur, non videtur ullam actuositatem tribuere, sic uti etiam, in actu & negotio justificationis, passivè aut relative sonat; ita posterior fidei actuositatem tribuere videtur. c) Prior solum Deum glorificat, ut justificantem, fidem vero tantum ut medium & instrumentum agnoscit, per quod justitia recipiatur & homini applicetur. Posterior vero vim justificam videtur fidei adscribere. d) Unde prior simplici sensu accipi potest, hominem justificari fide, vel ob-jectiva, Christi merito, & quo illud offertur & confer-tur, verbo Evangelii, vel subjectiva, dum ea, tanquam medio, ad se applicat justitiam Christi. Nam utro modo capiatur, nihil periculi est, ne quis, hereticus fraudis ansam querat. Posterior autem, cum justi-ficandi actum de fide predicet, avide ab Arminianis arripitur, qui fidem in negotio justificationis dicunt,*

esse actum, quatenus includit in se totam obedientiam hominis Christiani, lege fidei, id est Evangelii præscriptam. vid. Confess. Remonstr. Apol. f. 113. Neque dissentiunt Socinistæ, qui fidem justificam pro mera fiducia, seu actu voluntatis, adeoque particulari legis observatione, habent, non pro apprehensione aut receptione talis impletionis legis. Unde & hæc justificans fides tam studiose limitanda est vel restringenda.

Obstupui hæc legens. Adeone, piis confessoribus, insanum fuit sinciput? ut, periculum non animadvertentes, scriberent: *Monendi lectores, quod, sicut necesse est hanc sententiam tueri, quod Christus sit Mediator: ita necesse sit defendere, quod fides justificet. Apol. A.C. p. 72.* Adeone omnes deliramus, LL. Symbol. sacramento nos obstringentes?

§. 2. Sed vero, Christus scit, de mysteriis, optime loqui, & quæ Spiritus S. docet, Christi sunt. *Εκ τῆς οὐσῆς ἀληψῆται* CHRISTUS inquit *Job. XVI, 15.* Ipse autem Christus ait justificatis: *η πισις οὐ σεσωκε σε. Matth. IX, 22. Marc. V, 34. X, 52. Luc. VIII, 48. VII, 50. XVII, 19. XVIII, 42.* Qui vero salvat, quidni justificet? Salus spiritualis, in tempore contingens, justificatio est, cum jure conjuncta æternæ gloriæ. *Minus ergo est justum reddere, quam salutem & æternæ gloriæ jus dare, sic recte docet: Celeb. Haferung. Melet. de fide oper. p. 23.* Addere liceat: *Salutis & justificationis eadem causa est, quod operose probat. F.C. p. 694.* Quæ ergo, contra phrasin: *fides justificat!* monentur, ipsi objiciuntur Christo. Imo hoc fortius Christo objiciuntur, quo plura sunt bona, quæ salus æterna comprehendit, quam justificatio.

catio. Quantum ergo, à blasphemia, abfit, videat monitor, & sibi caveat velim.

§. 2. Instat tamen, phrasin ipsam, *κατα ρητον* in scriptura non legi. O acumen, a Christo non observatum, sed hebefactum! A Spiritu S. *qui optime scit loqui*, reprobatum! Qui locis jamjam citatis dixerat: *η πισις σε σωκε σε*. Idem cæcis visum, defunctæ vitam, redditurus Christus ait; *κατα πισιν υμων γενηθητω*. *Matth. IX, 29. μονον πισευε, ηδη σωθησεται Luc. VIII, 50.* Sic Servatori perinde est, utrum, *fide salvari nos*, doceat, an, *fidem salvare*, dicat. Eandem docendi rationem Paulus seclatur, *σεσωσμενς δια πισεως* dicens, quos *η πισις σεσωκε Eph. II, 8.* Altera ergo alteram includit: Sed vero *δικαιωθηται εκ πισεως, δια πισεως* dicimur *Gal. II, 16. Phil. III, 19. Rom. III, 30. πισει Rom. III, 28.* Nimirum, quotquot *η πισις εδικαιωσε*. Eadem est loquendi, eadem colligendi vis, in neutra quidquam periculi.

§. 4. Neque tamen quiescit, taxandæ phraseos innocuæ, pruritus. *Christum de salute* non animæ, sed *corporis, locutum* objicitur. *Ab hac, ad illam, non rite colligi.* Sed vero objecti diversitas grammaticam non mutat. Tantum valeret, si vera esset exceptio, ex *Pontificiorum & Socinianorum*, eorundemque impudentissimorum, lacunis hausta, ne sordes deessent, *την δια πισεως τε χειρα, την εκ θεου δικαιοσυνην επι πισει Phil. III, 9.* commendatam, conspurcaturæ. Sed vero fallitur & fallit monitor. Paralytico sanitas corporis contigit *in signum impetratæ*, per fidem, *justificationis*. *Matth. IX, 5.* Idem leproso dabatur beneficium *Luc. XVII, 19. την αιμορροοσαν* Christus abire jussit *εις ειρηνην.*

Marc. V. 34. Non autem, nisi justificati, pacem habemus cum Deo. *Rom. V. 1.* Peccatrici porro solam animæ salutem dedit *Luc. VII. 50.* Omnibus tamen & fingulis dixit: ἢ πιστὸς σὺ σέσωκας σε. Qui ergo non viderit, perinde esse, utrum fide nos justificari, an fidem justificare, quis dixerit cæcus sit oportet, & Bellarmino cæcior. Hic enim *Lib. de Justif. c. X.* scribit:

Matth. XV. Marc. VII. aperte tribuitur fidei efficacia impetrande sanitatis. Neque responderi debet, aliud esse loqui de justificatione, aliud de curatione morbi corporalis. Nam Dominus iisdem plane verbis tribuit fidei utramque sanitatem. Peccatrici enim dixit: fides tua salvam te fecit. *Luc. VII. 50.* & mulieri curatæ, à fluxu sanguinis, similiter dixit: fides tua te salvam fecit.

Sic A. C. hostes infensissimi, pro LL. Synbb. nostræ Ecclesiæ, certare coguntur, cum, e nostris, surgant, qui phrasin; fides justificat, ab *Apol. p. 68. & 71. sq.* operose defensam, periculosam judicant, & scribere audent, ecclesiasticam esse, non biblicam, neque ante *IV. Sec. auditam.* Alia IRENÆO est sententia, cui fides salvat. *L. II. cap. 50.* quod ipsum est: fides justificat.

S. 5. Dicis: at vero agendi verbum actuositatem insinuat. Fides autem in articulo justificationis, sola relatione, ad Christum, consideratur, & in passione consistit. O quam vellem, ex animi sententia, & sincero mentis affectu, doceri, quod fides in negotio justificationis, tantum passive se habeat. Sed vero cur fides, in ipso justificationis actu, operosa dicitur, si actiosa non est? Cur fiducia, in primo justificationis actu quatuor assignantur actus, si actiosa non est? si ab agendi suspensione abhorres? Verum hæc *Aphor. XV. & XXV.* expediet.

diet. Nobis, à verbo activo, nullum periculum apparet. Infelix autem est collectio, & ingens *ασυλλογισια*, ad actionem, à verbo activo, argumentantis. Oculus, speculum, aqua, nubes pluviosa, formas accipiunt varias, & exhibent. Cera figillum pariter & annulum; luna radios solares; petra vocem & recipit & reddit. Arbor securim tenet. Singula hæc, *non agendo*, sed *patiando* fiunt. Sic *fides*, Christum recipit, *justificat*, *non agendo* sed *patiando*. Sic credenti omnia possibilia *Marc. IX, 24*. Quis exciperet justificandi potentiam, *passivam* scilicet? *Der Glaube ist ein allmächtig Ding, wie Gott selbst, verba sunt Theandri T. II. Alt. p. 186.* Darum will ihn auch Gott bewehren und prüfen. Darum muß sich auch dawieder legen alles, was der Teufel vermag und kan. Hinc illæ lacrymæ. Hinc illi insultus.

APHOR. II.

Fides justificans, à fide, qua mera virtus primi præcepti est, curate est distinguenda.

§. I.

IPsa Dei, & amandi quidem & colendi, notio, fidem Deo habendam, inque ipso adquiescendum, omnemque in illo fiduciam, eamque constantem, esse ponendam, docet. Sic & naturæ & scripturæ liber primi præcepti succinctam, à B. Luthero suppeditatam, explicationem confirmat. Sed si justificaret fides, sic considerata, actum esset, de justificatione nostra, pariter atque salute. Hæc fides opus est, à nobis, sub æterni anathematis fulmine, postulatum. Intueatur ergo Deum, ut
ens

ens infinitum, summe perfectum; ostendat animo, tanquam omnis boni scaturiginem, hominisque ipsius & conditorem & benefactorem; non tamen poterit, quin summæ simul justitiæ rigorem & videat & exponat.

§. 2. Quam vacillabit fiducia, suæ imperfectionis conscia! Ultra conjecturas, de auxilio sperato, non adsurget, *natura ductu*. Lex insuper, *iram operando*, terret, abigit, prosternit. Nihil est, quod labantem statuminet; nihil quod prostratam erigat. Sic damnat & damnatur. Accedat Evangelium, ostendat Christum. Eundem adprehendendum lex denuo jubet. Affulget aliqua eluctandi spes. Sed ô miseram fidem, cui vires, & accedendi & apprehendendi Christum desunt! Quo major contigit gratia, hoc magis elucescit miseria. Imo suppeditentur, ex evangelio, vires, melior est virtutis conditio. Hominis tamen, hoc magis apparet corruptio. Vel optima medicamina, cum morte conflictanti, nihil proderunt, propter deficientem corporis dispositionem. Ita ne quidem, ex evangelio, suppeditatæ vires perficient *opus fidei, à lege mandatum*. O si per nostræ fidei staret *perfectionem*, nemo salvaretur. Alia est fidei justificantis conditio. Non tantum pacatissimum sibi, sed & unitissimum, intuetur Deum; apprehendit Christum; coram tribunali Christi, apparet *μστα* *πρᾶξις*, *Eph. III, 12. Hebr. IV, 16.* & salvatur & salvat, non sua tamen, sed Christi virtute. Nam verbis utor *Apol. p. 70. fides non ideo justificat aut salvat, quia ipsa sit opus per sese dignum, sed tantum, quia accipit misericordiam promissam. Et fides non propterea justificat, quod ipsa tam bonum opus, tamque præclara virtus sit,*
sed

sed quia in promissione Evangelii, meritum Christi apprehendit & amplectitur. F. C. p. 684. Equidem neque contritio, neque dilectio, neque ulla alia virtus, sed SOLA FIDES est unicum medium & instrumentum, quo gratiam Dei, meritum Christi, & remissionem peccatorum, quæ bona nobis in promissione evangelii offeruntur, apprehendere & accipere possumus. F. C. p. 689. Hoc officium & hæc proprietates fidei solius sit, maneatque, quod videlicet SOLA FIDES & NB. nulla prorsus alia res, sit illud medium, quo Dei gratiam & meritum Christi in promissione Evangelii apprehendatur. l. c. p. 691. Nunc iudicet, cui iudicandi facultas demta non est, & religionis cura, num probari possit, quod non nemo scribit: sola fides, ex reliquis operibus, accipit justitiam Christi. Si ex reliquis operibus fides justificaret, opus nostrum justificaret, contra Apostolum non ex operibus. Eph. II, 9. contra LL. Symb. quibus nulla virtus instrumentum est, quo gratiam Dei apprehendere possimus.

APHOR. III.

Fides qua virtus, notitia constat & assensu, neque semper fiduciam interdum timorem habet conjunctum.

S. I.

Fidei, qua virtutis Theologica, objectum est το γνωσθη τῶ θεῷ. Rom. I, 20. Hoc reale est, si personale desideraveris, solus Deus est. Hunc natura, ex operibus, cognoscendum præbet, melius Scriptura S. docet. Sine hac notitia, nulla fides est, quidquid Pontifi-

gii

cii contra dixerint, cum quibus, post debellatam pugnam, nunc non congredior. *Conf. interim Meisn. T. III. Disp. Vitenb. VII. §. 23--69. Danh. Hodof. p. 1317. 1340. sq. Calov. Exeg. A. C. Art. IV. alios.* Haustus notitiæ argumentis & fundamentis, succedit assensus. Qui enim quis vera judicet, quorum veritatem non habet perspectam? Prout ergo datur Theologia naturalis, e naturæ lumine accensa; sic datur, sine *Puccianismi & Fanaticismi* suspicione, fides aliqua naturalis, quæ, argumentis, à natura suppeditatis, innixa, Deum & existere & remuneratorem esse bonorum, malorumque vindicem certo credat. Certius tamen multo est fundamentum, à Scriptura, positum, ipsius loquentis Dei veritas. Multo ergo plura, ex Scripturis, hausta fides & novit & credit. Quidquid nimirum scriptura docuerit, sub hanc fidem, cadit. Et quanquam non omnes omnia & singula, *eadem exactione*, sciant, nemo tamen, in scriptura revelatis, sine animi periculo, post acceptam informationem, contradixerit, vel fidem non adhibuerit: *Qui enim testanti Deo non credit mendacem facit eum 1. Joh. V, 10.* Heu nefas. Hoc sensu considerata fides summum, in assensu scripturæ verbis, præstito, gradum, attigit. *Eo quod adprehensio sc. intellectus seu notitia est quasi genus, ad sensus vero est differentia quasi specifica. Seu illa se habet, ut materia, hic ut forma* docente HABERKORN. *Syntag. III. Disp. 9. §. 7. p. 391.*

§. 2. Fiduciam, tertiam fidei justificæ partem, frustra, *in fide sic considerata*, quæsieris. Quod si *Melodius* observasset, non ita, cum Pontificiis, Ecclesiæ Lutheranae doctrinam prostituisset. *p. 384. sq.* Nam curi

non

non omnia, quæ in scripturis proponuntur, spem alant, sed multæ sint tam doctrinæ, quam minæ & historiæ, quæ impios terrent, non potest quin sæpe timor incutiatur, imo terror & horror illis, qui, contra Deum, nituntur. Alia e. g. sex præcise diebus totam cœli terræque machinam esse creatam, hominem ex limo, quæ corpus; quæ animam, ex divina inspiratione, ortum; fœminam, ex costa viri, non ex limo, productam; & sexcenta alia, quæ propter dicentis auctoritatem, creduntur, neque fiducia, neque timori generando, nisi mediate & indirecte, inserviunt. Sed quid, in re aperta, verbis utor prolixioribus? Id tantum demonstrare volui, fidem, quæ virtus, *propter hanc causam*, justificare non posse. Hanc si suo insignire nomine volueris, *historicam*, non abs re dixeris, *ελεγχον πραγμάτων μη βλεπομένων* vocat, *Paulus Hebr. XI, 1.* Sed de hac deinceps. Sufficit demonstrasse fidei, *quæ virtus est*, fiduciam, non esse essentialem, sequi tamen interdum, interdum vero timorem. Veræ tamen pietatis *ορητηρια* in ea deprehendas, cum hunc timor pœnæ, ne peccet, arceat; hunc benefactoris & Conservatoris Dei veneratio, ad virtutes, ducat.

APHOR. IV.

Fides justificans & notitia, & assensu, & fiducia, est instructa. Si qua harum deest, justificata non est.

§. I.

Bellarminus, cum fociennis, fidem per *αγνοια* describat, ut doceat, quo quis ignorantior fuerit, hoc Romanæ Ecclesiæ esse fideliozem. *Bell. L. I.*

de

de Justif. c. 7. §. 1. & 2. Vasquez. T. 2. q. 109. c. 7. Nihil hæ nugæ ad nos. *Fides non nisi cognitorum est.* Rom. X, 14. Neque Christus prædicans fidem, nisi per auditum verbum, instillavit auditoribus. Marc. I, 14. Luc. XXIV, 19. Job. V, 36. 39. X, 37. 38. XIV, 11. Hinc Apostoli sua, ex scripturis probant. Act. XVI, 11. XXVI, 22. Hinc in Christum, quem audiverant & agnoverant, Samaritani credunt. Job. IV, 41. &c. Inde γνώσις, νοήσις, συνεσις, σοφία, επιγνώσις εδησις, & πνευματική quidem, Hebræis vero תעב, כינה, ככמה audit, conf. Job. XIX, 25. Es. LIII, 11. Hof. II, 20. & LXX. interpretes h. 1. it. Matth. XIII, 19. Luc. I, 77. Job. VI, 69. X, 14. XVII, 3. 1. Cor. I, 5. II, 2. 2. Cor. V, 1. Gal. IV, 9. Eph. I, 17. 18. Col. I, 9. 2. Tim. III, 7. Hebr. XI, 3. 2. Pet. II, 20. 1. Job. II, 4. III, 14. Plura non lubet. Neque potest quin πνευματική συνεσις audiat. Col. I, 9. Spiritus enim S. donum est & fructus 2. Cor. IV, 13. Gal. V, 23. πνευματικά γαρ πνευματικώς. 1. Cor. II, 13. Φρονημα δε σαρκος εχθρα τς θες, ηγυ θανατος Rom. VIII, 6. 7. Inde fideles ποτη ימורי θεοδιδακτοι. Jes. LIV, 13. Hinc ille ελεγχος των πραγμάτων μη βλεπομενων, in adfensu, oritur. Hebr. XI, 1.

§. 2. Sed vero cum fides, qua virtus est, totum γνώσον τς θες, pro objecto, habeat, & circa omnia, quæ in S. codice revelata sunt, occupata sit; eadem qua justificata est, angustioribus circumscripta terminis est. Vita enim æterna, non in notitia omnium revelatorum, sed in notitia Dei Patris &, quem misit, filii consistit. Job. XVII, 3. Per ejus agnitionem, justificamur. Jes. LIII, 11. Hic proprium & adæquatum fidei salvificæ objectum est, præter cuius nomen, non est quod salvet. Act. IV,

Act. IV, 12. Hic unicus est, Deum inter & homines, Mediator. 1. Tim. II, 5. In eum oculi collimandi, non secus ac Israelitis, in serpentem exaltatum. Num. XXI, 8, 9. Job. III, 14. Inde obiectum fidei iustificantis misericordiam promissam dicit. Apol. p. 70. promissionem, qua Deus pollicitus est, quod, PROPTER CHRISTUM, velit propitius esse credentibus in eum p. 76. adde p. 75. 94. &c. & fides iustificans, ea de causa, fides in Christum audit. F. C. 584. &c. non arundini hinc inde agitata Matth. XI, 7. similis, non fluctuans, ad quemvis doctrinæ ventum, per versutiam astutiamque hominum, excitatum. Eph. IV, 14. Sed immobilis persistens, ut vitam potius quam Christum abjiciat, veræque, de Christo, doctrinæ confessionem. Matth. X, 38. 39. Luc. XIV, 26. XVII, 33. Job. XII, 25. 26.

§. 3. Neque, inter hosce limites, subsistit, quæ iustificat fides. Fiducia accedat necesse est, quamvis, cum Pontificiis, rideat *Melodius. p. 81. 34. 379.* Scriptura enim fidem *υποσασω* vocat *μη βλεπομενων ηα) ελπιζομενων* *Ebr. XI, 1.* Sensum vocis, ex Scripturis, hauriamus. Quod *Eliphaz Jobi XXII, 20. קי*, substantiam vocat, ex plurimorum, qua Hebræorum, qua Christianorum, consensu, id *LXX. υποσασω*, dicunt, qui iidem *statuas Tyri Ezech. XXVI, 11.* hoc nomine, insigniunt, & *מתיר* *Jud. VI, 4.* id, quo natura sustentatur & in vita conservatur, non minus *υποσασω* vocant. Eodem vocabulo *בוא* ingressum in Dei domum dicunt. *Ezech. XLIII, 11.* Imo Patris persona, cuius *χαρακτης* filius est, *υποσασω* audit. *Hebr. I, 3.* Ut ergo fidei insit præsentissimum illud bonum, quo sustentatur, alitur & in æternam vitam introducitur homo, necessum est. Quid vero hoc,

B

præter

præter ipsum Christum, fide, apprehensum? *Paulus eleemosynam Macedonibus rogatam, υποσασιν καυχησεως* suæ, vocat. *2. Cor. IX, 4. XI, 17.* Quidni, eodem sensu, Christum υποσασιν fidei vocem, qui & πισις dicitur *Gal. III, 23*? Christum enim habens, omnia habet, & spiritualia & cœlestia, bona sibi præsentissima αποκειμενα εν τοις θρανοις. *2. Tim. IV, 8. Col. I, 5. κερυμμενα σου τω χειρω εν τω θεω Col. III, 3.* Eam autem fidei partem, quæ Christum ita sibi proprium facit atque apprehendit, quin fiduciam vocemus, non possumus. Non enim, nisi fiducia, promissionum, bona apprehendere in Christo promissa licet. Circa hoc objectum, occupata est notitia. De hoc objecto, convincitur animus. Idem hoc objectum sibi applicat fiducia, *Dei filius me dilexit, me peccatorum maximum salvaturus venit,* cum *Paulo,* clamans, *Gal. II, 21. 1. Tim. I, 15.* Qui enim ignorat, non approbat. Qui non approbat, sibi non applicat. Qui non applicat, non habet. Homo autem, merito Christi, *in quo solo salus. Act. IV, 12.* destitutus, non justificatur. Sic nulla deesse pars, salva justificatione, salva salute, potest. Hinc pii Confessores. *Promissio offert nobis oppressis peccato & morte, gratis reconciliationem, propter Christum, QUÆ ACCIPITUR, non operibus, sed sola fide. Hec fides non affert, ad Deum, fiduciam priorum meritorum, sed tantum fiduciam promissionum, seu promissæ misericordie in Christo. Apol. p. 68. Lex ostendit iram Dei adversus peccatum, sed vincimus per Christum. Quomodo? fide, cum erigimus nos FIDUCIA PROMISSÆ MISERICORDIÆ PROPTER CHRISTUM. p. 74. Fides donum Dei est, per quod Christum Redemptorem*

rem

rem nostrum in verbo Evangelii recte agnoscimus, & ipse
confidimus. F. C. p. 684.

APHOR. V.

*Notitia tamen articulorum, ad salutem, necessa-
riorum, quamvis sola non justificet, a Spi-
ritu S. est excitata.*

S. 1.

QUas turbas, de irrogenitorum, quos vocant,
Theologia, dederit controversia, constat. O si,
meliora ecclesiae fata, Deus tandem aliquando
concedat! Non renovabo litigium. Materiae tamen
ratio postulat, ut brevibus aphorismum & ponam &
confirmem. Ex scriptura orta est, etiam in impiis,
notitia. *Totum scripturae testimonium Spiritus est.*
1. Joh. V, 6. 7. Verbum Christi Spiritus est & vita. Joh.
VI, 63. Nexu sic insolubili conjunctus est, verbo Divino,
sanctissimus Spiritus. Docente Scriptura, docet Spi-
ritus. Quantillum ergo illud sit, quod ex Scriptura
haustum est, notitiae divinae, opus est hujus Doctoris.
Quemadmodum qui vel Vacunae litavit, vel scholam,
justo citius, deseruit, si vel unius literae significationem
aut pronunciationem didicerit, non a se ipso, sed
suo doctus est magistro: sic quantillum illud fuerit,
quod, de Christo, perceperit homo etiam impientissi-
mus, à Spiritu S. ortum trahit.

S. 2. Porro conversio incipit, ab informatione, per
verbum. *Qui crederent, sine auditu sine praedicatione?*
Rom. X, 14. Huic fini nemo, nisi Spiritus S. erudit.
Imo si vel impius δια φθονος ηγα ερω, sive εν εξ

B 2

αγα-

αγαπῆς, ἀλλὰ προφασεί *Christum prædicaverit*, ob
 conjunctum verbo Spiritum, ob operantem, per im-
 pium etiam ministrum, Spiritus S. gratiam, *Paulus*
gaudet, Phil. I, 15 -- 18. Non gauderet autem, nisi &
 veritas & bonitas notitiæ, cum mente divina, conve-
 nientis Apostolo pateret.

§. 3. Excipis *sine excidere suo hanc notitiam, in*
irregento. Perperam mones. *Non omni excidit sine,*
sed ultimo tantum: Animi concitatio, voluntatis com-
 pulsio & commotio, in nemine non oritur. Num illos
 contemnere effectus, sine peccato, licet? Supprimat
 eos *FELIX, DRUSILLA, FESTUS, AGRIP-*
PAS. Act. XXIV. XXVI. contemnant Dei, de salute
sua consilium, Judæorum Pharisei & Scribæ *Luc. VII,*
30. nihil inde, veritatibus auditis & perceptis, decedit,
 sive Logice, sive Ethice, sive Metaphysice easdem con-
 sideraveris. Imo perceptarum doctrinarum veritas,
 sui contemptum, *horrendo judicio vindicat. Jer. V, 14.*
Joh. XII, 48.

§. 4. Dicis, *in impio, non habitare Spiritum S.*
 Bene dicis, sed & Spiritus S. operatur ad eorum con-
 versionem, quos, propter malitiam, inhabitare non
 potest. Præveniens, præparans, adsistens & concomi-
 tans gratia, quæ ipsa fugientem sequitur, ad opera
 Spiritus S. pertinet. Necessum ergo est ut prius, in
 intellectu Spiritus S. operetur gratia, quam voluntas
 flectatur. Necessum est, ut prius aptetur, quam in-
 habitetur, convertendi anima. Quanvis ergo supre-
 mus desit gratiæ divinæ, per inhabitationem Spiritus S.
 gradus, non tamen primus, secundus, tertiusque simul
 negari debet. Rideres dicentem, nihil fecisse archi-
 tectum,

tectum, qui, lignis quidem aptandis, etiamnum immoretur, ædificium tamen non absolverit, nedum inhabitet. Et tibi concedam, nihil egisse Spiritum S. in eo, quem non inhabitet, quamvis, ad salutem erudierit? Non addo verbum.

APHOR. VI.

Præstitus, veritatibus salutaribus, assensus non magis justificat, quam notitia sola, sed tamen à Spiritu S. excitatur.

§. I.

Assensu, Pontificii totam finiunt fidem. Illis succenturiatur *Melodius p. 52. 384. seqq.* Negat Scriptura, negant libri Ecclesiæ nostræ Symbolici. Scribunt quidem: *Est autem fides proprie dicta, assentiri promissioni p. 81.* sed vero iidem scribunt: *Id est credere, considerare meritis Christi &c. p. 72.* Item *Fides non est tantum notitia in intellectu; sed etiam fiducia in voluntate p. 125.* Apprehendenda nimirum sunt, quæ Deus & docet, & promittit, Doctrina apprehenditur assensu, promissiones fiducia, hujus est velle & accipere hoc, quod in promissione offertur videlicet reconciliationem & remissionem peccatorum, sunt verba *Apologia p. 125.* Huic ergo viam sternit assensus, quem, ob graves, à *Chemnit. LL. Theol. T. II, p. 678.* allegatas, causas, toties apologia fidei adscribit. Hoc ergo instructus majores, in fide, profectus fecit, quam qui sola, ornatus est, notitia. Novimus multa historice; non assentimur cognitis, nisi prægnanti ratione convicti. Cum vero scriptura res proponat & promittat,

quæ sunt *υπερ νον, υπερ λογον, ηη πασαν καταληψιν*, quis, sine Spiritus S. gratia, his assensum præbere possit? *Ανθρωπος ψυχικος ε δεχεται τα τε πνευματος, ωρια γαρ αυτω εσι. 1. Cor. II, 14.* Hinc *ωρια τε κηρυγματος* audit *ipsum Evangelium 1. Cor. I, 21.* Et qui posset homo, sibi relictus, credere, Deum, sine mutatione sui, incarnatum, passum mortuum? Creatorem a creatura, solius creatoris providentia sustentata & directa, nihilo minus interfici, mortique creatoris supervivere creaturam? Alia ut taceam divini consilii, de nostra salute, mysteria. Verbis, quæ humana docet sapientia demonstrationibusque, in oculos, quasi, incurrentibus opus est, qui ingenium, demonstrationum *αποδειξει* adfuetum, in suas trahere partes satagit, ut assensum impetret. Exulat, à rebus fidei, quidquid humanum sollicitare assensum poterit. Nulla hic est humani assensus, in viribus naturæ, causa; nullum principium; nullus finis. Quas connectere propositiones humanus non potest intellectus, ut contradictorias, ut sibi contrarias, rejicit. Et tu putes, humano assensu, res, quas sapientia mundi stolidas judicat, apprehendi & approbari posse? Simulari assensus potest, inveniri non potest. Cui scilicet, ex simulatione, vel commodum vel honor surgit, verbo approbat, quæ, animo, rejicit atheus & religionis illusor. Quæ sibi fidem mereri non videntur, reapse, pro veris, habere non potest.

§. 2. Neque invenietur humani assensus, in re *pure* credenda, exemplum ullum. Quos enim impios, pro veritate divina, decertantes, allegaveris, eorum assensum esse humanum demonstrabimus nunquam. Solus Deus *καρδιογνωσης* est. Quis hominum abstrusa mentis
scruta-

serutatur? Ex datis, quæ atheus falsa putat, recte colligit artis colligendi gnarus. Pro veritate consequentiæ decertat, quamvis præmissas ipsas, aut datum principium neget. Nonne ex adversariorum, quamvis falsis, principiis recte colligentes, ad absurdum, ducimus adversarios? Nonne argumentis, κατ' ἀνθρώπων, magna inest efficacia? Nos tamen proinde, adversariorum hypotheses, non facimus nostras. De fide aliena, bene quidem sperare, certo decernere non datur; Par, de assensu alieno, esto iudicium. Ubicunque vero verus invenitur assensus, ille à Spiritu S. est. Hic solus του κοσμου NB. ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ελεγει. Joh. XVI, 8. Ex illo oritur certus πραγμάτων, των μη βλεπομενων, ελεγχος Hebr. XI, 1.

§. 3. Sunt quidem, qui à parentibus & præceptoribus edoctæ, assentiri videntur veritati. Insigne sæpe, ab educatione, oriri præiudicium, indagandæ veritati nunc noxium, nunc quadantenus manudactorum, non nego. Sed vero neque hos, humana autoritate nixos, veritatibus salutaribus, articulisque fidei non mixtis, assensum præbere statuerim. Vivum est & efficax, quod teneris instillatur animis, verbum. Spiritu ergo S. doctore profecerunt, in quantilla cognitione. Eundem Spiritum, vel parentum vel præceptorum labore uti, ad assensum impetrandum, quis negaverit? Gloria laboris feliciter impensæ, in eum redundat, qui solus incrementum dedit, sive Paulo, sive Cepha, sive Apollone plantante & rigante 1. Cor. III, 5 -- 8.

§. 4. Neque Megalander contradicit, quanquam, in aurea ad Rom. præfatione, queratur dari, qui sibi humanam quandam opinionem, imo somnium faciant,

B 4.

quam

quam fidem nominant. Non hic attentus, sed *fiducie* carpitur vitium. Ex fructibus, de hac fide, judicat. Quos eum deesse videt, vel plane contrarios deprehendit, hos fide carere, non abs re, statuit. Imo hos ipsos, falsis assentiri hypothefibus palam est. Strenui *peccatores se fore impunitos* putant. *Sir. V, 7.* Falsum, de divina bonitate & justitia, ferunt judicium, falsam, de conditione salvandorum, foveant sententiam. Esto vere statuere Christi meritum. Impiis, etiam perseverantibus, id profuturum necesse est credant hæc carcinomata. Diabolicum hoc est evangelium, non Christi. Et talis fides *Φαντασμα* est, a Satana, effectum. Interim quæ, de satisfactionis Christi efficacia, recte sentiunt, non magis, ab assensu humano, pendent, quam ipsa hujus articuli doctrina & cognitio. Væ illis, *καπηλευσει τον λογον τς Θεσ 2. Cor. II, 17.*

§. 5. Alia tamen historiarum, & rerum gestarum est ratio. Doctrinæ de SS. Trinitatis mysterio, Christi persona & officio, & ceteris, non assentiri Satanas nequit. Per tot secula propriis hæc omnia intuitus est oculis, imo damnum suum experiundo, didicit. Quæ Judæi, Gentiles crucifigendo Christo peregerunt, ipsi norunt, & testes *αυτοπται*, & Chrificidæ vel eorum progenies. Ab his ipsis Turcæ historiam, de Christo, hauserunt crucifixo. Argumentis historicis fidem habere coguntur. Nihilo tamen minus Salvatorem & negant & oppugnant, non secus ac illi, *qui non crucifixissent, si Dominum gloriæ cognovissent. 1. Cor. II, 5.* Assentiuntur ergo historiarum, rejiciunt doctrinam; imo multa historiarum depravant, vitiant, ne doctrinæ assentiri adigantur. Grande piaculum! Horrendum crimen!

Per

Per eundem tamen historię præbitum assensum, per eadem argumenta historica, quibus de veritate rerum gestarum, convicti tenentur, Spiritum se insinuare Sanctum, & eorum tentare conversionem, persuasissimus sum. Prævenientis hæc gratiæ pars est. Quæ si & doctrinæ assensum impetrat, *propius abesse à regno Christi*, statuendum, quam eos, qui plane vel negligunt vel conculcant. Idem est *CHRISTI de Phariseo* iudicium. *Marc. XII, 24.*

APHOR. VII.

Fides historica, quanquam iustificata non sit, salvifica tamen neque contradictorie, neque contrarie opposita est, sed subordinata.

§. I.

Sunt qui, historicam, cum mortua confundunt fide, eandemque esse eam, quam diaboli habent, asserunt. Qui ita sentiunt, aphorismum ut negent, necessum est, sed vero tantum abest, ut hos rem, acut tangere statuum, ut toto aberrare cælo, putem. Rem demonstraturus, ad oculum, sum. Quidquid vel salutaris doctrinæ, vel rerum gestarum facer continet Codex, sub historicam cadit fidem. Adeo, non circa solum objectum salvificum, occupata est. Quo plus historię sacræ & doctrinæ cœlestis quis cognovit, eo majores, in hac fidei parte, progressus fecit. Neque tamen omnia, ad salutem, sunt necessaria. Qui cognita, solido mentis iudicio, adprobat, pro veris iudicat, & novit historiam & credit. Assensu ergo pariter atque

B 5

notitia

notitia constat. * Virtutis vero est, ita in sacro verſari codice. Quis idem de fide dixerit mortua? Quidquid ex ſacro percipitur codice, Sancti Spiritus ductu cognoscitur. *Aphor. V.* hanc veritatem, extra controverſiæ periculum, poſuit. Adſenſum veritatibus Bibliſis præſtitum, à Spiritu S. proficiſci. *Aphor. VI.* demonſtravit. Hujus ergo fidei autor ſanctiſſimus Spiritus Deus eſt. Mortuam vero, *qua mortem*, à diabolo eſſe, nemo negat. Converti nemo poteſt, niſi qui hiſtoriam primo cognoverit, deinceps pro vero habuerit. Hinc hiſtorica fides via eſt, ad ſalvificam, quanquam objecto latius pateat. Quis hæc ponderans, fidei hiſtoricæ, ſalvificam opponat? Numquid non, ex accuratiore œconomias divinæ cognitione, minarum, pœnarum, promiſſionum præmiorum obſervatione, typorum & antitypi; umbræ & corporis, quod in Jeſu Chriſto eſt, collatione, Veteris & N. T. viciffitudine propius penſitata, multum, in rem Chriſtianam, redundat commodi? multum roboris accedit doctrinæ noſtræ? Et tu hæc tanta rejicere, mortis damnare audeas. Non ſingula, ad ſalutem, neceſſaria ſunt. Idiota fideles multa, ſine ſalutis diſpendio, ignorant. Non tamen, ſine inſigni ignominia & Eccleſiæ damno, Doctor. Ædificandæ domui Dei hæc neceſſaria ſunt, quam quæ maxime. Et tu fidei juſtificæ hanc fidem opponeres vel contradictorie, vel contrarie? Noli tantum errare errorem! Noli injurius eſſe in ſanctiſſimum Spiritum!

ſ. 2. Sed, inquis, *ſicut multi impij, qui hæc omnia norint, & quidem profundius electorum, plurimis.*

Vera

* confer Aphor. II. & III.

Vera sunt, quæ objicis, rateor, & rateor, non nisi lugens. Imo addam, esse, qui fide mortui justifica, valeant historica. Hoc ipsum documento est, fidem historicam non justificare, neququam vero eandem esse cum mortua. Sunt, qui, prævenientem & præparantem gratiam nacti, altius assurgere nolunt. Sunt, qui fidei naufragium fecere, nec tamen, à Deo ad pœnitentiam non sollicitantur. In convertendis *fides historica initium salutis est*; in lapsis & fide mortuis; *incitamentum ad redeundum cum Deo, in gratiam.* Eos vero, qui hanc gratiam præfracte negligunt, hæc ipsa fides facit *απολογητες*. *Servus enim, qui, quam novit Domini voluntatem, non facit, male vapulat, Luc. XII, 47.* B. Gerhardus ο *πρω* rem ita edisserit: *Ex fide historica sive ex notitia promissionum, per efficaciam Spiritus S. nascitur fiducia, quæ est fidei justificantis velut anima, qua promissiones divinas, nobis applicamus, ac, certa animi πληροφορια, illis innitimur. LL. Th. XIX. §. 72.* Nimirum & *historia de miraculis Jesu scripta est, ut credamus & vitam habeamus. Job. XXI. ult.* Hinc Apol. *fides significat non tantum historie notitiam, sed illam fidem quæ assentitur promissioni. p. 69. q. d. Fides justificans est bonum complexum, continet fidem historicam, sed non solam, verum & fiduciam &c.* Inde Epit. *fidem justificantem non esse nudam notitiam historie, sed ingens atque tale Dei donum, quo Christum Redemptorem nostrum in verbo Evangelii, recte agnoscimus, ipsique confidimus. p. 58.* Eodem sensu. Certè cum *Apostolus provocet, ad exempla priorum. Ebr. XI.* historicam inculcat fidem, in confirmationem justifica. Eadem utitur methodo *MOSES*, qui vetat ne *historie,*

rerum-

rerumque gestarum obliviscantur, sed eas suis referant, & filiis & nepotibus. Deut. IV, 9. 10. Imo, DAVID, ex fide historica, solatium sumit, canens: Cogitans quomodo, à mundi principio, judicaveris, solamen accipio. Ps. CXIX, 52. Ea propter toties, in Psalmis, Deum, pro antiquis beneficiis, veneratur. vid. Ps. CXXXV. CVII. alias. Tantum abest ut, justiciæ veniat opponenda, fides historica.

APHOR. VIII.

Fiducia, ad fidem justificantem, adeo est necessaria, ut hæc sola justificet.

§. I.

Horret animus Tridentini Conciliabuli Sess. VI. Canonem XII. pensitans. Lege & obstupescere, Lector. *Si quis dixerit, fidem justificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinæ misericordiæ, peccata remittentis propter Christum; vel eam fiduciam solam esse, qua justificamur, anathema sit.* Neque Satanas, magis horrendum in modum, boare potuerit. Sed vero caveant sibi, à detonante Apostolo: *Si vel angelus aliud Evangelium prædicaverit, quam prædicatum est, anathema sit. Gal. I, 8. 9.* Paulinum vero, quid? Christi evangelium, per solam divinæ misericordiæ innixam fiduciam, peccatorem justificari docet. *Rom. III, 24. sq. Gal. II, 16. Rom. IV, 6.* Objectum scilicet fidei justiciæ Christus est, & remissionis peccatorum, propter Christum, facta promissio. Hanc intellectus, ex S. haurit codice, memoria tenet, ad sensus & veram & proficuum, imo necessariam, judicat; sibi que non minus, quam aliis

aliis peccatoribus, destinata. Jam fertur, in Deum, miser, & accipere vult omnibus destinata bona. Sic Lombardus fatetur, *credere in Deum est ferri in Deum, credendo in Deum ire, credendo ei adharere. L. III. dist. 23. cap. 2.* Huc voluntatis motus, huc fiducia est necessaria. Inde Apol. p. 125. *Sicut terrores peccati & mortis non sunt tantum cogitationes intellectus, sed etiam horribiles motus voluntatis, fugientis iudicium Dei: ita fides est non tantum notitia, in intellectu, sed etiam fiducia in voluntate, hoc est velle & accipere hoc, quod in promissione offertur, videlicet reconciliationem & remissionem peccatorum.* Sic utitur nomine fidei scriptura, ut testatur hæc sententia Pauli justificati ex fide, pacem habemus erga Deum. Tot sunt justificationis impedimenta, quot peccata. De me misero in promittentis bonitate & veritate collocatam, in sufficientissimo *λυτρω* fundatam, fiduciam, peribit miser. Redde hanc, & à morte ad vitam, ex desperationis confractibus ad cælos, perduxeris. In hanc sententiam locuti sunt nostri de efficacia, qua ipsa fides per se est motus ardens, consolans, innitens Christo & vivificans, verba sunt Nostrorum Principum in Act. Ratisb. R. III. a. ad art. V. de justificatione. Verbo, promissionis applicatio, sine fiducia *σιδηροζυλον* est. Repete sis Aphor. IV.

§. 2. Atque hæc sola fiducia justificat. Hanc APOLOGIA *λατρεία* vocat, & verbum explicat. *Cultus & λατρεία Evangelii est, accipere bona à Deo. p. 126.* Hic cultus hæc *λατρεία* in Prophetis & Psalmis præcipue laudatur. p. 70. Hæc enim sola fiducia Christum & accipit & tenet. Hæc fiducia clamat: *Meus est Christus,*

Ami-

amicus meus est! hunc teneo nunquam deserendum.
Cant. II, 16. III, 4. me redemit Christus, 1. Tim. I, 15.
se ipsum pro me dedit, Gal. II, 21. Hæc causa est, cur
 fidei & προσζωγη εν πεποιθησει, & πεποιθησις &
 πληροφορια, Hebr. X, 21. Eph. III, 12. 2. Cor. III, 4
 adscribatur. Hæc fiducia διαπεσεν facit Matt. IX, 21, 22.
 2. Cor. V, 8. 10. Hæc filium prodigum ad patrem redu-
 xit, Luc. XV, 18. Ex hac tanta peccatorum caterva, imo
 singulæ sanguinis singulorum guttulæ, in Deum, in
 Christum *confluunt נהרין ו non pudefiunt, Psalmi.*
 XXXIV, 6.

§. 3. Nihil tamen hic fiducia, qua opus est no-
 strum, conceditur. Centurio servum, Syrophœnissa
 filiam, leprosi sanitatem, cæci visum, omnes peccato-
 rum remissionem, non agendo, sed accipiendo, imo
 patiendo acceperunt. Ita cum fiducia comparatum est.
Qui credit in eum, qui impium justificat, ei sua fides re-
putatur in justitiam, verba sunt Pauli Rom. IV, 5. *Ju-*
stitia nimirum CHRISTI nobis donatur per fidem, ideo
fides est justitia in nobis imputative, Apol. p. 125. h. e.
 Christi justitia, tam activa quam passiva, fit nostra,
 per fiduciam. Sic habemus των ελπιζομενων πραγ-
 ματων υποσασω. Hoc scriptura λαμβανεν vocat,
 Job. I, 12. Rom. V, 11. Gal. III, 14. Hebr. IV, 16. IX, 15.
 Sic omnis gloria, in Christum, redundat nobis acci-
 piendi fors relicta. Numquid non, cum DAVIDE,
 imo CHRISTO, exclamemus. חבלים נפלו לי
 : *Funes ceciderunt*
mibi in amoenis etiam hereditas pulchra supra me Psalm.
 XVI, 6. *Nam fides non ideo justificat aut salvat, quia*
 ipsa

ipsa sit opus per sese dignum, sed tantum, quia accipis misericordiam promissam, Apol. p. 70.

APHOR. IX.

Fides justificæ & fiducialis est eadem.;

S. I.

ESt, qui nobis contrarium persuadere tentet. Eos, qui futuri boni promissi fiduciam concipiunt, hæc ornatos putat. Huc David regni potiundi, fiducia fretus; huc quotquot, potente Christi opera, corporis sanitatem consecuti sunt, ab eodem referuntur. Jam non ego, aliam esse conditionem bona sperantis corporalia, aliam hominis, meritum Christi, ad justificationem, adprehendentis: Sed vero *fiducia est fidei, justificæ velut anima.* Ita Gerhardus l. c. Hanc, à justificæ separare fide, penitus est impossibile. Cujus vero fidei anima, in fiducia, est sita, hæc rectius à fiducia nominatur, quam quæ ita comparata non est. Neque mihi quidem apparet, quæ fidei justificæ differentia quasi specifica, sit, si fiduciam, peculiaris fidei classem, constituere, à justificæ diversam statueris. Ego quidem, miraculo sanatis, miraculosam competere fidem, omnibus fiduciam spei citius tribuerim. Est enim & fidei miraculosæ sua fiducia. Spei vero fiducia, in futura fertur bona. Sed de hac deinceps. Abrahamæ numerosa promittebatur proles. Hanc credebat, h. e. fiducialiter se consecuturum sibi persuadebat Abrahamus. Nunquid non hanc fiducialem dixeris? Sed

Sed vero eadem hæc fides reputabatur Abrahamæ, in iustitiam. Quæris rationem? Prolis numerosæ *primitias*, in CHRISTO habebat, *cujus diem gavisus cernebat*, *Joh. VIII, 56. 1. Cor. XV, 23.* Propter hujus adventum, certo creditum seminis sui augmentum non credere non poterat. Sic Abrahamæ fiducialis fides, erat salvifica. Quemlibet quidem suo abundare sensu, facile patior; *λογωμαχεν* nolo, id tantum consideretur velim, si fiducialis est fides, quæ non justificat, tum concedendum, quosdam, fiduciali fide instructos, perire, non minus quam fideles Pontificiorum fures, fornicarios &c. &c. Quod quam periculosum assertu sit, nemo non videt. Mecum sentit *APOLOGIA*, quæ, *qua promissio accipitur, fidem proprie dictam dicit*, p. 81. Id tantum addendum, à præstito auxilio, ad præsentiam fidei, in subiecto adjuto, non valet consequentia. *Mortui à Christo resuscitati, in morte ejus non meminerunt*, *Psal. VI, 6.* Obsessus ille Gergesenus, ante acceptum liberationis beneficium, non credebat. Sic novem leprosi sanabantur, *unius tantum fidem* Christus celebrat, *Luc. XVII. v. 20. Matth. VIII.* Nam & hypocritis, & impiis, & *διψυχοις* multa erogantur, a Deo, beneficia, non propter illorum fidem, sed propter superabundantem & exuberantem divinam misericordiam.

APHOR. X.

Fiducia generalis & specialis sollicitè sunt distinguendæ

§. I.

Lumen etiam naturæ docet, *qua Deus promisit, certo servaturum Deum.* Et veritas & potentia divina bonitati conjunctæ confirmant sententiam. Expressissimis verbis idem inculcat Scriptura *Rom. IV. 22.* Jam universalis hæc propositio firmiorem mentis assensum nacta, fiduciæ generali substernitur. Abrahamus ita ex hac generali propositione ad generalem fiduciam elevatus eandem speciali fiduciæ basin faciebat. Neque tamen generali fiducia salvabatur. *conf. Rom. IV.* Applicanda sunt bona credita subjecto fidei. Summum in primis & omnibus destinatum bonum (promissa propter Christum peccati remissio,) apprehendendum à singulis est, hoc beneficio gavifuris. Inde *PAULUS MIHI misericordia contigit. 1. Tim. I, 13. 16. MIHI reposita est corona justitiæ. 2. Tim. IV, 8. SPIRA* certe per Christi sanguinem salvari peccatores & sciebat & confidebat. Sibi vero id collatum iri beneficium non credebat. Speciali ergo destitutus fiducia peribat miser. Ino ne diaboli diffidunt quidem, propositioni, quæ peccatoribus credentibus spem vitæ æternæ facit. Sibi hoc competere non posse bonum, scientes, sibi quoque non adplicant. Hinc suo inclusi manent Erebo. Non abs re ergo *LL. SYMBB. Hæc fides specialis, qua credit unusquisque SIBI remitti peccata, PROPTER CHRISTUM, & Deum placatum & propitium esse, PROPTER CHRISTUM, confequitur remissionem peccatorum p. 68.*

APHOR. XI.

Fiducia etsi specialis, non semper est justificatio.

§. I.

Lucem Aphorismo hactenus disputata scenerantur. *Πασα γεαθη* fidei *historicae* objectum est. Fidei, *qua justificat*, sola de gratuita peccatorum remissione propter CHRISTUM promissio. Omnes promissiones fiducialiter apprehendendae sunt. *Nam promissio accipitur fide. Apol. p. 69. Qui dubitat*, aut diffidit, *impetrat nihil. Jac. I, 8.* Cum vero specialissimae nonnunquam promissiones factae sint, de quibus, non nisi ille, cui promissae sunt, partem capit; specialissima hic fiducia opus est. JOSEPHO liberatio ex carcere & proximus à Regio honoris gradus; DAVIDI ipsum regnum Israelis; GIDEONI victoria de Midianitis; JUDÆIS reditus ex Babylonica servitute &c. aliis alia promissa sunt. Quibus ea promissio contigit specialissima opus esse fiducia, quis dubitat? Hanc autem justificare, nemo dixerit. Sunt porro, qui, certa fiducia freti, *loco cedere montes jufferint*, neque tamen justificentur. *1. Cor. XIII, 2.* Sunt, qui *τερατα* fecerint, *καὶ δυναμεις πολλας*, quos tamen Servator *in suis non reputat. Matth. VII, 23.* Sic qui è sex ereptus periculis, in septimo non succubiturum, se certo confidit. *Job. V, 19.* eo ipso non justificatur. Neque Judas tantum praedicationi, sed & miraculis vacavit. Eos enim inter erat, quibus *IN NOMINE JESU* & ipsi *cacodemones erant subjecti*; neque hoc magis salvabatur. *Luc. X, 17. 20.* JOSUÆ fiducia specialis-

cialissima soli lunæque imperat, neque tamen hæc ipsi, in justitiam, imputata legitur. *Quoties enim de fide justificante loquimur, sciendum est, hæc tria objecta concurrere, promissionem & quidem gratuitam & meritum Christi, tanquam pretium & expiationem, verba sunt. Apol. p. 6y. Cæteri fiduciæ sive actus, sive classes, in censum non veniunt.*

APHOR. XII.

Alia est fiducia spei, alia fidei.

§. I.

Pontificii, propriis nos contradictionum laqueis irretiri, gloriantur, quoties fiduciam fidei partem, eamque supremam, & quasi animam à nobis constitui vel legerint, vel meminerint. *Confundi clamant, fidem & spem, intellectum cum voluntate.* BELLARMINI aliorumque sociennorum exscribere jubilos & cachinnos non vacat. Dudum tamen ad hos ante victoriam, triumphos ignorantix Papiſtiæ indices à GERHARDO, HOEPFNERO, CARPZOVIIS, aliis responſum est. Hoc magis absurdus est *Melodius*, illorum armis militans p. 384. Pertinet utique adſensus ad fidem, quod *Aphorismus IV. VI.* probarunt. Non tamen, in solo intellectu, fides refidet. Pars ejus excellentissima, in voluntate est. *Aphor. VIII. IX.* id ipsum abunde, ex Scriptura & LL. Symb. testatum fecerunt. Neque solum, cum fide, ita comparatum est, ut voluntatem simul, cum intellectu, occupet. *Unum & eundem actum, à diversis habitibus, simul pendere adeo mirum non est, ut omnium virtutum perfectarum actibus*

C 2

bus

bus id contingat, docente LUDOVICO HANSAMO Jesuita Gracensi, Prof. Theol. Disp. de Fide §. 45. cui THOMAS AQUINAS Doctor iste, si diis placet, Angelicus, prævit, scribens. Oportet ut iam IN VOLUNTATE, quam IN INTELLECTU sit aliquis habitus, si debet actus fidei esse, perfectus. Sec. Sec. q. 4. art. 2. Nam alius actus credendi, simul cum assensu, affectum includit voluntatis, quatenus ea fertur in objectum fidei, velut finem ultimum. Hansam. l. c. §. 32. Hinc Stapletonus Promt. Miracul. Dom. Pentec. loco 6. Christi interpretaturus verba: Si in Deum creditis, etiam in me creditis, h. e. inquit: in Deum fiduciam habetis & in me. Plura dabit, ex adversariis testimonia Gerb. L. XIX. §. 71. n. 12. & §. 74. it. Conf. Cathol. L. II. P. III. Art. 23. c. 1. Th. II. Tit. nostræ scientiæ suffragatur &c. Cum suis ergo hanc pugnam decertent opus est. Nos contradictionis postulandi non sumus.

§. 2. Verum enim vero, non soli fidei, sed & spei sua est fiducia: *Παρησια καὶ πληροφορια πίστεως. Hebr. X, 22. 35. 38. extat, imo quod supra explicavi, υποσασις. Hebr. XI, 1. Datur vero & παρησια καὶ καυχημα ελπίδος. Rom. V, 2. Hebr. III, 6. X, 19. datur & πληροφορια της ελπίδος. Hebr. VI, 11. ομολογια ελπίδος ακλινης. Ebr. X, 23. Id tantum cavendum, ne fiducia, cum fiducia, confundatur. PAULUS accurate docet. *Sperantes quæ non vident, expectare ea, in patientia, sperari enim non posse, quæ videmus. Rom. VIII, 24. 25. Formalis ergo actus spei est, futura, sub notione futurorum, certo expectare. Adjunctum, sive omnes, est patientia. Cum enim, quæ moratur spes, pectus angat. Prov. XIII, 12. Hinc dolori lenimentum est patientia,**

tientia, fiducia innixa. Cui, quo fortius substratum est fundamentum eo major competit constantia. Bona ergo corporalia speranti fiducia tanta non est, quanta illis inest, qui spiritualia desiderant. Horum enim *substantialia* bona, absolute promissa credens certissime sperare potest. *Circumstantie* tamen & *gradus* eorum, simul & bona corporalia, non nisi sub conditione, de cujus impletione nemini satis constat, sperari possunt.

§. 3. Alia fidei ratio est. Circa non evidentia & *μη βλεπομενα* versatur. *Evidentia* enim *rei credite*, *fidei actum* tollit, recte monente. *Hantsamo. l. c. §. 17.* Quæ, ex causis naturalibus, evidenter scio, credere non licet. Sed vero non omnia, circa quæ occupatur fides, *futura* sunt. Et quæ futura sunt, non, nisi *sub notione presentium*, sub fidem cadunt. Nam fidei sua inest *υποσασις*, CHRISTUS. Qui CHRISTUM habet, omnia habet. CHRISTUS vero fidei est *presentissimus*, tanquam *Salvator*, caput, vita, ceu *Aphor. VIII.* docuit & *XV.* demonstrabit. Ipsum DEUM, apprehendo presentissimum, quanquam *non visum*, *Joh. XIV, v. 1, 18. XII, 44. sq.* in quo nimirum & movemur, & vivimus & sumus. *Act. XVII, 28.* Neque PAULUS, neque quisquam nostrum CHRISTUM, *κατα σαρκα* novit. *2. Cor. V, 16.* quem tamen *fideles inhabitare*, Spiritui S. *Eph. III, 17.* dicenti, credimus, non minus, quam *participationem, divine nature* (per inhabitationis & unionis mysticæ gratiam) *non magis visam 2. Pet. I, 4.* Ipsam peccatorum remissionem, cum Deo reconciliationem, presentissimas, firma mentis fiducia, tenemus, & nisi tenemus, non habemus, *sec.*

Aphor. VIII. & IX. neque tamen Deum de tribunali judicantem, vel vidimus vel audivimus unquam. Sic fides, *non visorum* quidem est, *non verò mere absentium*. Quæ absunt, habet ut præsentia, cum, ex determinatione B. Lutheri, spes *rem verbi* expectet, quam fides, *in verbo habet*? Imo in CHRISTO, qui & *via & veritas & vita est. Job. XIV, 6.* ipsiusque fidei & *principium, & objectum, & finis. Hebr. XII, 2.* qui *omnia in omnibus est Col III, 11.* Adeo firmum est, SPIRITUS, & abba clamantis & *υοδεστω* attestantis, testimonium. *Rom. VIII, 16. Gal. IV, 6. V, 22.* Huic in-nixa & justificationis præsentis, & salutis futuræ, certitudo est, quidquid detonent Paterculi TRIDENTINI ex Vejovis Romani arbitrio. *Sess. VI. Can 13, 14, 15, 16.* quos excipere, quam pro instituto prolixius est. Quidquid ogganiat *Melodius p. 60. sqq.* Eam ipsam ob causam, *ne de revelata Dei erga nos voluntate dubitemus, promissionem Evangelii Christus non tantum generaliter proponi curat, sed etiam sacramenta promissioni annectere voluit, quibus tanquam sigillis, ad promissionem, appensis, unicuique credenti promissionis evangelicæ certitudinem, confirmat.* Verba sunt *F. C. p. 807.* Quotusquisque adulatorum extra tentationis statum constitutus, & attentus sui scrutator, hanc non habet, *αδοκμος* est. *2. Cor. XIII, 5.* Inde PAULUS, *scio & certus sum οίδα ηγ̄ πεπισμαι 2. Tim. I, 12.* Si enim mandato instructus regio, nondum vero investitus, se feudum, ex bonitate Domini feudalis, accepisse recte gloriatur; cur salutem, minori fiducia, se accepturum credat, cui Christus & verbum promissionis, & corpus suum, & sanguinem cum Spiritu S. tanquam

tanquam arrhabone dedit? Major profecto, quam
 fuinorum Imperantium promissa, vel sigillo munita,
 καυχησεως nostræ υποσασις est, 2. Cor. IX, 4. XI, 7.
 cuius αρχη in conversione, τελος in perseverantia fi-
 nali est: Hebr. III, 14. 1. Pet. I, 9. Ipse ejus finis,
 qua talis spei; υποσασις, fidei fiducia, tenetur. Ita
 objectis distinguitur & fidei & spei fiducia.

§. 4. Nunc origo utriusque consideranda. *Fides
 spem absolute præcedit.* Ita ex re & vero judicat
 THOMAS AQUINAS *Sec. Sec. q. 17. art. 7.* Qui, num
 & brutis fidem concedat, cum scribit: *Brutis animan-
 ribus etiam, ex instinctu naturali aliquam inesse futuri
 boni spem. Prim, Sec. q. 40. art. 3.* ii viderint, quorum
 interest. Fides tamen præcedit spem. Quis enim
 speraret, quæ non entibus annumerat, neque unquam
 existere posse statuit? Pueri, ebriosi, mente capti
 multa sperant, defectus non veritatis, documenta.
 Quidquid tamen sperant, se consequi posse, quamvis
 falso credunt. Adeo verus est prior Thomæ canon
 jam jam allegatus. Sed vero non omnis spes *justificam*
 fidem prærequirit. Humanis argumentis, fides inni-
 titur humana, hanc spes humana sequitur, argumentis
 sæpe innixa vix probabilibus. Divina fides argumen-
 tis divinis nititur, inde & spes divinæ originis. Hæc
 non solo adfectu, sed & virtute constat. Sed vero
 datur historica, datur miraculosa fides, præter eam,
 quæ justifica est. Cum itaque & humana fides spem
 gignat, quidni miraculosa pariter atque historica pro-
 lem habeat suam, aliquam nimirum spem? Quidni
 miraculosa instructus fide speret, se per acturum mira-
 culum, & aliquo ornatus miraculo spem concipiat,

novum priori successurum? Biblicis vero historicis fidem habens, quidni speret, aliis concessa beneficia in se quoque redundatura, promissionesque suum sortituras esse eventum? Qui historiarum, de Christo, veritatem credit, Christi quoque beneficia sibi concessum iri, sperare & potest & debet. Qui conversionis in se initium sentit, sibi quoque remissionem peccatorum contingere posse, imo erogatum iri, ante sperat, quam plane conversus est. Hæc spes fidem sequens historicam antecedit justificam, neque est, sine formidine oppositi. Hæc causa est, cur pii Confessores scribant: *Fides, de qua loquimur, (justificans) existit in penitentia, h. e. concipitur IN TERRORIBUS CONSCIENTIÆ, que sentit iram Dei adversus peccata & quarit REMISSIONEM PECCATORUM & liberari à peccatis. Et in talibus terroribus, & aliis afflictionibus, debet hæc fides crescere & confirmari. Apol. p. 86.* Alia spei, ex fide justificante, fluentis est conditio. Accepta peccatorum remissione & justificatione, formidinem oppositi superavit, altius adsurgit & salutem æternam sperat fortissime. Hujus πληροφορια, καὶ ακλινης ομολογια, τη πληροφορια πιεσεως innititur. Hebr. VI, 11. X, 19. 22. 23. Et spes gloriæ audit Rom. V, 2. ελπις της δοξης τῃς Θεου, sed μελλουσῃς. C. VIII, 18. Hac spe salvi sumus justificati. I. c. 24. En utriusque fiduciæ discrimen! Quantum ergo, matrem inter & filiam, intercedit discriminis, tantum inter fiduciam fidei interest & spei, quæ ipsa ex fide, sed obstetricibus quasi patientia & experientia gignitur. Δοκιμη γαρ ελπιδα κατεργαζεται. Rom. V, 4.

APHOR. XIII.

Nibil est in fide iustificata, quin sua ratione vivum sit.

§. I.

Constare Aphorismo veritatem arbitror. Notitia & adensus, effectus Spiritus Sancti sunt, per *Aphor. V. VI.* Verbum divinum origo est utriusque. Jam vero *vivus est sermo. Hebr. IV, 12.* Spiritus S. illi adeo conjunctus est, ut à verbo, five recte, five minus usurpato, separari non possit. Hinc quanta quanta Scriptura est. *Spiritus est, vita est. Job. VI, 64. 1. Job. V, 6. 7. Semen est, & vivum & incorruptibile. 1. Pet. I, 12. 23.* Inde *pectus etiam impiorum pulsat. Apoc. III, 20. terret. Act. XXIV, 23. dissecat. C. VII, 54. convincit l. c. VI, 10. penetrat. Hebr. IV, 12. cogitationes dijudicat. l. c. os obturat, Tit. I, 11.* Inde non tantum ad pœnitentiam invitat, sed *est potentia Dei ad salvandum, Rom. I, 16.* adeo ut, qui non convertitur, vel non acceperit, vel suffocaverit, *Luc. VIII, 14.* impedire tamen non potuerit, quo minus, seminis ad instar conculcati, *evēgyetav* suam, si non fructibus, *herba tamen propullulante demonstrat.* Inde notitia adensum, adensus fiduciam protrudit, ut gradus gradui non minus, quam fructus floribus, herbæ, semini, succedat, in iis, qui non præfracte resistunt. In iis autem, qui, quam acceperunt verbi particulam, conculcant, aliquis tamen ut sentiatur motus, si non eo ipso, quo auditur, momento præter opinionem tamen, occasione data, *ubi & quando visum est Deo, A. C. art. V.* Atque hæc ipsa,

C 5

auditi

auditi verbi, vita, *hominem reddit αναπολογητον*
Rom. I, 20.

§. 2. Hæc tamen notitiæ pariter atque adensus
vita, cum vita fidei justificantis, confundenda non est.
Quantum interest inter vitam seminis & plantæ, vel ar-
boris: quantum inter has & earum fructus, novarum
vel arborum, vel plantarum semen continentes: tan-
tum interest inter vitam notitiæ & adensus, atque fidei
justificæ. Illorum quasi anima est *λογος συγκεκρα-
μενος*. Hebr. IV, 2. quo ipso Spiritus S. tanquam me-
dio utitur, ad procurandam regenerationem. Fides
tamen salvifica, in ipsa demum regeneratione suam
formam accipit vitalem. Qui ergo ex hac causa fidei,
in momento justificationis, operositatem defendit
Hircum mulgere merito censendus est. Scilicet *cre-
dendo recipitur Spiritus S. dum recipitur, fidem facit
& simul operatur*, docente S. J. HAFERUNGIO, *de
fide operosa* p. 67. Ante ergo quam recipitur Spiritus
S. neque fides est justificæ, neque operosa. *Sed vera
NEQUE NOTITIA NEQUE ASSENSUS SPIRITUM
S. INHABITANTEM RECIPIT.*

APHOR. XIV.

*Quidquid bonorum motuum, in homine, ante fi-
ducialem Christi apprehensionem fuerit, docu-
mentum est. Spiritus S. ad vitam, preparan-
tis, excitantis, operantis, subjectique, ad
accipiendam vitam, quadantenus preparati
& habilis, adeoque ad vitam tendentis, NON
VERO FIDEI JAM VIVÆ.*

§. I.

§. I.

Dari in homine, ante conversionem, motus sensusque spirituales, ex superioribus liquet. Antea calefiunt ova, quam excludantur pulli fovente gallina. Qui omnis sensus aberit homini, Spiritus incubantis, quasi & foventis calore affecti? Ita enim Spiritus aquis incubabat creator, quo simili hoc lubentius utor, quo nervosius LUTHERI effatum est. Wenn Gott den Glauben schaffet, in einem Menschen, so ist es ja so ein groß Werk, als wenn er Himmel und Erden wieder schaffte, Tom. II. Alt. p. 410. a) Aquarum autem acceptus, à Spiritu incubante calor, & cum eo connexa producendarum creaturarum habilitas, non agentium, sed patientium erat. Ita, cum productione fidei justificæ comparatum est. Conceptum in utero, semen vivum est, non tamen homo, ne dum animatus. Suas tamen ostendit vires, adeo ut & gravida mater sentiat. Non minus perceptum ab animo, *verbum vivum* est, producendo homini novo idoneum, *non tamen fides justificæ*, nedum homo spiritualiter vivens. Redeamus ergo ad creationem hominis. Corpori humano ex limo formando, ipsa Dei manus admovebatur. Parata erant membra, sibi invicem affabre & conjuncta & connexa. Addebatur **נשמה היי** & erat homo **לנפש חיה** Gen. II, 7. Sic præparandus est homo, ad vitam spirituales. Docente Spiritu per verbum, & Dei excellentia, & hominis peccatoris miseria ostenditur. Ita præparato intellectu, medium eluctandi offertur. Quod cum & necessarium & proficuum appareat, potiundi

tiundi desiderium surgit. Sed vero agnitio peccati, terror legis, horror justitiæ vindicativæ, illud ipsum tantum non extinguunt. Servilis surgit timor Deum fugiens; imo & iudicii & iudicis odium. *Conscientia enim perterrefacta lege, fugit iudicium Dei*, verba sunt *Apol. p. 66.* Ita Felici, Agrippæ, imo Caino contigit. Ita cuivis homini *ψυχικῶς*. Quid hic boni est, quod homini adscribi possit & operanti quidem? Timor terror peccati, conjunctum votum: ô si non peccassem, bona videri possent, & hæc non nemo, pro operibus bonis, ante fidem commendat scribens: *dum (convertendus) iræ statum, quem horret & gratiæ statum, quem petit agnoscit, active se habet.* Sed vero *reapse* bona non sunt. Quæ enim hic hominis sunt ex timore pænæ, imo servili oriuntur. Talis timor, cum odio conjunctus, imo cum voto Deum non esse. (*conf. Ps. XIV, 1.*) non placere tantum Deo non potest, sed peccatum est. Sensus vero iræ divinæ, hominis non actio, sed passio est. Omnia hæc indicium præbent conjunctissimæ, cum verbo divino, operationis Sancti Spiritus, & humanæ propter peccatum miseriam. Hæc ipsa enim effectum Spiritus S. aliorsum, quam pro intentione Spiritus S. detorquet: Non tamen deserit hominem adeo corruptum sanctissimus Spiritus. Eo ipso timore, ad concutiendam peccatoris duritiem & amovendam utitur. *In infernum quasi inducit. 1. Sam. II, 6. Ps. XXVIII.* ut anxius animi, si quod sperari possit optet auxilium. *Non tamen potest cor vere sentiens Deum irasci diligere Deum. Doncc terret & videtur nos abjicere in æternam mortem non potest*

potest se erigere natura humana, ut diligit iratum judicantem & punientem. Verba sunt Apol. p. 66.

§. 2. Præparato tamen, ad accipiendum salutare auxilium, animo, *contritione sincera, passiva, nata ex peccatorum agnitione, tristitia Deum detestante peccatum admissum, pudore suffusa, timore perterrita, comitata confessione,* ut verbis utar B. Danhaueri Christeid. pro hh. Phœnom. 6. p. 55. λ. *a lege iram operante. Rom. IV, 15. ad Evangelium ducit. Ostendit Salvatorem humani generis, peccatorum omnium propitiationem.* 1. *Joh. II, 2.* Ejus amorem bonitatem, satisfactionem, obedientiam activam & passivam graphice ostendit Sic voluntas mali fugiens, boni amans, ad hujus desiderium & spem quadantenus adducta, ne sua, sibi impedimento peccata sint optat. Novam nimirum operationem Spiritus S. sensit, idæ scilicet de bonitate Dei impressionem, voluntatis sollicitationem & spei, quam ex fide historica, fluere demonstratum dedi excitationem. Omnia hæc passionem arguunt ad exemplum, quo Indi incendendorum lignorum rationem, ineunt. Hi lignum ligno terebrato immissum, in gyrum agunt, & motu celerrimo circumrotant, donec calefiant ligna primum, tandem flammam concipiant. Sic ferra, se invicem atterentia motu celerrimo, & calefiunt, & urunt tandem. Sic cera manibus trita, ad ignem admota & liquefcit & fluit, sine ullo suo opere, sola passione omnia. Sic sulcatur, occatur ager & sementi faciendæ & fructibus protrudendis fit idoneus. Sic quos vomere forte, filices pultat agricola, sonitus prodit, buris amovet, seminis excipiendi & frugium ferendarum impotes. *Homines nimirum agri divini sunt.*

1. Cor.

1. Cor. III, 9. quos Spiritus S. colit, donec amota cordis duritie & semen fuscipiant & fructum ferant. Lacrymæ, suspiria, spiritus sunt *υπερευρυγχανοτος*. Rom. VIII, 26. dolor, contritio, anxietas, à lege excitata ejusdem quasi fulcantis actiones hominis passionibus. Inde Apol. Fides illa, de qua loquimur, existit in penitentia. h. e. concipitur inter terroribus conscientia, que sentit iram Dei adversus peccata, & querit remissionem peccatorum & liberari à peccatis. Et in talibus terroribus, & aliis afflictionibus, debet hæc fides crescere & confirmari. p. 86. Quem si effectum petra durities non admittit, neque fidem concipit justificam, neque salutem impetrabit.

APHOR. XV.

Vera fidei justificantis vita, in fiduciali apprehensione meriti Christi, qui solus nostra vita est, incipit.

§. I.

HActenus percussam peccatoris animum intueri licuit. Timebat pœnas, imo horrebat miser. Fugit malum, optat bonum, ex suæ naturæ conditione voluntas. Quidni, de suo edocta periculo, suæ miseræ vitandæ propositum conciperet? Non enim jam natura, sed spiritus docet, imo sollicitat & trahit, quanquam nondum vere conversum. *Gerne wolt die Welt auch selig seyn*, succinit Ecclesia. Quod si ergo mundi, in pravis jacentis, ea possunt esse suspiria, ex illis, vitam probari spiritualem non posse patet. Cujus vero pectus, pulsante Deo, vere contritum est audita,

audita, de salute in Christo impetranda, promissione in spem potiundæ erigitur. Animi sic præparati spes tandem in fiduciam adfurgit. Quæ ipsa, simul ac excitatur, applicatione præstitæ à Christo satisfactionis beatur. Historia Eunuchi à PHILIPPO conversi, & baptizati hunc processum statuminat. *Act. VIII, 26.* Sic demum vitam accipit fides, tum demum iustifica est, non ex suis, quas fiduciæ vacant, vel desiderandi, vel apprehendendi Christi, vel in eo recumbendi actibus; sed ex CHRISTO APPREHENSO.

§. 2. Aliam fidei vitam ignorat Christus, *Ego sum vita*, inquit. *Joh. XIV, 6.* Aliam ignorat Paulus, *vita mea est CHRISTUS*, docens *Phil. I, 21.* & gloriatus: *CHRISTUS vivit in me. Gal. II, 21.* Neque JOHANNES aliam novit vitam. *Vita inquit apparuit, vitam annunciamus, eam vitam, quam oculis usurpavimus, manibus contrectavimus*, h. e. **SOLUM CHRISTUM** 1. *Joh. I, 1. 2.* Sic Christus est quasi נשמת חיים fidei nostræ; sic suam fides accipit formam, non secus ac Adami corpus luteum accedente, נשמת חיים à Deo inspirata. Sic intelligimus, quæ CHRISTUS monet, *sine me nihil potestis Joh. XV, 5.* De hac testatur *Apol. p. 71. Fides in illis pavoribus erigens & consolans accipit remissionem peccatorum, justificat & vivificat. Nam illa consolatio est NOVA & SPIRITUALIS VITA.* Vita nimirum radicaliter palmitis non est, sed vitis. Habet tamen & palmes & furculus vitam communicative, a radice, donec in vite est vel arbore. Hinc neque stillat, neque oculos agit, multo minus uvæ fert, à vite separatus palmes. Nisi insertus arbori, non crescit furculus. Num ergo ante CHRISTUM appre-

apprehensum, h. e. SINE CHRISTO, aliquid boni faceret homo, vel potentia Christum apprehendendi activa polleret, *ἡμᾶς νεκρῶς συνεζωποῖντο τῷ χριστῷ.* Eph. II, 5. Quam primum Christo fiducia inseritur vitam habet communicativam à radice, & vite sua. Atque hoc sensu Theologi fiduciam fidei vitam dicunt, non alio.

§. 3. *Objicitur quidem: quo pacto quis meritum Christi universale, ad se quoque pertinere, statuere, vel sibi sigillatim applicare & in illo recumbere possit, sine mentis agitatione, ne intelligi quidem potest, nec minus: Si fiducia apprehendit remissionem peccatorum propter Christi Redemptoris meritum, Christi meritum utique prius apprehendit, tum & remissionem peccatorum in illo fundatam & peccatori non delictum, eoque activitatem suam demonstrat. Huc actus desiderandi, apprehendendi, adherendi & recumbendi fiduciæ à B. Oleario, Theol. Moral. tab. XVII. dati allegantur. Sed vero eadem oberrabat chorda Langii Antibarbarus Tom. II. Sect. I. Cap. I. quam dudum collisam audire nec lubet nec vacat. Mentis agitatio & motus, verbo divino adscribendus est, prævenientique atque præparanti gratiæ, Aphor. XIII. & XIV. Judicium, universales promissiones ad se quoque pertinere, pertinet ad assensum, de quo Aphor. VI. Orta exinde fiducia, consequendæ remissionis, spei est, non fidei per Aphor. XII. Actus desiderandi, contritionis est, à lege, excitatæ, non fidei, ut Aphor. XIV. demonstratum dedit: Ad herendi vero & recumbendi, actus fiduciæ est, sed accepta peccatorum remissione gaudentis. Quid ergo separanda confundimus? Solus actus apprehendendi restat,*

restat, qui vel *intellectus* est, in notitia & assensu, sed ad justificationem non descendit, vel *voluntatis*, adeoque ratione spei futurum bonum ejusque consequendi possibilitatem capit; aut fidei in actu justificationis constitutæ. Hanc si actione fieri quadam quis statuit, fidem, ex ratione qualitatum, in articulo justificationis consideret necesse est. Huc pertinent, quæ non nemo scribit: *Fides justificans si in se spectetur χάρις καὶ ἄριστος habitus, virtus aut qualitas quædam spiritualis est. Qualitates autem operandi vim involvunt, & creature operantur per qualitates;* Sed vero si ex hac ratione, quod ille statuit, operosa est fides in actu justificationis non apprehendit passive, sed utique active; non consideratur in relatione, sed in qualitate, quod omni deprecatur conamine. Neque nostratium Theologorum quisquam ita statuit. Hac sententia imbuti per phrasin, qua fides justificare dicitur, activitatem, imo actuositatem & operositatem fidei, in ipso etiam primo justificationis momento, exprimere coguntur, neque passive interpretari eam, sine contradictione possunt. Qui vero hoc ipso verbi genere tantum nituntur sive ex verbo activo totam doctrinam deducunt, infelicissimo colligendi modo utuntur. His monitoribus, à fide justificante, nobis sedulo cavendum foret, ne in Arminianorum, Calvinianorum, Pontificiorum imo Socinianorum casses incidamus. Sed vero ab iis cavendum nobis monitoribus est. Operosa illis fides est, in primo primæ justificationis actu, quia Christum apprehendit, & tamen justificare, hoc est, agere dicenda non est, ne operationis ejus quidquam in justificationem influat, & pure passive se habeat. Sic idem illis

D

est,

est, & non est eodem momento, & eadem considerandi ratione. Quod si contradictionem non arguit, ego quidem, contradictionis leges me ignorare, profiteor.

§. 4. Dicendum ergo quod res est. Fœtui inmaturo similis est, ante fiduciam Christi apprehensivam, imo ante Christum apprehensum fides. Accepto Christo fœtui animato comparanda venit. Quam cum ad relationum classem referendam, ex re & merito censuerint Theologi, ex relationis lege interpretanda est. Fiduciæ ergo correlatum est Christi meritum, abundantissima universalis & omnimodæ satisfactionis copia refertissimum. Hoc a Christi persona distingui quidem, separari non potest. Ab efficacissimo ergo Christi merito fides, à Christo ipso homo credens spiritualiter vivit. Sic PRÆTER CHRISTUM nulla vita, sive evangelice, sive legaliter operans, multo minus operosa. *Qui filio credit, habet vitam, Joh. III, 36. justus fide vivit, Hab. II, 4. Credentes vitam habemus in nomine ipsius Joh. XX, 31. Christus enim vitam habet in semetipso, Joh. V, 26.* Neque hæc solius Deitatis est gloria. Eadem Christo, qua homini competit. *Manibus enim & vitam & verbum vitæ contrectaverunt Apostoli, 1. Joh. I, 12. Hoc sensu vita est in Dei filio, 1. Joh. V, 12.* ut totus Christus, Deus & homo hic in censum veniat, qua Deus, per naturam, qua homo, per communicationis gratiam.

§. 5. Noli objicias, CHRISTUM quidem fidei salvifica objectum esse, sed vero vitam in esse fidei, ut habitibus ceteris, qua in suum ferri objectum, & circa illud occupata esse possit. Fanaticismi reum esse, qui ipsum Christum vitam fidei dixerit, nisi phrasin per
meto-

metonymiam interpretetur, qua causa pro effectu dicitur. Non enim Christus objectum solum est, sed & altera veluti pars hominis regeniti, & sensu Theologico considerati. Imo circa hoc suum objectum fides ne operari quidem potest, sine Christo apprehenso, vel potius apprehendente; *Phil. III, 12.* Sic Adami corpus ex limo productum; animam; sic fomes scintillam; sic lychnus flammam accipit. Hinc *Carpzov. regenerationis vita in fiduciali apprehensione meriti Christi consistit, Gal. II, 20. Isag. in LL. Symb. p. 265.* Vita nimirum spiritualis in omni gradu dependet, sua intrinsicè natura, à supernaturali gratia & influxu Christi capitis, ejusque Spiritus, quem cum verbo revelato, in hominum cordibus præbet. Et differt per hoc ab animali, naturalive vitæ, quod hæc consistit in actibus, quos facultates animæ, intellectus & voluntas, ex suis naturalibus viribus, citra influxum capitis & Spiritus ejus circa objecta eliciunt. Alia enim ratio formalis vitæ spiritualis, quæ ab animali, sive naturali vitæ distinguatur, reddi non potest. Verba sunt *B. Musæi de Eccl. Disp. 1. p. 31. sq.* Ex corpore doctrinæ Julio hanc confirmare sententiam liceat: *Nus was Krafft? wie? warum? und woher? der Glaube gerecht mache, lebendig sey, und das Leben habe. Nemlich nicht darum, oder daher, daß er so eine grosse Tugend sey, oder darum, weil er gute Werke thue: oder neben sich die Liebe habe: sondern darum und daher, weil er im Wort und Sacrament Christum, der unsere Gerechtigkeit und Leben ist, ergreiffet und annimt. P. II. p. 93. Si vivimus Spiritu, etiam Spiritu incedamus, monet Apostolus, Gal. V, 25. En distinctam vitam*

*spiritualem in fide Christi, & operationes vitales, seu fructus vitæ spiritualis, scribit MENZERUS Anti-Pist. Disp. V. Th. 116. Ut ergo vita naturalis ex anima corpori, per unionis naturalis vinculum unita, fluit, atque anima corpori unita corpus vivum reddit, imo hominem; sic Christus, per fidem animæ conjunctus, & ipsam fidem, & hominem fidelem vivum facit, suamque illi vitam communicat. Applicata anima, vivit homo vita naturali; applicato Christo, vita spirituali. Nondum applicato, non tantum non vivit, sed ne potest quidem. Tum enim fides nondum sub ratione justifi-
ficæ existit, adeoque non ens est. Tantum abest, ut ante apprehensum Christum operosa sit fides. Sedendo Romani vicere. Viva salvificæ fidei imago. Salvificæ inquam, 1. Pet. I, 9. distincta a fide historica, mirifica, legali. Nam primam habere potest etiam apostata, Joh. XII, 42. & Diabolus Jac. II, 19. alteram hypocrita Matth. VII, 22. 1. Cor. XIII, 2. tertia extra justificationis circum posita, quam salvificæ ingreditur. Hæc non operatur, non meretur Rom. III, 24. XI, 6. non sacrificat Deo, sed a Deo accipit, sedet, agi se sustinet, apprehensa magis quam ut active apprehendat. Joh. I, 12. Rom. IX, 30. Phil. III, 12. verba sunt Danhauer. Christ. Protheor. p. 54. f. sq.*

APHOR. XVI.

Cum momento fiducialis apprehensionis Christi, ipsa justificatio, puncto mathematico arctius est conjuncta.

Christum

Christum ipsum justificationis causam esse efficientem, impulsivam, materialem, meritoriam, extra controversiæ aleam est positum. Applicato Christi merito donatur Christi justitia, sive materiam sive formam consideres, *1. Cor. I, 30.* Tunc homini quamvis peccatori peccata imputari non possunt. Stat promissis **CHRISTUS**, *delet peccata ut nubem; & delicta ut nebulam, Es. XLIV, 22.* Sic Zachæus, eodem, quo Christum ad se divertentem acceperat, momento, salutem domui suæ contigisse, docetur, *Luc. XIX, 9.* Tegmen peccatorum Christus est, *Rom. IV, 5.* In **CHRISTITI** sanguine peccatorum est remissio, *Col. I, 14.* **CHRISTUS** est unicum illud adversus peccata & injustitiam remedium *Zach. XIII, 1.* Eodem momento, quo Christum fide apprehendebant, vel milleni justificationem consequiebantur, *Act. II, 41. XIII, 48.* Eodem momento, quo Paulinæ custodiæ præfectus credebat, justificatus est, *Act. XVI, 31.* Ignem ergo citius caloris, solem lucis, aquam humoris, expertes videris, quam Christum animæ donatum, sine justificationis gratia. Deus hominem, qui in peccatis erat mortuus, & morti æternæ, legis sententia adjudicatus, à peccatis absolvit & Christi satisfactionem imputat, atque eodem momento in vitam eum revocat. Ex re & vero B. Lobeckius scribit in *A. C. Disp. VII. §. 76.* Plura non addo præter verba *F. C. p. 687.* Ad justificationem tantum hæc requiruntur gratia Dei, meritum Christi & fides, quæ hæc ipsa Dei beneficia, in promissione Evangelii amplectitur. Si hæc omnia cum veritate coincidunt, h. e. si fides eo se, quo accenditur,

momento, & gratiam & meritum Christi amplectitur: si eopse momento à peccatis absolvitur, si eodem quo absolvitur, momento in vitam revocatur, veritas apherismi patet, neque inter hos actus omnes tantum intercedit temporis, quantum inter apprehensionem flammæ & lucis, in candela flammæ adnota.

APHOR. XVII.

Justificatio solius Dei actio est interna quidem, sed ad extra & judicialis, fideique ideo adscribitur, quod tum passive Christum apprehendat, cum peccatorum affatim bonorum operum nihil possidet justificandus.

S. I.

Tanta est Dei ter optimi ter Maximi adversus miseros peccatores misericordia, ut, non quasi-
tus, inveniat sepe, ipsisque ethnicis suam præsentiam insinuet, *Jes. LXV, 1.* Ea de causa peccatores, & quidem omnes, ad se vocat, *Matth. XI, 28.* Imo in tenebris, etiam exterioribus & in umbra mortis sedenti suam illucescere gratiam finit, *Jes. IX, 1.* Cum verò hominum nemo sit, qui non peccet adeoque, quotquot intuetur Deus, peccatores sint, *Pf. XIV, 2. 1. Reg. VIII.* Omnes tamen ideo sibi peccatum conclusit, ut omnium miseretur, & per fidem in JESUM promissio veniret, *Rom. XI, 32. Gal. III, 22.* Hæc ut saluti nobis sit, qui Deum inter & nos erat intergerinus, murum sustulit, CHRISTUS *Eph. II, 12.* peccatum nimirum & chirographum nobis adversum, hoc cruci affigens, illud por-
tans

tans & expians, Col. II, 14. 1. Pet. II, 24. Ipse enim
 justus est & justos facit, Rom. III, 26. Propter hujus
 justitiam justificat Deus impium, Rom. IV, 5. corpus
 mortis in carne circumferentem, & ἀμαρτίαν τῆν ἐν-
 νεπίστατον, donec vixerit, sentientem, carne adversus
 spiritum & gestiente & insurgente, Hebr. XII, 1. Rom.
 VII, 24. C. VIII, 1. Gal. V, 17. Sic justificatus pacem
 habet cum Deo, per Dominum nostrum Jesum Christum,
 Rom. V, 1. non tamen plane, nisi mortuus, à peccato
 liber est, & justitiæ inhærentis perfecto habitu beatus,
 Rom. VI, 7. Nam qui, vel justificatus peccatum se habere
 negaverit mendax est, 1. Job. I, 8. Quod ipsum sufficit
 contra Pontificios demonstraturo justificationem, in
 habitu justii infusione, non consistere, neque peccatum
 in regeneratione radicitus extirpari, neque in justifi-
 catione omnino tolli & extinguere, imo expelli, quod
 tamen sub anathemate credendum injunxerunt. Concil.
 Trid. Sess. V. Can. V. & Sess. VI. Can. X. XI. XXIV. adde
 Bellarm. T. IV. L. V. de amissione gratiæ C. VII. VIII. IX.
 X. XI. Beern. T. I. Opusc. III. C. IV. & in Manual. L. I.
 C. XIV. a. I. l. c. XVI. q. 1. Alios. Manet proh dolor!
 tentans & irritans peccatum; sed non imputatur cre-
 denti.

§. 2. Duplex nimirum imputationis actus in
 justificatione peccatoris à Deo exercetur, 1) Peccatum
 non imputatur, Rom. IV, 8. Ps. XXXII, 2. 2. Cor. V, 19.
 neque à Deo in memoriam revocatur. Es. XLIII, 25.
 conceditur à Deo peccatori, quam à Davide gratiam
 Simeï, Majestatis reus & orabat & impetrabat iisdem,
 2. Sam. XIX, 20. verbis usus אל יחשב quibus David
 l. c. אל תזכר quibus Esaias, l. c. Factum scilicet in-

fectum fieri non poterat, reatum contraxerat mutata sententia crimen non eluerat, verbo nihil boni, quo confidere poterat possidebat miser; criminis commissi culpam & pœnam, quarum reatum contraxerat, sibi imputari nolebat & impetrabat. Neque tamen Regis erat, meliorem reo infundere habitum, Ea peccatoris est conditio. Separari à peccato reatus non potest, nisi justificatus, & Christo donatus bonis litare, operibus non potest. Nihil ergo operum ad tribunal asferre potest, quæ bona vocari mereantur. Et si asferret, iis reatum non elueret. Hinc reatum a peccato non tollendum, à *peccatore* Deus tollit. Hoc est, peccatum non imputat, commissi & inhærentis peccati, & habitus & facti non recordatur, hominemque intuetur, quasi nihil unquam mali commisisset; nihil vitiosi habitus in carne sibi attraxisset unquam. Hæc est peccati non imputatio, qua peccatis onustus, ad pedes supremi iudicis provolutus peccator, lacrymis genas, pugno pectus, cœlum suspiriis fatigans delicta fatetur, & à reatu pœnæ absolvitur, imo & culpæ.

§. 3. *Per justitiam id fieri divinam num possit?* rogas, causam affirmationis sciscitaris? Noli eam cum SOCINISTIS, in liberrima summi Iudicis potestate quærere. Ex plenitudine quidem potestatis à Davide Simeï absolvebatur. Non ita Deus agit. Ne justitiæ simul & veritati, latæ in paradiso sententiæ, quidquam derogeretur, Christi facit satisfactio. Huic ipse Deus nostrum imputaverat peccatum, qua culpam, qua pœnam & *peccatum fecit*, 2. Cor. V, 21. h. e. explicante *Apol. p. 255. hostiam pro peccato*, cui & imputata culpa est, & pœna fuit ferenda. Victima sic manu imposta, cul-

culpam imputatam suscipere solebat, sic pœnam dare. Tulit nimirum *in lignum*, h. e. in aram crucis, *in corpore suo peccata nostra*. 1. *Pet. II, 24. ut propter peccata nostra traditus, propter justitiam nostram resurgeret, Rom. IV, 25. nostra fieret & justitia & sanctimonia, 1. Cor. I, 30.* Nova inde & 2) oritur imputatio. Deus Christi justitiam tam vitâ quam morte partam, quam peccator inhærentem non habet, imputat. Hæc illa *fides est, quam Paulus Gal. III, 23. venturam dicebat, quæ credenti imputatur in justitiam, Rom. IV, 5.* Per hanc & propter hanc absolvitur reus. Peccatorum enim remissio contingit peccatori, non innocenti, sed maxime fonti & noxio. Per hanc & propter hanc justitiam, non in amicorum tantum, sed filiorum numerum recipitur, æternæ vitæ hæres scribitur, corona justitiæ beatur, qui tartareas promeritus erat pœnas peccator. Eodem, quo à peccatis absolvitur, momento hæc omnia contingunt. Simulac enim *justificati sumus per fidem in Christum, per quem aditum habemus ad gratiam, in qua stamus & gloriamur, spe futuræ gloriæ pacem habemus cum Deo, Rom. V, 1. Sic exuberanti peccato exuberat gratia, l. c. 20.* Sic Aphorismo sua constat veritas. *Dei Trinitus est actio, qui justificat. Interna est in mente nimirum divina constituta, judicium Dei de peccatore continens, neque extra Deum quidquam constituens. Peccatori contingit maxime misero, imo damnationis reo. Benignissima est, cum præter, imo contra omne meritum, peccatorem beet, nullo, quod verè ita vocari possit opere bono ornato; ad solam misericordiam divinam profugo. Neque tamen minus est justa: Justitiæ perfectissimæ, debita erogatur*

tur merces. Perfectissima inquam justitia, non hominis, sed CHRISTI. Sic peccatorum affatim, bonorum operum nihil, possidet justificandus, in ipso tamen justificationis actu, perfectissima justitia beatus, & in filium Dei adoptatus. Hinc *Apol. p. 68. promissio offert nobis oppressis peccato & morte gratis reconciliationem propter Christum, que accipitur non operibus, sed sola fide. Et F. C. Christi justitia nobis imputatur, unde remissionem peccatorum, reconciliationem cum Deo, adoptionem in filios Dei & hereditatem vitæ æternæ, consequimur p. 688.*

§. 4. *Aliquid tamen inesse boni justificando, ex concessis, Aphor. XIII. XIV. XV. & descripta justificandi conditione, dicis. Sed vero, ut bonitatem ostendas velim, Dolorem invenis & contritionem. Passionem invenis, non actionem hominis, sed Spiritus S. per legem conterentis. Peccatorum detestationem vides; sed vero, ex timore pænæ, ortam, quo fine, peccaminosa non displicuisset. Propositum corrigendæ vitæ tibi deprehendere videris. Sed videris. Ultra votum, si forte in melius mutare vitam possit, nihil invenis, & hoc ipsum, ex eodem timore pænæ, ortum traxit. Non propter Deum, non propter internam peccatorum malitiam virtutum, bonitatem, illa fugere, his studere optat. Sibi facit, quidquid forte facit. Ad vitandam æternam miseriam; ad adipiscendum sive hujus, sive futuræ vitæ commodum, tantum respicit. Servilis documenta ingenii sunt, à quo R. Antigonas suos dehortatur discipulos. אל תהיו כעבדים הם שמשון את הרב על מנת לבל פוס; Ne fitis ut servi,*

fervi, Domino ministrantes, propter portionem mercedis. **פְּרָקִי אֲבָרָה** Neque potest, ante justificationem acceptam, altius surgeré peccator. Qui enim filius non est, filiali gaudere neque animo, neque timore, potest. Ad servilis ergo timoris effectus, censendum est, si quem firenum olim, nunc contritum peccatorem, a vetis abstinere delictis, & meliori vitæ instituto uti videris. Signa sunt convertentis gratiæ, operantis Dei Spiritus, hominis in limine quasi carceris, quo hæctenus detinebatur, constituti & ad effugiendi potentiam proximi, adeoque à regno Dei minus, quam olim, remoti, ut CHRISTI ad Pharisæum verbis ex *Marc. XII, 34.* uti liceat. Non verò opera vere & Theologicè bona. Rugiant Conciliabuli TRIDENTINI Adlessores. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium -- ad obtinendam justificationis gratiam, -- nihil omnino agere, mereque passive se habere, anathema sit. Sess. VI. Can. 4.* Addant. *Si quis dixerit: opera omnia, que ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sunt, esse peccata, vel odium Deum mereri -- anathema sit. l. c. Can. 7.* Succinat Melodius & totum conversionis ordinem invertat, sanctificationem justificationi anteponeus. p. 488. Dulce canens fistula, ethnicorum etiam virtutes, moraliter bonas, prædicet, Deoque placentes; nemo, cui *αιδοθηρικα υσυμνασμενα*, προς διακρισιν κειντε ηγα καιη data sunt, consentiet. *Si sensus carnis est inimicitia adversus Deum, peccat caro, etiam cum externa civilia opera facimus.* Si non potest subjici legi Dei, certe peccat, etiamsi egregia facta & digna laude, juxta humanum judicium, habet verba sunt. *Apol. p. 65.* Vere peccant

peccant homines, etiam cum honesta opera faciunt, sine Spiritu S. quia faciunt ea impio corde. l. c. p. 66. Quod quanquam, in peccatore contrito *extreme impium* non fit, nondum tamen pietate impletum, aut revera pium dici potest. Qui boni non sunt, possunt esse alii minus, alii magis mali, dicente Augustino, quem *Chevnit.* citat, *Exam. Concil. Trid. P. I. de operibus infidelium p. m. 260.* quem excubere non lubet, legendum commendo. *Sine me nihil potestis facere CHRISTI* vox est. *Joh. XV, 5.* Ante justificationem vero, CHRISTUS animæ conjunctus non est, quanquam *venienti via*, per contritionem, *parata sit.* *Es. XL, 3.* *Joh. I, 13.* Aut ergo aliquod temporis intervallum, quo homo vere credens, & Christo unitus, justificatus non fit, dandum est, quod absurdum est, & per *Aphor. XV. & XVI.* non licet: aut concedendum, quod in hoc Aphorismo posui, hominem, in ipso justificationis momento, peccatorum affatim, bonorum operum nihil possidere. Bonorum scilicet fons hactenus deerat; in CHRISTO aperitur. Peccatorum remissionem consequitur, non bonorum operum præmium. Sed vero *consequi remissionem peccatorum, est justificari*, docente *Apol. p. 73.* Et homo peccator coram Deo justificatur, h. e. absolvitur ab omnibus suis peccatis & à judicio justissimæ condemnationis, & *adoptatur in numerum filiorum Dei, atque heres æternæ vitæ scribitur, sine ullis nostris meritis, aut dignitate & NB. absque ullis præcedentibus, præsentibus aut sequentibus nostris operibus,* ex mera gratia, *tantummodo propter unicum meritum, perfectissimamque obedientiam, passionem acerbissimam, mortem & resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, cujus obedientia mihi ad justitiam imputatur.* F. C. 684. Repudia-

pucliamus ergo & damnamus tanquam fallum dogma
Art. Negat. XI. Fidem non justificare, sine bonis operi-
bus, & absque eorum præsentia hominem justificari non
posse. Epitom. p. 537. Qui secus sentit noster non est,
 abeat ad eos, quibus cum docet, ne incautos fallat.

§. 5. Sed vero objicis, *famem sitimque justitiæ, à*
me ipso concessas. Neque etiam nego. Opera tamen
 hæc esse vere bona nego. Effecta sunt Spiritus S. per
 legem, pectus conterentis. Passiones sunt, actiones
 non sunt. Fames sitisque famelici rem ipsam demon-
 strant. Adduntur suspiria, Spiritus *υπερευθυγανο-*
τος indicia, pro pululantisque fiducia ex spe, fide ob-
 stetricante historica, oriunda. Quæ tamen ipsa, pro
 ratione sui, sine formidine oppositi non sunt. Alia
 spei, remissionem futuram sperantis, conditio non est,
 juxta *Aphor. XII.* Hæccine opera Theologice bona pu-
 tas? *Bona opera non præcedunt fidem, & sanctificatio*
non præcedit justificationem docet *F. C. p. 692.* Quid
 ergo, ante matrem filias existere putas? Quid cum
Melodio, ordinem salutis invertis? Liceat Celeberr.
 BUDDÉUM audire judicem. *Ad famem sitimque*
Christi quod attinet, eam rectius, ad ipsam contritio-
nem hominis peccatoris, referrimi existimo. Qui enim
intimo, ob peccata admissa, persusus est dolore, anxie
solatium aliquod expetit. Quod cum nullibi, quam in
Christo, ejusque sanguine invenit, hinc fames illa atque
sitis justitiæ, sc. Christi; Matth. V, 6. Hæc Celeberr.
Buddeus Inst. Dogm. L. IV. C. III. §. IX. p. 920. Quod
 cum aliquid habere ponderis testimonium putem,
 majoris autoritatis Megalandrum audiamus. *Allein*
der Glaube macht gerecht, der durchs Wort Christum
 ergreife

ergreiffet, und mit demselben geschmückt und gesteret wird, und NB. nicht der Glaube, der die Liebe in sich schleuffet, Tom. VI. Alt. p. 575. a. 9. Darum re. Atque ut rem curatius cognoscas, rationem addit: sintemahl der (Glaube) im Herzen ergreiffet, und hält Christum, solcher Glaube macht den Menschen allein gerecht, ohne Zuthun der Liebe. Ja NB. zuvor und ehe denn die Liebe dazu kommt, l. c. p. 605. b. *Amor scilicet non mortui est, sed vivi, iudice judicissimo B. Menzero, Anti-Pist. Disp. V. Th. 16. Neque ante, quam multa erant peccata remissa, diligit peccatrix Luc. VII. 30. Plura dabit Dorsch. Theol. Zach. P. I. C. V. p. 65.* So schliessen wir nun mit St. Paulo, daß wir allein durch den Glauben gerecht werden, ohne Geses und Werck. Wenn aber der Mensch NB. durch den Glauben gerecht worden ist, und Christum durch den Glauben überkommen hat, und weiß nun, daß derselbe seine Gerechtigkeit und Leben ist, alsdenn wird er gewißlich nicht müßig seyn, und ohne Wercke bleiben, sondern wie ein guter Baum Früchte bringen. Verba sunt Theandri l. c. p. 616. a) in. Wercke nur das wohl, der Glaube macht allein fromm. Tom. VIII. Altenb. p. 947. hoc est sola fides justificat, a) in. Denn der Mensch muß zuvor fromm seyn, und Gott gefallen, ehe er gute Wercke thun kan. Tom. IV. p. 38. b. m. Et also zeiget der Prophet (*Mal. III. 3. victimas esse in iustitia offerendas docens*) an, daß erstlich die Person müsse gerecht werden, darnach folgen erst des Gerechten Wercke. T. VII. p. 711. a. m. *Sicut enim finis legis, ita & natura humana vitiose. Salvator Christus est, ad iustitiam omni credenti* Apol.

Apol. 65. Et Abraham justificatus est cum primo ab Idololatria conversus nulla bona opera haberet. F. C. p. 690. Ita unanimi consensu credimus, docemus Et confitemur, quod homo peccator coram Deo justificetur, absque ullis præcedentibus præsentibus aut sequentibus nostris operibus, l. c. p. 694. Sic aphorismus, unanimi Ecclesiæ nostræ consensu, approbatus est. Qui ergo secus sentit, docet, credit, confitetur noster non est.

APHOR. XVIII.

Neque tamen, nisi per calumniam, fides justificans mortua dici potest.

§. I.

DUdum est, quod à Pontificiis, Arminianis Soci-
nianis, *fidesolariorum* scomma in nos evomatur.
Melodius SOLIFIDIANISMUM addidit. Heu
scelus! Interimistica & Majoristica, factionum dudum
sepultarum, resuscitatae reliquiae parum abest, quin
succenturientur. Num ii, qui fidem, *quatenus vivam*,
salvare aut justificare negant, huic hominum generi
ansam calumniandi dederint, non determinabo. Id
mireris, Celeberrimum BUDDEUM eandem calcare
semitam. *Adeoque nec dicendum, inquit, fidem, quate-
nus viva est, justificare Instit. Dogmat. p. 1032.* Quod si
enim, inter vivum & non vivum, nullum dari medium,
vel tertium potest, necessitate consequentiae convictus,
qui hoc assertum profert, fidem quatenus viva non est
justificare asserat necessum est. Quid autem interest,
utrum fidem justificare mortuam dixeris, an fidem
justificare, quatenus viva non est? Aut enim justificat,
quate-

quatenus nunquam vixit; sic historica aut miraculosa fides justificandi erit organum, quod *Aphor. VI. X. & XI.* non permittunt, aut quatenus acceptam vitam amisit. Sic revera est mortua.

§. 2. Fides quæ & quatenus *in se* viva est, h. e. *QUÆ ET QUIA CHRISTUM ACCEPIT*, justificat. Christum solum esse fidei vitam *Aphor. XV.* demonstravi. Christum, à Spiritu S. fide apprehendendum dari, in ipso justificationis actu, ibidem docui & *Aphor. XVI.* Quid ergo mortuam putes fidem, ab ipso Christo, animatum? Est ne qui Christum, in statu exaltationis, constitutum, mortuum dicere audeat? *Vivo ego*, inquit Christus, & *vos vivetis*, *Joh. XIV, 19.* *hunc qui habet, vitam habet, qui non habet neque vitam habet*, *1. Joh. V, 12.* Sed vero interest *inter vitam ipsam, in se consideratam, seu vitæ formam & ejus demonstrationem, seu opera vitalia.* Hæc desunt in actu justificationis, non illa. Opera vere bona, ante justificationem adesse non posse, quod inter peccatorem & Christum est interstitium, murus intergerinus evincit. *In ipso justificationis actu*, quam fides accepit, vitam *operibus demonstrare non potest*, propter arctissimum vivificationis & justificationis connexionem. Actioni enim, sive externæ, sive internæ hominis, aliquod ut detur temporis spatium, necesse est. Sed vero inter concessionem vitæ, quæ Christus est, & justificationem peccatoris, ne minimus quidem temporis articulus, si vel millesimam minimi minutuli partem dixeris, constituendus est. Interim actus primus, agendi potentia *evangelica* interna eopse, quo Christus communicatur momento adest, *Mox succedit evangelis*, seu actus internus aliquis

aliquis Dei amor, à quo tantis affecta beneficiis est. Tandem *ενεργουα*, opus aliquod bonum externum, in oculos incurrens. Ea nimirum humanæ conditionis est imbecillitas, ut circa duo occupari objecta eodem momento non possit. Fides autem, in actu justificationis, Christum apprehendendo, in suo primum esse constituitur. Qui per humanam fieri imbecillitatem potest, ut & bona faciat opera?

S. 3. Sunt qui urgeant, *spem & caritatem à fide abesse non posse, hæc ipsa esse viva fidei documenta.* Sed verò impetrandæ remissionis spes ex fide historica, quod supra probavi, fluit. Hæc cessat in ipso justificationis actu. *Præsentia enim dicente Paulo sperare non licet, Rom. VIII, 24.* Spes verò adipiscendæ gloriæ cælestis, justificationis actum sequitur & ad justificationis statum pertinet. Sic spes exfulat *in ipso justificationis actu.* Neque amor adest. *Hunc Paulus ex fide non fucata fluere docet, 1. Tim. I, 5.* Hæc verò nihil operatur, *nihil efficit nisi in CHRISTO.* *Εν χριστω ισχυει η πισις δι' αγαπης ενεργουενη, Gal. V, 6.* Ut ergo sine Christo, non est fides justificans, ita nec potest quidquam multo minus operatur per caritatem. At vero ante justificationis actum, homo convertendus Christum non habet. In ipso justificationis actu Christum demum accipit, & *Christo ut palme vitæ inseritur, Job. XV.* Ita constituta in Christo *ισχυει*, robur habet operandi & vires, ideo *ενεργουει* & apparet *ενεργουενη δι' αγαπης.* Eleganter Lutherus verba Apostoli *παραφραζει.* Ich rede vom rechtshaffenen Glauben, welcher, NB. nachdem er die Person gerecht gemacht hat, nicht müßig ist, und schlaffen liegt, sondern

E

ist

ist durch die Liebe thätig, Tom. VI. Alt. p. 830. a. m. ad h. l. Ita fides justificationem accipit; amorem generat, per amorem operatur. Ante vero justificationem, quod amari possit objectum, non habet homo peccator. *Non Deum, quem horret Apol. p. 68. quem nisi divino amore percepto amare non potest, 1. Joh. IV, 19. Non proximum, cui in CHRISTO demum & amor & obedientia pro sua cuique conditione præstatur, Eph. VI, 5. 6.* Et major est caritatis virtus, quam ut ab homine nondum justificato exerceri possit, quippe *quæ totius legis impletio est & compendium, Matth. XXII, 40 Rom. XIII, 8.* Fides ergo, in ipso justificationis momento, embryonis vicem sustinet, cum anima nunc conjungendi feminis habet *αναλογια* terræ immissi, quod frugifero suscepto humore mollescit primo, dein lactescit hinc fibras, radicibus agendis, idoneas protrudit, tandem pullulat, vitamque & habet & demonstrat.

§. 3. Noli excipias *nostram ergo, quam justificantem dicimus, fidem, cum malo stare proposito posse.* *Βδελουγµα* hoc dudum ex nostra eliminatum est. Ecclesia: *Credimus docemus & consistemus, etsi antecedens contritio & subsequens nova obedientia ad articulum justificationis coram Deo non pertinent, non tamen talem fidem justificantem esse fingendam, quæ una cum malo proposito peccandi videlicet & contra conscientiam agendi stare possit. F. G. p. 586.* Malum propositum mortis spiritualis certissimum documentum est. Peccatum ex hoc principio commissum prænam & mortem auget. Ab hoc, qui non abhorret malo, non convertitur nedum justificatur. Ipsa contritio malum propositum ejicit. *Ex vera enim peccatorum agnitione non potest*

potest non eorum detestatio fluere, verba sunt Buddei Instit. Dogmat. p. 963. Hac tamen orta, non statim fides adest iustifica, ad quam suscipiendam, quadantenus tantum medica Spiritus S. manu, præparatus est homo contritus. Hunc si ad vomitum redire & non obstante fide historica, meliora videre deteriora ad instar Medex sequi observaveris, eo miseriores statuas. Hic nimirum cum furibus fornicariis, adulteris & ejusmodi carcinomatibus, quos suis fidelibus annumerat, Conc. Trid. Sess. VI. Cap. XV. eo magis perit, quo satius ipsi fuisset, viam justitiæ non agnovisse, 2. Pet. II, 21. Beatus contra est, fide justificante, in ipso justificationis actu instructus, quamvis bona nondum præsentia sint opera. Sit tibi infans aqua ablutus salutari documento. Hunc fide iustifica instructum allestente Christo, Matth. XVIII, 6. nemo nostrum dubitat. Papistæ, Calvinistæ, Anabaptistæ cum Arminianis & Socinianis &c. ex operum absentia fidei quoque absentiam colligunt. Qui ex eadem ratione fidem iustificam, quam profitemur, mortuam dixerit iis se socum præbeat, sed suo periculo. Maniacum animi deliquium patientem, ægrum vix spiritum trahentem, aut dormientem etiam intueri. Num ex eorum operibus fidem colligere, aut ad incredulitatem malumve propositum recte argumentari licuerit? Quis adeo crudelis Rhadamantus est, ut hos omnes æternis adjudicare flammis audeat? Ficulnea ergo ab operum absentia, in actu justificationis, ad fidem mortuam est collectio. Optime Vener. Hasenrungius: Quo momento fides apprehendit Christum fiducialiter, eodem & justificatio fit. MELET. de fide operosa, p. 128. Neque efficit illam,

qua *justi censentur justitiam, sed jam paratam, Matth. XXII. inventamque recipit & sibi appropriat. Quatenus autem recipit, PATITUR NON AGIT* l.c. p. 48. Numquid non inde recte colligitur: Ergo cum primo conversum justificat operosa nondum est fides?

APHOR. XIX.

Vita in & cum justificatione accepta, fides eodem momento per interna primum, deinceps externa opera, se exserit neque unquam, a bene operandi studio in homine sui conscio remittit, ut adeo in ipso etiam tentationis momento fidei veritas inde probari possit.

§. I.

EX præcedente Aphorismo hunc fluere quilibet videt, qui ε. εργεσιαν, ε. εργησεισ & ενεργηματα fidei justificæ me tribuisse meminerit. Citius enim, à sole lucem separaveris & calorem, quam à fide justificante operandi vel conatum vel actum. Vita ipsi Christus est, qui de se *Pater operatur & ego operor, Job. V, 17.* Tantum abest, ut unquam otiantem deprehendas. Cum Christo suum templum ingreditur Deus Spiritus, qui *neque torpentem sinit neque desidem, quem inhabitat hominem, 2. Pet. I, 8.* Actum signatum Christus fidei applicatus dedit, succedit exercitus & elicitus. Interne primum spiritum trahit, mox manus quasi movere incipit accepta vita. Quem sibi donari in justificatione passa est, Christum languida primum & imbecilliori manu vere tamen amplectitur. Crescit cum conamine
accepta

accepta justificatione virtus. Eo firmior eum cui perpetuo adherere desiderat, tenet. Jam suam in Christo quietem habet & quoties mentem peccatorum memoria subit. Christum intuetur imo se in Christo. Sic qui fiducia dantur actus nobilissima fidei activitas se exferit. Desiderium impetrandi Christi ultimus contritionis justificationem antecedentis actus cum spe ex fide historica surgente conjungitur. Prima fiducia justificantis potentia, hoc quasi gignitur, ei saltem succedit donec, quem sibi & natum & datum confidit Christum, a Spiritu S. sibi applicatum habet. Succedit alter fiducia quasi actus. Donatum Christum, Christi-que justitiam sibi applicatam justificatus tenet sibi appropriat, suum esse factum gaudet ei adheret, nunquam ab eo, quem sibi adeo propitium sentit, avellenda. Inde tandem ultimus fiducia actus animi in Christo quies. In hoc partum Satanæ mundique insultus audacter contemnit imo ridet. Jam redamat, a quo se amatum sentit justificatus: jam aliis viam ad salutem monstraturus, quæ sibi contigerunt beneficia, enarrat. Sic famosa illa peccatrix post acceptam demum peccatorum remissionem multum amat, cum *cui parum remittitur minus amet*. Neque id tamen, antè remissionem acceptam, *Luc. VII, 47*. Neque enim confestim & impetu quodam, sed succedente labori labore Spiritus S. hominem convertit, nisi forte quem ut Saulum extraordinaria in vitam revocaverit via. Sed nec ille quidem eodem momento penitus & conversus & justificatus & sanctificatus legitur, *Act. IX, 3--19*. Sic Elisa iteratis vicibus mortui pueri membris sua applicabat membra. Sic resuscitandus caesari primùm, deinde spiritum

trahere oculos movere, tandem plane vivus matri reddi poterat, 2. *Reg. IV, 32 -- 36.* Quæ enim cito fiunt, cito perire solent, *Luc. VIII, 13.* Solem nimios emittentem primo mane radios imbres sequi solent imo tonitrua, 2. *Sam. XXIII, 4.* Per verbi vero meditationem convictus ad λογικην λατρεיא. *Rom. VIII, 1.* postulata, animus magis est idoneus, neque ab ea nisi conscientia ad modum reluctante avertitur. Atque hoc sensu fides λατρεיא dici potuit, quæ soli Deo gratuita justificationis; Christo meritoria satisfactionis, Spiritui S. salvifica applicationis honorem deserit. *Apol. p. 20.* Totus nunc homo in vivum sacrificium Deo offertur labia tanquam juveni singula membra, tanquam arma justitiæ, *Hof. IV, 13. Rom. VI, 19. C. XII, 1.*

§. 2. Mox se fides hominibus ostendit & castam & justam, *Tit. II, 12.* Neque aliter potest. Vivit enim per Christum quidni operetur? graphice Lutherus: Nun macht ja St. Paulus allhie (*Gal. V, 6.*) keinen solchen ungestalten Glauben, der ein eitel unnütz wüste Ding, ja der gar nichts sey, oder thue, sondern die Krafft etwas zu thun schreibet er allemahl dem Glauben alleine zu, und nicht der Liebe. Träümet nicht also dem Glauben, daß er informis qualitas, ein toder Krafftloser Gedanke sey, davon das Herz weder Liebe noch Lust, Trost noch Freude, Gerechtigkeit Leben und Seligkeit haben möge. Denn er redet von einem solchen Glauben, der da ein thätig, kräftig und mächtig Ding sey. Denn er saget ja nicht, daß die Liebe thätig sey, sondern vom Glauben saget ers. Sagt nicht, daß die Liebe wircke; sondern der Glaube, sagt er, wircket. Von der Liebe aber redet er, daß sie ein Instrument
und

und Werkzeug des Glaubens sey, dadurch der Glaube sein Werk vollbringe und ausrichte 2c. Tom. VI. Alt. p. 829. b) Ist der Glaube rechtschaffen, verba fun: ejusdem D. Patris, so bricht er heraus, und bringt Frucht und Blätter. Die Natur gebiet, ich darff ihm nicht gebieten und zu ihm sagen: Hörst du Baum, trage Aepffel. Denn wenn der Baum da ist, und gut ist, so folgt die Frucht ungeheissen. Ist der Glaube da, so müssen die Werke folgen, daß man nicht hingehe: Ja ich will glauben, und mache ihm also einen gedichteten Bahn, der allein auf dem Herzen schwebt, wie ein Schaum auf dem Bier. Nein! nein! der Glaube ist ein lebendig, wesentlich Ding, macht den Menschen ganz neu, wandelt ihm den Muth, und kehrt ihn ganz und gar um. Er gehet in den Grund, wird allda eine Verneuerung der ganzen Menschen also, wenn ich vor einen Sünder gesehen habe, so sehe ich ietzt an seinem andern Wandel, am andern Wesen, am andern Leben, daß er glaube. Tom. VIII. Alt. p. 46. f. Denn wo ihr wahrhafftig glaubet, so wird auch die Liebe da seyn, und werdet fühlen euer Herz also gesinnet: So viel hat Christus mein liebster Herr für mich gethan. Dem Vater mit mir versöhnet, sein Blut vor mich vergossen, mit meinem Tode gekämpffet und ihn überwunden, und alles, was er hat, mir geschencet; solt ich ihn denn nicht wiederum lieben, dancken und loben mit Leib und Gut? Wolt ich doch ehe wünschen, daß ich kein Mensch gebohren wäre, experimente eodem Tom. III. Alt. p. 110. a. f. In hunc sensum B. B. confessores: *Quia per fidem accipitur Spiritus S., jam corda renovantur & induunt novos affectus, ut parare bona*

opera possint. Hinc facile apparet, hanc doctrinam non esse accusandam, quod bona opera prohibeat, sed multo magis laudandam, quod ostendat, quomodo bona opera facere possimus. Nam sine fide nullo modo potest humana natura primi aut secundi precepti opera facere &c. A. C. Art. XX. p. 18. 19.

§. 3. Ex operum ergo bonorum præsentia recte ad fidei præsentiam colligitur, & ex operum defectu, in personis sui consciis, recte ad defectum fidei concluditur, adeo ut hæc colligendi ratio vel in ipso tentationis statu non plane infirma sit. Si enim *impossibile est dilectionem Dei, etsi exigua est divellere à fide ut Apol. p. 86. Et fides vera nunquam est sola. F. C. p. 566. & connexa sunt inseparabiliter fides & opera, l. c. p. 692.* Uti que in tentatione de sensu & in existentia fidei sibi quoque connexa sunt. Hinc quamvis sanctissimis id eveniat interdum, ut fidem sibi deesse querulerentur & accidat quod B. Lutherus scribit: *solches thut Gott mit seinen grossen Heiligen, denen nimmt er zuweilen Christum aus dem Herzen, das ist ihren Glauben und Zuversicht, — lasset zuweilen ihren Glauben fallen und niederliegen, daß sie sehen, wer sie sind, und sprechen müssen, wenn ich schon wolte glauben, so kan ich nicht.* Tom. II. Alt. p. 278. f. sq. Sentiant tamen peccati detestationem; desiderium Christi; preces ut emergere & resistere possint pravis, quibus cum conflictantur cogitationibus; anguntur de sua imperfectione & gaudii spiritualis absentia; de privatione gustus interni bonitatis divinæ. Sentiant non fucatum studium Deo simul & proximo serviendi; partes officii exsequendi. Quæ quanquam tentatus pro vere bonis

non

non habeat Christus tamen asseverat, *carnem & sanguinem hæc non patefecisse, sed qui in cælis est Patrem suum* *Matth. XVI, 17.* Inde F. C. *Quod si etiam aliquando in tam gravem tentationem inciderint, ut prorsus nullam amplius inhabitantis Spiritus Dei virtutem in se animadvertere & sentire possint, ut cum Davide queribunda voce dicant: ego dixi, in excessu mentis meæ projectus sum à facie oculorum tuorum; tamen rursus se erigant, & illud cum Davide adjiciant: (utcunque aliud in se sentiant) ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te l. c. p. 817. Qui enim adhuc orat & salutem desiderat, ab eo Spiritus precum non recesfit, sed preces fidei fructus adhuc efficit, interprete Gesnero ad Ps. XXXI, 23.*

APHOR. XX.

Mortua fides dicitur non tantum ideo, quia bona non fert opera, sed quia ne POTEST QUIDEM AMISSA VITA.

§. I.

Mortuam dari fidem Spiritus S. autor est, *Jac. II, 17.* Sed vero quæ mortua sunt vitam & habuerunt & amiserunt; Res inanimatas solem, lunam, alias nemo sanus mortuas dixerit. Privatio mors est habitum præsupponit. Et vixerant omnes, quibus Jacobus scribit: Israelitis scribit per circumcisionem in fœdus receptis per baptismum ad Christum adductis adeoque vera vita per Sacramenta tam Vet. quam N. Test. pro illius temporis conditione beatis.

E §

Quot-

Quotquot illorum per impietatem ex regenerationis ceciderant gratia vitam amiserant. Quam retinuerunt & jactaverunt fidem, revera mortuam habebant, cadaver fidei non fidem. Exinde bona profluere opera non poterant ideo, quod Christum amiserant. Jam apparet subjectum illud, quod mortuæ fidei cadavere fœtet. Homo ex regenerationis gratia Christo amisso lapsus. Hoc solum est fidei mortuæ subjectum. Jam causam efficientem facile invenies. Diabolum nimirum homicidam illum inde à principio *Job. VIII, 44.* finem & effectum à satana intentum facilius scies mortem scilicet æternam mortem secundam spirituali succedentem. Huic enim fini fidem necat. Hunc finem invenit, qui fide mortuus diem obit. Alium tamen sæpe ex illa effectum producit Deus, qui mala etiam in bonum dirigit finem. Qui enim in peccatis mortuo, aliquod superesse fidei curat, ex illa residua fidei particula quin ad pœnitentiam sollicitet peccatorem non potest.

§. 2. Homo quidem nondum conversus in morte jacet; sed morte quæ privatio ejus vitæ est, quam Deus Adamo per creationis contulit gratiam. Illa vita fidei non fuit; sed imago viventis Dei vitæ gratiæ concreatæ. Ipsa enim fides tum nullum habebat locum evangelica. Legalis pure fuit & longe alia quam quæ justificæ fidei competunt capita continuit. Vide sis, *B. Calovium T. I. Syst. Th. p. 22. ad 26. & Haberkorn. T. VIII. Gieß. Dispp. p. 483. ad 487.* Hinc qui natura filii nascuntur iræ, *Eph. II, 3* mortui quidem sunt spiritualiter, non tamen habent mortuam fidem. Quotquot præveniente & præparante & assistente Spiritus S. gratia, ad conversionem idonei redduntur, Fide nimirum

histo-

historica instructi, de peccatis contriti, nondum tamen justificati, fidem habere mortuam dicendi non sunt. Quidquid enim fidei habent historicæ, Spiritus S. opus est & ad conversionem tendit. Ejus notitia est viva. Ejus assensus est vivus. Quis hæc mortua dixerit? Vitam non habuerunt, in morte pristina etiamnum constituti, ad vitæ suscipiendæ potentiam proximam redacti, non vero etiamnum vivi. Quam nondum habuerunt, nondum amiserunt fidei vitam. Quidquid autem acceperunt fidei salutare est, ad conversionem facit, ad fidem justificam præparat. Id quod *Aphor. VI. VII. XIII. XIV.* abunde probarunt. O quantum inter hanc & mortuam interest fidem! altera tendit in infernum, altera ad vitam spiritualem Christum.

§. 3. Sed vero *fructibus destituitur bonis fide mortuus.* Desunt iidem homini nondum converso. Utrique ex eodem fundamento Christo caret uterque. Sed vero multum inter est ille, quem habuit amisit, hic nondum accepit. Hoc ille miserior expulsi Christi, contemptæ gratiæ *αυτοχειρίας* spiritualis reus. Id criminis homo nondum renatus non commisit, *tolerabilius ergo inveniet judicium, Matth. XI.* Neque tamen alteruter comparandus est, confundendus cum eo, qui in statu gratiæ constitutus, per *μωσαϊσ*, lethargum, delirium, febrim ardentem, animi deliquium &c. imo somnum; aut primam, post acceptum baptismum impeditus bonis studere operibus non potest & quæ interna Spiritus S. gratia possidet, neque ipse novit, neque deonstrandis par est, soli Deo cognita. Illorum utrique vitæ deest principium Christus. Hi Christo uniti, spirituali vita instructi, ob vasum vel corruptionem, vel imbecillita-

cillitatem, a fructibus in oculos incurrentibus bonis impediuntur. Pios audiamus Confessores. *Qui non diligit, de eo recte judicari potest, quod non sit justificatus, sed quod ADHUC NB. IN MORTE DETINEATUR, aut NB. RURSUS JUSTITIAM FIDEI AMISERIT. F.C. p.688.* Jacobus enim vocat mortuam fidem, quam non omnis generis bona opera & fructus spiritus sequuntur. -- Jacobus autem agit NB. de eorum operibus, qui per Christum jam sunt justificati, *l. c. p. 693. & Apol. p. 108. sq.* Num quid non idem est, ac si dicerent: Qui fidei vitam nunquam accepit, non exstinxit in se, sed in morte naturali est. Qui vero regenerationis gratia excidit, Christumque, quem fide applicatum habuit, expulit, propter manentem veritatis cognitionem & adiensum, fide instructus videri poterat, imo fidem simulat sed vero fide mortuus est. Fides nimirum mortua est eorum, qui ex justificationis gratia exciderunt. Nam fides illa, quæ accipit remissionem peccatorum, in corde perterrefacto, non manet in his, qui obtemperant cupiditatibus, nec exstinguitur, quamlibet magna contigerit, *l. c. p. 101.* Atque sic Aphorismum probant LL. Symbolici.

APHOR. XXI.

Inter mortuam impiorum & diabolicam fidem nimium quantum interest. In eo tamen conveniunt, quod utraque tam bonorum operum studio, quam solida consolatione caret.

§. I.

Diaboli simul & impiorum fidem spectandam producit, *Jacob. II, 17. 19.* Non tamen inde ejusdem conditionis censenda est utraque, quamquam qui sibi soli pii videntur ceteros, quos irrogenitos vocant & imprimis Theologis. Fide tantum diabolica instructos clamant. Si Dei opera ab iis, quæ Satanas agit, separanda & distinguenda sunt; si contra eos fortiter pugnandum, qui confusionem moliuntur; rem ut indagemus operæ pretium est. Neque diabolo, quod *αποκατασκευας* patronis relinquo neque impiis & fide mortuis, quæ Arnoldi in Hæresiologia laus est, Apologiam scriplero. Neque tamen operibus detrectare divinis, pro virili permifero.

§. 2. Quidquid rerum divinarum diabolus novit, oculari intuitu, experientia edoctus novit. Et si quæ non vidit naturali sagacitate, ex cognitis recte colligit. Sic Deum Trinum, angelorum statum, cœlestem gloriam ignorare non potest, ipse olim lucis angelus. Totam Christi œconomiam, in V. T. typis ad umbratam, in N. T. modis omnem captum transcendentibus expletem & vidit & sensit, contritocranio, destructo imperio in triumphum ductus. De salute humana, divinum consilium tot buccinatoribus mundo annunciatum; tot exemplis demonstratum; quorum parti frustra insidiatus est, partem in supplicii æterni confortium præcipitavit, non nosse non potest. Hoc fortior est adensus experientia nunquam interrumpenda extortus. Sed vero horum omnium nihil ad se pertinere novit, nisi æternos cruciatus. Inde odium Dei, invidia & in-

& infidiæ adversus homines, horror terribilis, quoties Dei cogitatio animum subit, & majori pœnæ cedit, quod nullam sperare non dicam salutem, sed ne vicissitudinem quidem licet. Inde fide diabolica Deus nunquam in bonos fines utitur, Christum enim confitent: os obstruxit ipse Salvator, *Marc. I, 24. Luc. IV, 34.* Infidias tamen alias Satanæ, imo persecutiones piorum in optimos sæpe usus & fines maxime salutare direxit sæpe & nunquam non diriget. Adeo exosa est Deo fides Satanæ, nunquam in melius mutanda, nunquam Deo placitura, nunquam vitam adeptura, ut nunquam viva fuit.

§. 3. Fides, quæ dicitur mortua, nunc pensanda est. Quæ de fide hac prædicatur mors, opus est diaboli hominem privantis ea, quæ ex Deo est vita, *Eph. II, 12.* Sed quod separato ab infideli Christo, reliquum manet fidei, aliam imo optimam habet originem. Sive enim autorem spectes, a Spiritu S. est excitata; sive principium & fontem ex Scriptura sacra est: si subjectum homo est, isque non redemptus tantum, sed regeneratus & quanquam ex regenerationis gratia excidit fœderis tamen, quod a parte Dei immutabile est, quadantenus particeps objectum res sunt, non visæ neque evidentes, sed creditæ, quasque tamen hic ipse homo ad se pertinere, sibi destinatas esse, tam ex universali promissione, quam speciali fœderis gratia novit. Formalis ratio assensum ponit humanis viribus impossibilem. Effectus in quibusdam *μορφωσις ευσθεσιας*; in aliis zelus quamquam inordinatus, qualis in iis, qui Christi trucidantes discipulos, Deo se gratum præstare officium rebantur, *Joh. XVI, 2.* Hi in aliis lincei, in suis talpæ, docent,

docent, vel honoris vel avaritiæ causa, redarguunt
 coërcent immorigeros, ut videantur apprime iusti sua-
 que celentur vitia. In aliis vana persuasio, ex abusu
 gratiæ universalis hausta, Deum sibi fore propitium,
 quamvis strenuis peccatoribus, neque vel in fine vitæ,
 pœnitendi potentiam denegaturum. In aliis vero ex-
 citata, quam cauteriatam habuerant conscientia despe-
 ratio succedit &c. Omnibus vero communis est prioris
 status in memoriam revocatio, ad reditum instigatio
 cordis commotio est pulsus. Finis a Deo intentus,
 propter quem hoc, quidquid est fidei impiis relinquit,
 sollicitatio ad pœnitentiam & recuperandam gratiam.
 Ea propter hæc adjuncta habet, ut in melius mutari &
 vitam denuo recipere possit. Spiritus sanctus insuper
 adsistit tam operando, quam excitando, pro ratione
 etiam officii cooperando. Inde fit ut talis aliorum
 Præceptor, Pædagogus, Censor non tantum, sed &
 Hodegus sæpe fit, quam ipse negligit, aliis calcandam
 viam feliciter monstrans imo, se ipso neglecto alios &
 regenerans & salvans. Neque enim talium ministro-
 rum inutile est ministerium. Dum modo Christus præ-
 dicatur *εἴτε προφασεῖ εἴτε ἀληθεῖα*, Paulus gaudet
 impius convertitur, imbellicis confirmatur, *Phil. I. 18.*
sq. Huic enim fini sæpius Deus horum opera utitur &
 salutariter, quidem Bileami, Judæ Ischariothæ, Petri
 abnegantis, exempla rem omnem confirmant; imo
 Caiphæ vaticinium, conf. *A. C. Art. VIII. Matth. XXIII,*
2. Atqui hæc omnia documento sunt, hoc quidquid est
 fidei vitam habuisse, & toto cælo omnibusque causa-
 rum generibus, simul & adjunctis à fide, quæ diaboli
 est, differre.

§. 4. Tantis tamen disjuncta intervallis, quod certo conveniant tertio palam est. Materia quasi notitia & ad sensu conveniunt nec minus objecti parte. Certis ad sentiuntur veritatibus de Deo, divina existentia, essentia, attributis ordine salutis, imo & fundamento & iudicio &c. Utraque charitate omnium virtutum matre destituitur & cum neutra vitam habet, quæ optima fide mortui poterant videri opera peccata sunt, ut nihil nisi malum satanas agit. Neutra salutem operatur neutra iustitiam. Quamvis vero in aliorum salutem fide sæpius mortua utatur Deus, veraque solatiæ flumina effundat in eos, qui tristitia afficiuntur spiritali imo & corporali: nihil tamen inde solaminis in hominem fide mortuum redundat. Imo sicut quæ satanas de iustitia Dei vindicativa, de flammis æternis & novit & credit, æternam ipsi miseriam cum horrore denunciant, sic excitata conscientia fide mortuum ad conversionis gratiam non reducendum terret, imo tandem in desperationis barathrum præcipitat.

APHOR. XXII.

*Multa convertentis gratiæ participata possidet,
qui fidem habet mortuum.*

§. I.

Superius probata Aphorismum firmant. Cum morte fidei, non simul perire notitiam & ad sensum, vel exemplo filii prodigi, epulonis damnati, Petri lapsi Davidis adulterio & homicidio maculati, ex 2. Sam. XII. Luc. XV. 17. sq. v. XXII, 61, constat. Atqui vero & notitia & ad-

& adfensus Spiritus S. opus est, conversioni destinatum per *Aphor. VI. VII. XIV.* Hoc opus ut perficiat, assistens nunquam non laborat Spiritus. An tu Satanam laborare, ut pristinum intrare liceat hospitium CHRISTO docente *Matth. XII, 44. Luc. XI, 24.* credis & Spiritum S. conversionem peccatoris negligere putes contra tot divinas promissiones? Neque memoriam pristinae felicitatis retinuit tantum, sed & gratiae media. Quae quamquam omnibus destinata sunt, fide mortuo hoc magis competunt, quo firmiter servat Deus, in quod regentium recepit, foedus & quo magis *Dei dona sunt μεταμελητα, Rom. XI, 29.* Neque si fides est mortua propter Christum amissum; verbum quoque notitiae insitum, memoria retentum, adfensu comprobatum, mortuum est. Membrum est ecclesiae visibilis, nisi ad coetum impuriorem defecit mutata confessione. Accessum ergo habet ad officium reconciliationis, ad potestatem clavium, ad sacram synaxin verbo concionis quotidie & aures & pectus feriente. Imo illius, qui ad impuram a puriore ecclesia defecit sectam, melior est, quam satanae conditio. Nam in impura, quamvis ecclesia verbi habet reliquias ejusque corruptionem & abusus eo observare potest curatius, quo plus verae doctrinae memoria tenet. Atque hoc ad gratiae convertentis partem pertinet. Addatur Petri exemplo Christi intuitus oculus; addat Christus ipse suam deprecantis orationem, *Luc. XIII, 8. Pastoris* oviculam quaerentis inventis portantis laborem, Dei simul & curiae caelestis *de converso peccatore gaudium Luc. XV,* Adde fidem Dei homine quamvis non credente omnino immutabilem, *2. Tim. II, 13.* & videbis tremenda etiam

F

χαρις

χαρισματα huic hominum generi relicta, voluntatemque non tantum antecedentem, sed & comitantem de salute talis peccatoris occupatam. Hæc qui flocci facit aut nullius putat, Christianus non est, Verbum non addo.

APHOR. XXIII.

Fide mortuum & theoretice illuminatum esse, non implicat.

Illuminatio ad fidem accendendam necessaria est. Hinc de ea in hac meditatione non minus dispiendum. Sedes doctrinæ 2. Cor. IV, 4. 5. 6. proposita videtur. Ibi causa efficiens principalis Θεός, Pater luminum Jac. I, 17. CHRISTVS, lux in tenebris lucens. Job. I. 5. & omnes illuminans, v. 9. Causa media verbum cum primis evangelii το ευαγγελιον χειρ 58 conf. Ps. CXIX, 105. 2. Petr. I, 19. Subjectum quod illuminandum, s. lucis hujus objectum απιστοι sedentes in tenebris captivi sub potestate tenebrarum, Ef. IX, 2. LX, 2. Act. XXVI, 18. Subjectum quod *ἡ νοημαία καὶ καρδιαία*, h. e. intellectus oculi primario, Eph. I, 18. Ut enim in illuminatione (corporali) oculus primum occurrit ceu organum, quo lumen recipitur, tum lumen ipsum & luminis receptio: Ita in spiritali illuminatione intellectus hominis lumen recipit, verba sunt, quæ lubentius allego, celeb. BVDDEI *Inst. Dogm. p. 235.* Intellectu illuminato cor movetur primum ut scrutari desideret Job. V, 39. Act. XVII, 11. 12. tum ut amet. Forma est *ελλαμψις*, cujus effectus est *Φωτισμος της γνω*

γωσσεως της δοξης τῆς Θεᾶς, & quidem της δοξης, quæ
 refulget ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Inde primo homi-
 nis hæctenus à Deo averſi conversio *ad lucem*, *Act.*
XXVI, 18. ita ut *in lucē* sit, *1. Job. II, 3.* mox *filius lucis*
 evadat, *Eph. V, 5.* de *hinc in luce ambulet*, *1. Job. I, 7.*
 tandem *lux sit in Domino*, *Eph. V, 5.* aliisque *lucem lu-*
cere suam jubeat, tam opere, quod singulis competit,
Matth. V, 16. quam doctrina & vita simul, quod Apo-
 stolorum est & verbi ministrorum, *Matth. V, 14. Job.*
V, 35. Phil. III, 17. Sic à gradu ad gradum adscendit
 divinæ illuminationis gratia. Quantulumcunque di-
 vinæ cognitionis intellectum irrogeniti, vel inviti, in-
 travit; tantum lucis percepit, quamvis nondum con-
 versus, & extra Ecclesiam, vel puriorem, vel omnem
 constitutus. In ipsa ecclesia propositam Christi do-
 ctrinam audiens, *in lucē* est, quamvis non obediat,
 ut qui sub dio Solis illustratus radiis apricatur, & otia-
 tur. Qui voluntate ad Christum conversa vera in-
 structus est fide *filius lucis* est. Qui hac instructus
 Christum sequitur *Est Est ambulat in luce.* Qui ve-
 ro opera tenebrarum non tantum vitat, sed & in aliis,
 pro ratione vel officii vel conditionis suæ reprehendit
 & doctrina & vita *lux est in Domino.* Qui aliis
 prædicat, ipse *αδουμος*, *1. Cor. IX, 27. πεποιθας ευαι-*
φως ἐν σνοτες. Rom. II, 19. doctrina cognita vere lu-
cet, sed *tenebrarum amorem luci præfert*, *Job. III, 19.*
 Phari ad instar est aliis lucentis non tamen in luce
 ambulantis neque sibi ipsi quidquam infervientis. A-
 lios salvat non se, alios regenerat ipse regenerationis
 gratia excidens, servus nequam multum vapulaturus
 & cum Bileamo oculis quamvis illuminatis, in æter-

nas tenebras ejiciendus. Num. XXIV, 15. XXXI, 8. Jud. v. 11. Apoc. II, 14. Sic notiones biblicæ distinguendæ, sic illuminationis gradus inter noscendi sunt.

§. 2. Objicis, *Deum hujus seculi excæcare mentes infidelium εις το μη αυγασαι αυτοις τον Φωτισμον τς ευαγγελις της δοξης τς χρις*, 2. Cor. IV, 4. Perperam autem infers ergo neino nisi actu credens, illuminatus est. Dantur proh dolor! multæ gentes evangelio per totum orbem prædicato Christum non recipientes: Dantur quod non sine cordolio expertus scribo in medio Christianæ Ecclesiæ cœtu, qui Christum pro se mortuum ignorant. Tanta potestas tenebrarum est in multis. Ab hac autem infidelium classe ad omnes concludere non nisi *ασυλλογισως* licet. Neque major colligendi vis est ex Hebr. VI, 4. idem demonstraturientis. Non enim hoc loco tantum illuminati describuntur, sed & *qui participes facti Spiritus S. bonum Dei verbum gustaverunt simul, & virtutes futuri seculi*: *Νυ τι ταυτολογειν Spiritum S. putas? Absit! absit!* supremum spiritualis beatitudinis gradum adepti hic describuntur eorundemque horrenda post abnegationem Christi peccata simul & pœnæ. Quid hæc ad hanc rem? Miram *ασυλλογισιων!* Miram distinctissimorum confusionem!

§. 3. Alia superest objectio. *Cum Theologorum omnium consensu ad sanctificationem illuminatio refertur, Carpz. Isag. LL. Symb. p. 1035. Sed justificationem sanctificatio sequitur; Ergo quæ hujus pars est illuminatio eundem occupatura ordinem videtur. Sed videtur. Quidquid Spiritus S. in conversione hominis agit, sanctificaturus homines agit. Prævenientis ergo &*
præ

præparantis, nedum operantis & excitantis gratia ad sanctificantis Spiritus operationem pertinet. Qui vero hanc rejicit gratiam, sanctificatus dici nequit, homo injustissimus & apprime nequam. Interest ergo inter *sanctificationem in genere*, quorsum gratia præveniens præparansque pertinet, unde pulsus & motus cordis non evitandi oriuntur in impio etiam, & *sanctificationem in specie* sic dictam, quæ solis in justificationis statu constitutis competit & justificationis actum sequitur. Ad illam pertinet illuminatio. Hujus pars proprie sic dicta non est, quamvis insanctificatis majores adipiscatur vires & in dies augeatur, à claritate ad claritatem, à gloria ad gloriam, à primo ad superiorem uno ad summum tendens, 2. Cor. III, 18. Certo enim statuamus, Deum nobis per vocationem voluntatem suam revolare, quod videlicet in iis, quos ad eum modum vocat, per Verbum efficax esse velit, ut (NB. 1) illuminentur, 2) convertantur & 3) salventur. Verba sunt F. C. p. 805. Sic illuminatio antecedit conversionem, ut conversio salutem. Verbo. *Notitia Christi in quocunque fuerit, etiam in fide mere historica φωτισμος est, docente Gerh. L. XIX. §. 70.* Sic & fide mortuus φωτισμον etiamnum habet. Sic Aphorismus probatus est.

APHOR. XXIV.

Præctice, qua singulas officii partes illuminatus non est nisi in justificationis statu constitutus.

§. I.

DUplex est Christianorum praxis. Communis altera, altera, pro ratione officii non nisi aliquibus competens. Illa conservatione illibata erga Deum hominesque conscientia continetur, *Aet. XXIV, 6.* Hæc per tres Hierarchiæ classes ita distributa est, ut & *αλλοτρισεπισκοπίας* & *πολυπραγμοσύνης* vitium evitetur. Illa non nisi à justificatis fieri potest; hæc expeditur sæpe a non justificatis. Huc, non sine cordolio, attenderunt Pii Confessores, cum Deum venerantur, quod & per impiorum ministerium Ecclesiæ promovere salutem dignetur, *A.C. Artic. VIII.* Illam Spiritus S. dirigit. De hac dubitari videmus. Sed vero prout adfistente gratia, impiorum etiam ministrorum actionibus officialibus adest; per eas salutares effectus in auditoribus producit: ita & intellectum ut agenda cognoscat & voluntatem, ut non expedire nolit, dirigit. Sic impiis Magistratus forte personam sustinentibus, ita adest, ut iusta iuste pronuncient, scandala amoveant, puniant; pios verbi ministros interdum foveant defendant. Sic vel privatos & impios quidem a multis peccatis arcet verisque argumentis, ut a certis abstineant vitiis, movet. Sunt, quorum pectus in ipso male agendi conamine tenet, ut melius agant ducit; Hæc omnia illuminationis *ad praxin* recte adplicatæ documenta sunt. Sollicitante conscientia, docente Scriptura, in rebus sæpe arduis & obscurioribus, rectas agendi vel decidendi rationes sunt, qui inveniant & ex ipsis scripture visceribus hauriant. Sunt, qui pravis ad pietatem *εμπνησια* idiotis cognitionis salutaris fundami-

damina suppeditent, ipsi nihilo meliores. Sunt qui afflicti solumina; tentatis arma spiritualia eorumque usum; moribundis certum ad cœlestia regna introitum & monstrant & pandant & firment fide destituti salvifica. Sunt, qui vanas officii partes in ducendis ad supplicium fontibus, in expediendis negotiis maxime gravibus, melius sustineant piorum aliquo minoribus animi dotibus, aut minore etiam scientia instructo. Hoc omnes praxi *ad propriam fidem demonstrandam*, h. e. operibus vere bonis destitui in propatulo est, multa tamen bene agere adeoque *praxi*, quæ officium concernit, *omni non carere* non minus patet. Quæ cum ad voluntatem fiant divinam, proximi salutem promovent, carni tribuere & sanguini sine piaculo non possit. Ergo & in his datur illuminatio, & practica quidem, tam ratione voluntatis & operis interni, quam intuitu operis externi & in oculos incurrentis. Sed verò omne propterea punctum non ferunt.

§. 2. Quod in illuminatione theoretica, seu cognitione veritatis observamus non omnes pari cœcitatibus gradu laborare; id & hic loci observandum venit. Non enim omnes eodem luto hærent. Alius alio conversioni est propior. Alia voluntas emendari cœpit; alia ab emendatione longius indies removetur. Alius aliquam, alius nullam conscientiam habet rationem. Alius alienæ salutis cura tangitur suam negligens, alius neque suam neque alterius salutem curat. Alius quicquid agit, vel gloriæ cupiditate, vel commodi ductus agit; alius officii partes omnes negligit. Quem hic vel voluntate meliorem, vel salubriores secutum rationes videris, hunc in ipsa praxi magis alio illuminatum,

non abs re statues. Eos, qui post Bileamum Judam proditorem Christum, προφασει, imo δια Φθονος, prædicarunt intuere. Nisi praxin direxisset Deus Spiritus, Paulus non esset gavisus, Phil. I, 18. Imo quem forte impium in gravibus negotiis expeditionem videris homine pio, sed idiota; illum ipsum non in theoria tantum, sed & praxi magis hoc illuminatum, quin statuat parum abest. Agit nimirum pro ratione subjectorum sanctissimus Spiritus. Ex stilo Prophetarum, Apostolorum, pro cujusque captu diverso hæc veritas patet. Ita anima agit ad modum organorum corporis aut humorum. Phreneticorum, lunaticorum &c. Defectus animæ nemo sobrie philosophatus imputat. Quæ autem in bene constitutis corporibus bene fiunt animæ sunt in acceptis ferenda. Qui vero eos omnes, quos etiam in praxi facienda sæpe docet spiritus in omnem veritatem ducens, justificatorum cœtui esse adscriptos dixerit, *ne lux sua tenebræ sint* caveat, monente CHRISTO, Luc. XI, 35.

§. 3. Sunt quidem hoc probaturientes dicto *illuminationem*, quæ dicitur *irregenerati esse tenebras* & ipsam illam, qui eis inest cum sensu divino congruentem cognitionem, hoc titulo mactandam, sed vereor *ne horum lux tenebræ sint*. Scriptura verbum Dei *lux est, in loco etiam tenebroso*, 2. Pet. I, 19. Hanc Christus l. c. sub modio occultari vetabat. Alia mens erat hostium, qui ipsi cæci tales cenferi, nolebant. Salvatorem enim mundi lucem ipsam rejiciebant. His in hunc sensum Christus: *Vos vobis videmini illuminati, o tenebras! Rejicitis oblatam lucem vana persuasione præjudicii vestris pravis affectibus seducti nullam verbi divini*

divini nullam conscientia, nullam characterum Messia, nullam operum meorum, nullam salutis aeternae rationem habentes. Lunaticorum iste mos est, ut suas tenebras lucem putent. His similes estis Pharisei! Neque tamen in Deum, neque in me, neque quemquam alium culpa redundat. Oculus vester, quo me intuemini nequam est. Hinc vestrae tenebrae. Haec Christi mens est. Inde in thesi inquit: Oculus est corporis lux. Neque tamen sine luce oculus quidquam lucis corpori impertitur. Cujus oculus ignes fatuos sequitur luce vera neglecta ejus lux non tenebrosa tantum, aut manca & debilis est, sed ipsa tenebrae. Cujus vero oculi caecutiunt, aut bile infecti, quidquid vident flavum putant, ejus oculi & tenebrofi dicendi sunt & tenebrae. Quid haec ad lucem in scriptura lucentem? Quid haec ad cognitionem cum sensu divino congruentem? Quae vera docebant, haec facere jubebat Christus, Matth. XXIII, 3. Quae falsa immiscebant, haec rejicienda & cavenda monebat, Marc. VIII, 12. Matth. XVI, 6. Neque haec dehortationes nisi iniquo intuebantur oculo. Haec sunt, quas Christus taxat, tenebrae. Quae ad has tenebras aguntur, perniciose sunt. Quae ad scripturae ductum a Spiritu S. diriguntur, salutaria sunt, lucida sunt. Oculi vero scriptura illustrati lux & vera est & salutaris.

§. 4. Quantumcunque vero boni sit, quod impii agere videantur, imo in aliis efficiant, ipsa tamen praxis eorum neque ex fide fluit, neque unicum, quorsum tendere debet omnis nostra actio, scopum ferit. Honor nominis divini Gloria Dei est, quam & doctrinae & actioni nostrae metam praescripsit Deus ab hac aberrant.

rant. Hinc qui vere & vera prophetaverint; dæmonia in nomine Christi egerint; in ipsa praxi etiam agenda Deo docto e viderint & fecerint, benedictionem divinam in operis effectu senserint, *πολλας δυναμεις ποιησαντες*, nihilo tamen minus *εργαζομενοι ανομιαν* audiunt, *Matth. VII, 22. 23.* Voluntate nimirum a Deo averfa a lege aberratur divina, quæ internam sanctitatem postulat. Ipsa ergo praxis, quæ Christianorum est, deficit. Neque fieri potest, quin multa ex voluntate prava, male fiant in ipsis, etiam officii functionibus rite peractis. Soli Deo adscribendum, quidquid boni a malis fit, quippe a quibus nisi *ανομια* fieri non potest. Sic Aphorismo sua constat veritas, sua Deo gloria.

§. 5. Multum ergo vacillat de alienis actionibus iudicium de propriis sui ipsius operibus tantum certum. Solus enim Deus *καρδιογνωσης* novit, quæ bona bene fiant ab aliis. *Hominis tantum Spiritus novit, quæ in se sunt*, *1. Cor. II, 11.* Eo magis horrenda est sanctulorum temeritas, qui, quos nunquam viderunt, audiverunt nunquam ex regeneratorum pariter atque illuminatorum cœtu pro lubitu expungunt. Quid? quod palam prouidere non verentur. Amoris certe ex fide justificante orti indicia hæc non sunt. Amor enim nihil mali præsumit, optima quævis de proximo credit. Si qua læsus ratione fuerit tolerat, neque conviciis convicia rependit multo minus prior effundit, solisque suspicionibus minime fundatis inductus, perperam de proximo iudicat, conf. *1. Cor. XIII, 4. sqq.* Ego quidem, quos hoc alios taxandi reprehendendi, inculpandi, de honestandi, imo condemnandi cacoethes vexat, quantumvis morati & frugi

frugi videantur, multum a filiorum lucis moribus abesse scio. Meliores certe sunt iustificatorum fide præditorum, Christi que conjunctione gaudentium fructus, quam ut se aeri tinnienti comparandos sistant.

APHOR. XXV.

*Quamvis vivæ operosæque fidei nexus sit ar-
tissimus, Viva tamen tantum in ipso justifi-
cationis actu est. Operosa in justificationis
actu non est, multo minus ante justificationem.
Hinc fides operosa solorum iustificatorum in
statu talium character est non justificando-
rum, aut in primo justificationis actu consti-
tutorum.*

§. I.

Primarium hoc tractationis caput est, in quo ta-
men post Aphorismos XIII. XIV. XV. XVI. XVII.
XVIII. XIX. non adeo defudandum est. Noti-
tiam & assensum præcedere justificationem Aphor. VI.
& VII. docuit. Hisce suam inesse vitam vivum DEI
verbum, vivos Spiritus S. effectus, ex Aphor. XIII.
XIV. constat. Hocce Spiritus S. motus cordis passi-
ones efficere, adeoque *ad operosam non pertinere fidem,
sed ad contritionem* priorem penitentiaë partem iis-
dem locis adstructum est. Quidni ergo concludam
ante justificationem fides operosa non est? Imo ne vi-
va quidem. Deest nimirum Christum apprehendens
fiducia. Et in Christo solo vita est per Aphor. XV.

in

In ipso justificationis actu viva ante non est, quam accepto Christo. Christum vero accipiens fiducia passive se habet. Si passive non agit. Non operosa est apprehendendo Christum, multis id demonstrat Aphor. XVI. XVII. Hoc magis miror, qui toties scribit fidem non nisi passive Christum apprehendere nihilominus *fiduciam* in ipso apprehensione passiva esse *actuosissimam*. Communicari cum ipsa communicatione Christi operandi *ενεργειαν* actum primum signatum Aphor. XVIII. XIX. pluribus demonstratum dedi. Interesse tamen inter *ενεργειαν*, *ενεργησιν* & *ενεργημα*, ibidem probavi. Primo illam deinde istam tertio demum loco hoc existere in propatulo est. Quæ ergo *ασυλλογισια* est ab *ενεργεια* ad fructus & *ενεργηματων* præsentiam colligentis? quasi recens plantata arbor fructus jam ferat. Quæ *ασυλλογισια* a fructibus bonæ arboris colligentis, ad eorum in ipsa arboris plantatione abundantiam? Quasi primo plantationis momento jam vitis vindemiam dederit. Eadem *ασυλλογισια* est ab operibus, ex quibus fidei veritas, tanquam ex fructibus arbor cognoscitur, colligentis in ipso primo justificationis momento fidem esse operosam. *Ασυλλογισιαν* diceret ab opera agricolæ agrum fulcantis occantis, ad fruges & messem præsentissimas, si quis colligeret. Eadem *ασυλλογισια* est ex motibus contritionis in pœnitentia fidei operositatem in ipso justificationis actu probaturientis. Sacra Scriptura LL. Symbolici Theologi ad unum omnes nostri arctissimum fidei & operum nexum faciunt. Hoc ipsum Aphor. XIX. probavi. Sed vero fidem propterea in ipso justificationis actu primo esse

ope-

operosam falso concluditur. Illud vere sequitur. Ergo fides justificans eo, quo justificat momento, operandi *ενεργειαν* accipit, non vero quod supra rejeci, propterea in actu justificationis primo operosa est. Memoriam subit recordari, quæ circa annum 1680. de hac materia scripta sunt. Tum temporis fides *viva* justificare dicebatur, sed *non quatenus viva*. Vivam nimirum dicebant, quæ per amorem DEI & proximi, per observationem mandatorum divinatorum efficax est. Fides dicebatur *viva* non solum, quæ actu opera habet, sed etiam quæ in proposito. Hanc fidem *respectu operum* vivam justificare a nonnullis statuebatur eodem, quo nunc usis prætextu, ne mortua justificare fides putetur. Quid vero responderint B. Hulfemannus in *Gewissens-Burm*, pag. 486. seqq. B. Calovius Harm-Calixt-Hæret. p. 670. seqq. 1031. sqq. B. Ægidius Strauchius Vindic. repet. Consens. p. 342. sqq. legere est. Nolim easdem in Ecclesiam Dei denuo invehi calamitates renovari turbas.

§. 2. Ad meliorem tamen causæ cognitionem de vocabulo *operosa* disquisitio instituenda est. Ipsa vox biblica non est. *Ενεργουεν* dicitur fides Gal. V, 6. h. e. *non operosa*, sed efficax operandi potestate interiori instructa. Loci sensum superius enucleatum denuo exponere tædiosum foret. Quid ergo obtruditur, quæ in codice sacro non extat vox Ecclesiæ? Numquid non optime Spiritus DEI mysteria docere divina potest? Non tamen nobis infestum est vocabulum sano sensu optimum. Operositas habitum crebris actionibus acquisitum dicit. Sic studiosus, ambitiosus, contumeliosus, imperiosus, injuriosus, otiosus

fus, negotiosus, gulosus, libidinosus, voluptuosus, ebri-
 osus, non unum actum, sed plures repetitos unde ha-
 bitus difficulter mobilis ortus esse possit ponunt. Ne-
 que est aliud, si recte memini vocabulum in *ofus*,
 quod aliam significationem ferat. Fructuosus ager,
 fructuosa arbor, non certe ideo dicitur, quod aliquid
 fructuum ferat, sed quod fructuum copia abundet, per
 singulos annos. Nullus autem fructuosus dicitur an-
 nus, nisi qui fructibus plus solito superbiat. Ita ope-
 rosa est fides, quæ pluribus operibus suam vitam de-
 monstrat, non ea, quæ imbecillis est. Viris in fide
 heroibus proprie competat operosa fides. Omnibus
 vero credentibus *πισις δι' αγαπης ενεργουμενη*. Quod
 si vero fides admodum qualitatis agit, ex qua ratio-
 ne fidei operositatem deduci video, certe in ipso justifi-
 cationis actu, ad suum non pervenit fastigium adeo-
 que nondum, quod propugnatur, operosa est. Ipse
 justificandus bene agendi propositum sincerum primo
 sentit, tum conatum, quem per varia exercitia fir-
 miorem reddit, ut habitum tandem adquirat. Ita
 qualitates confirmantur augentur, perficiuntur. Ita
 fidei operositas & fit & demonstratur. Sed vero hoc
 ipso patet, contradictionem in adjecto committi in-
 cautius *προς Φυλαττειν την Θεσιν* intento.

§. 3. Est tamen, quod præterea observari meretur.
 Fidei operositas ad legis normam exigitur, ab utra-
 que decalogi tabula dirigitur. Ad legem ergo per-
 tinet, qua actum secundum & producta opera, quam-
 vis ipsa *ενεργεια* ex Evangelio sit orta. Si ergo fides,
 in ipso justificationis actu jam operosa est, operibus
 jam legis studet ante, quam homo in gratiam receptus
 est.

est. Non ergo, ex iustitia imputata, sed oblatione legis; non solum imputata Christi, sed inhærente propria iustitia, quodammodo iustus erit justificandus. Quantum hæc opinio a Pontificiorum, Arminianorum, imo Socinianorum hypothefibus absit, huic opinioni favens ipse dispiciat. Aliter Paulus, qui fidem imputari dicit *ἡ ἐργασίαν*, non operanti, nedum operoso, Rom. IV, 5.

§. 4. Manet ergo, quod in Aphorismo posui, solus justificatus, in statu justificationis, in renovatione mentis, in sanctificatione constitutus fide operosa ab impiis discernitur. Quo maiores autem aliquis in sanctificatione progressus fecerit, hoc operosiore pollet fide. Manet fidei operositas character justificatorum, adeo ut, qui fide pollere iustifica sibi videatur, vel ab aliis haberi velit peccatis deditus mendax sit. *Quid enim dividis actum (hypocrita) a fide? a inique dividis fidem, perimens tuam. Nam fides sine operibus mortua est. Munusne mortuum offeres DEO? ut Bernardus Serm. XXIV. in Cant. ex re & vero scribit: Nam sicut corporis hujus vitam ex motu NB. DIGNOSCIMUS; ita fidei vitam ex operibus bonis. Id. Serm. II. in Pasch. Quod ipsum Aphor. XIX. & XX. adseruit. Sic fides justificans nunquam est sola. Denn der Glaube ist nicht ein schläffriger und fauler Gedanke, schwebt auch und schwimmt nicht oben, wie deine Gank auf dem Wasser, sondern ist wie Wasser, so durch Feuer erhizet und erwärmet ist. Dasselbe, ob es wohl Wasser bleibet, so ist es doch nicht mehr Kalt, sondern warm, und ist also gar ein ander Wasser: also macht der Glaube, der des H. Geistes Werck*

Werck ist, ein ander Herz, Gewissen und Sinn,
 und macht also gar einen neuen Menschen. Drum
 ist der Glaube ein hoch schweres und gewaltig Ding,
 und so man recht davon reden wolte, so ist er viel
 mehr ein leydendes denn ein würckendes Ding.
 Luthero iudice Tom. IX. Altenb. p. 307. Dann wer
 durch den Glauben sicher ist im Herzen, daß er einen
 gnädigen Gott habe, der nicht mit ihm zürne, ob
 er wohl Zorn verdienet hatte (hanc esse iustificati
 conditionem nemo dubitat) der geht dahin, und thut
 alles fröhlich, und kan auch gegen den Leuten so leben,
 jederman lieben und Gutes thun, ob sie gleich auch
 nicht der Liebe werth sind. Gegen Gott steht er
 also, daß er sicher ist, um Christi des Mittlers Wil-
 len, daß er ihn nicht will in die Hölle stossen, son-
 dern freundlich anlachen, (hæc in ipsa iustificatione
 fiunt) und ihm den Himmel auffthun. Das ist die
 höchste Sicherheit, Haupt und Grund unserer See-
 ligkeit, NB. darnach (iustificatione scilicet accepta)
 gehe ich heraus gegen den Nächsten mit meinem Le-
 ben, und thue ihm das Beste, so ich kan. Tom. VI.
 p. 42. f. 199. Ita demum Luthero assentiri possumus
 scribenti: Wann Gott den Glauben schaffet im
 Menschen, so ist es ja ein so groß Werck, als wenn
 er Himmel und Erde wieder schaffte. Tom. II. p. 410.
 Fidem enim dans Christum simul fidei unitum conce-
 dit, qui $\mu\omicron\sigma\varphi\omega\delta\epsilon\iota\varsigma$ $\epsilon\upsilon$ $\eta\mu\iota\upsilon$, Gal. IV, 19. novam nos
 creaturam facit, 2. Cor. V, 17. quæ vires suas habet
 ($\iota\sigma\chi\upsilon\epsilon\iota$) in Christo. h. e. quicquid virium habet, a
 Christo habet, neque diutius retinet, quam in Christo
 est, Gal. VI, 15. V, 6.

§. 5. Eandem doctrinam libri Symbolici profitentur: *Credimus, docemus, confitemur, etsi contritio & subsequens nova obedientia* (hoc est fidei operositas, hanc justificationis actum sequi dicunt) *ad articulum justificationis coram Deo non pertinet, sed postquam HOMO PER FIDEM EST JUSTIFICATUS, tum veram illam & vivam fidem esse per charitatem, efficacem & bona opera semper fidem justificantem SEQUI, & una cum ea, si modo vera & viva fides est, certissime deprehendi.* Verba sunt piorum Confessorum *Epit. p. 586. n. VIII.* Et ut meus eo apertius pateat, neque quis putet fidei operositatem ita esse naturalem, ut sine operibus, in articulo seu actu justificationis esse nequeat, scribunt: *Falsum erit, si quis dicat, fidem non posse justificare sine operibus; vel fidei, ut justificet, necessariam esse presentiam bonorum operum, aut ad justificationem, vel in articulo justificationis esse necessariam presentiam bonorum operum F. C. p. 693.* Imo ne quis solum rejici, a justificationis actu, operum concursum putet, *antithesi IX. rejiciunt si quis dicat: fidem non justificare sine bonis operibus -- & absque eorum presentia hominem justificari non posse, p. 587.* Quid? quod docent, quod *spiritus hominis NB. liberatus bene operetur, non formidine pœne, sed NB. amore justitiæ p. 590. & bona opera testimonium esse, quod Spiritus S. presens sit, atque in nobis habitet p. 590.* tam vero, nisi justificatione accepta, spiritus hominis liber non est, neque ante quam justificatus est, spiritum habet inhabitantem. Rationem quoque addunt, cur in actu justificandi presentiam bonorum operum concedere non possint, satis prægnantem. *His enim scribunt postremis temporibus*

non minus necessarium est, ut homines ad recte & pie vivendi rationem, bonaque opera invitentur, atque gratitudinem suam erga Deum in bonis operibus exercean, quam necessarium est ea vere, ne bona opera negotio justificationis admisceantur. Non minus enim homines Epicurea persuasione de fide, quam Pharisæica & Papiistica fiducia in propria opera & merita DAMNATIONEM INCURRERE POSSUNT, l. c. p. 591.

APHOR. XXVI.

Fides operosa non est character Ecclesiæ Lutherane.

S. I.

Fidem per bona opera demonstrari *Jacobus* Auctor est *Epistolæ c. II. 26.* A fructuum absentia recte colligi ad fidei defectum in adultis, sui consciis, idem *Apostolus* docet, & colligendi ab effectu ad causam ratio probatio. In justificato fidem non esse solam, supra concessi, imo probavi. Ex operum repetito exercitio habitum oriri, quem *Philosophi* vocant difficulter mobilem, sincere doceo. Non est ergo, quod fidei operositatem *in justificato*, me impugnare quisquam credat. A justificatis hunc characterem posco, imo postulo. Hoc characterem pius ab impio; fidelis ab infideli justificatus a non justificato, recte secernitur. Alia vero *Ecclesiæ* est ratio, quippe quæ *ex puritate doctrinæ & recto sacramentorum usu* cognoscitur. Distinguentæ ergo ab omnibus extra pomeria *Ecclesiæ* constitutis, character est *doctrina de Christo, i. Job.*

IV,

IV, 2. 3. diverlarum autem a Christo se denominantium Ecclesiarum ut alius character sit patet. Character enim non est, qui & aliis competit. *Απο τῆ χαρασσει χαρακτηρα* dicimus. Ponat ergo quasi vallum, quo ab aliis res characterisata distinguatur, in se constat & immotescat. Sive hoc signum in sensus incurrat, sive intellectu percipiatur, perinde est. Neque enim cum Clerico faciendum, qui sensuum iudicio, & quidem soli *χαρακτηρα & ἐκρηγερον* expositum statuit. Si vero formam sigillo impressam, sive ipsum sigillum, quod *Glaisio* placet *Rhet. S. p. 159.* characterem dixeris, per me quidem licet. Sigilli tamen significationem *B. Calov.* non abs re rariorem dicit *Bibl. Illustr. Part. IV. p. 114. b.* cujuslibet nimirum rei signum *διακριτικον*, character ejus est. Rerum creatarum character expressa illa forma est, quæ cum *αρχετυπω* in mente divina convenit, alii creaturæ non competens. Rerum vero arte factarum character est sua forma artificialis, qua ab aliis distinguitur. Sic suus scriptori, sic suus singulis hominibus est character in alio non inveniendus. Suo autem characteri insignitus *digito poterit monstrari & dici* hic est, ut *Persiano* utar. Quidquid ergo Ecclesiam veram, quam a *Luthero* denominare solent, ab aliis Ecclesiis non distinguit: Quicquid aliis cætibus impurioribus simul convenit, adeoque nostram cum alia confundit Ecclesia, id nostræ Ecclesiæ character non est. Sed vero non est a Christo dicta Ecclesia, quæ fidem operosam non doceat. Quid enim *Papistarum* fides charitate formata? *fides operosa.* Quid *Arminianorum* fides, mandata Christi servans? *fides operosa.* Quid *Socinistarum* fides, cujus forma & essentia sunt

opera? *fides operosa*. Quid fides Calvinianorum, quæ in justificatione conditionem novæ obedientiæ complectitur? *fides operosa*. Sic cum Interimistarum, Majoristarum, Weigelianorum, Schwenckfeldianorum, Memnonistarum, Fanaticorum quoruncunque fide comparatum est. Egregius character, qui cothurni ad instar omnibus convenit! Indifferentistarum potius, qua ad Christianam tamen religionem referri volunt, vel Syncretistarum, quam nostræ Ecclesiæ hic character est, illis inserviens, qui facilem à nostris ad Pontificios transitum imo licitum faciunt.

§. 2. Aphorismo sic probato ad sequentes transire licebat. Sed vero taxantur non immerito *Gretserus* & *Hungerus* in Colloquio Ratisbonensi Pontificii omnipotentiam promachi, una thesi negativa nostris affirmativis contradicentes, scripturamque solam esse controversiarum judicem negantes. Sic enim suum dissimulando judicem, elabendi semper rimam se habere certi, ne suum Pontificem in discrimen adducerent, cavebant. Eorum sequi institutum, cordati non est. Rejecto ergo falso characterē *γνησιως* Lutheranae characterem nominare non gravabor. SOLO VERBO nostrum sonat classicum. Hoc characterē ab omnibus aliis nostra distinguitur Ecclesia. Papistas, verbo scripto, addere *non scriptum, Traditiones pari pietatis affectu suscipiendas, ex Conc. Trid. Sess. IV. c. i. constat*. Cum vero Papæ sit, de Traditionum veritate statuere, imo Papæ vel contra Apostolum dispensare liceat, characterem Pontificiorum hæc enunciatio sistit: Papa dixit. *Το αὐτος εἶναι* Pythagoræorum sic imitari constat. Si ad eos, qui nobiscum Papatus eiecisse sordes videri

videri volunt, nos contulerimus, audimus quidem Calvini sequas ad verbum provocare scripturæ. Sed cum rationis iudicium ita audiant, ut examinent, num quæ aperta scripturæ litera dicit, cum ratione conveniant, post lapsum depravata tenebris obsita, in spiritualibus stolidi, atque ad hujus ductum scripturam interpretantur: Scripturæ si non præferunt, addunt tamen rationem. Cum qua quomodo eam, quam præter rationem, præter scripturam, invenere gratiam irresistibilem conciliare possint ipsi viderint. Arminianos scripturæ rationem addere, Socinianos præferre etiam non est, quod dubitetur. Fanaticorum cœtus, sive Quakeros, sive Rosæcrucierianos, sive Anabaptistas, sive Puccianos, sive Labadistas, sive nostri temporis Separatistas, cujuscunque sortis rogaveris, *lumen aliquod internum*, non fecus ac Prophetas, quos B. Lutherus *ναὶ ἀντιφρασιν* cœlestes vocat, scelestos vocandos, scripturæ vel adde- re, vel præferre, in solis mensa positum est. Alios quæ Fanatici, quidem dici nolunt, provocare ad propositionem: *quicquid ratio ex Scriptura S. illuminata dicit, id verum est*, atque adeo hoc pro primo quasi principio ponere, non minus constat. Sic nulla est Ecclesia cujus & credens & credita fides, solo verbo patefiat, quam nostra *γνησιως* Lutheri ministerio gaudens. Hic singulæ conclusiones tam Theticæ, quam Practicæ, verbo Dei nituntur, & solo quidem. Hic conversio solo verbo peragitur; hic fides solo verbo accenditur, solo verbo confirmatur, solo verbo perficitur. Hic virtutes spirituales e verbo hauriuntur, hic finis fidei solo verbo & ostenditur & percipitur. Solo verbo, inquam, *audito* in scripturis, *viso* quasi in sacramentis.

Cum vero salvari nemo queat, nisi justificatus, SOLI VERBO, tamquam medio *δοτικῶ* subordinatur in relatione medium *ληπτικῶν* SOLA FIDES. Verbo enim, nisi fides adhærere non potest. Hinc Paulus ait: *justitiam ideo ex fide esse, ut sit firma promissio. Sentit enim promissionem non posse accipi nisi fide. Apol. p. 69.* Hæc causa est, cur & hic quasi character Ecclesiæ sit, quo sola fides justificare salvare dicitur, quo ab hypocritis sanctulis, & quibuscunque sua opera in articulum justificationis immitentibus secerni possumus. Quod qui ita interpretatur, ut *nosmet ipsos exarmasse contra adversarios statuatur, imo cum hostibus colludere, & puram corrumpere doctrinam* clamat; nã aut ille nostram ignorat doctrinam aut corrumpit ut habeat, quibuscum pugnet, larvas. Maledictus enim esto, qui fidem cum malo stare proposito posse doceat! maledictus esto, qui fidem veram & salvificam esse otiosam, aut esse posse statuatur! Sola tamen fide justificamur, quia ante, quam operari bene possit eopse, quo fides vitam accipit, momento justitiam Christi accipit & justificationem. *Opus enim Dei est & fides, Joh. VI, 29. & justificatio, Rom. III, 26.* qui eodem momento utramque concedit. Sed vero eodem hoc momento patitur prius accipiendo gratiam justificam, tum in Deum fertur evangelica primum activitate dein legali. Secus per naturæ finitudinem non potest. *Sic sola justificat fides, quæ nunquam est sola.* Nunquam, inquam, est sola. Christum habet, qui sola fit? In Christo & per Christum & cum Christo eopse, quo Christum accepit momento, gravis fit bene agendi potentia, proposito, studio, conf. F.C. p. 586. art. VIII. & Aphor. XVII, XVIII.

APHOR.

APHOR. XXVII.

Nullius fides tanta est, quæ præceptis divinis exacte servandis aut implendis, sufficiat.

§. I.

Jussit Deus, ut præcepta ejus servemus. Dedit decalogo comprehensam voluntatem suam. Hic inveniuntur divina præcepta, *νομος εγγων*, Rom. III, 27. Atqui hæc præcepta sunt proprie dicta. Succedunt, quæ a Domino nostro Jesu Christo in specie nominantur *præcepta Jesu*, 1. Joh. II, 3. hæc præcepta *νομος πιστεως* audiunt, Rom. III, 28. & quamquam Imperativis vocabulis proponantur, non magis præcepta sunt, in rigore sic dicta, quam quibus medicus manum porrigere aut eleemosynam accipere jubetur. Quæ vero in hisce præceptivis orationibus vim obligandi habent, ex lege non ex evangelio eandem habent eo nimirum præcepto, quo Deo obedire jubemur & confidere. Qui secus docet limites migrat legi & evangelio constitutos, imo evangelium cum lege confundit. Neque secus Scherzer. L. X. §. 6. n. p. 285. statuit. Ex universalitate quidem obligationis Evangelium omnibus destinatum probat. Obligationem ex Evangelio ortam non somniat. Loci temporisque circumstantiæ, l. c. eandem thesin probant. Quis vero ex Evangelio illorum cognitionem petierit? Ita Paulus ex Metaphysica totius & perfecti descriptione notitiam nostram fragmentosam esse cessaturum, graviter probat, 1. Cor. XIII, 9. Totius tamen & fragmenti descriptionem Evangelium non docet. Ex

conclusionem, scilicet & thesi probata judicandum est, legalis an evangelica doctrina proponatur, non ex termino, quem dicunt medio. Fumum ergo vendit B. Scherzero aliam affingens mentem. Ejusdem peccati reus est, qui pœnitentiæ fidei baptismi, seu eucharistiæ necessitatem intuitus, eos qui hinc rite operam dedit, præcepta divina servasse dixerit. De his Lutherus: Die andern die Flügel, oder wenn sie es besser machen wollen, so machen sie aus der Tauffe, Glauben, Abendmahl, und dem Evangelio, ein lauter Gesetz und Gebot, wie die Wiedertäufer und Sacramentirer thun. Das ist nicht recht Gottes Wort gehört. Tom. V. Altenb. p. 658. a. f. seqq. Epicrisi viri aliam vis? En habes: Ja wohl, sie dürfen noch gar herrlich und troziglich rühmen, wie sie die rechten Apostel Christi, und die allerreinsten Evangelischen Prediger auf Erden seyn. Und ist doch anders nicht möglich, dieweil sie das Gesetz mit dem Evangelio vermischen, sie müssen des Evangelii Verkehrer seyn, Tom. VI. Alt. p. 553. a. f. seqq.

§. 2. His ita præsuppositis obligatio nostra fatenda est. Debitores sumus, præceptis exacte implendis, præceptis inquam legis. Hanc obligationem, quoties mandat, Deus nobis inculcat. *Ab obligatione autem ad executionem ad obedientiam non valet consequentia.* Eheu, quam multi sciunt cum Atheniensibus, quæ recta sunt & facere detrectant? Eadem imbecillitate ab hac ad potentiam implendi concluditur. Quæ Pontificii, Arminiani, Sociniani in medium proferunt, *Melodius* recoquit, sanctitate propria tumentes corde premunt, ore musitant, dudum refutata sunt. Hominis per
lapse

lapsum contracta imbecillitas, divino derogare juri, non potest. Mandat ergo ad quæ homo obligatus est, quamvis post lapsum impossibilia; neque quidquam a mandandi rigore & præceptorum tenore, remittit legislator. Si mutaret vel legem, vel legis rigorem, sanctitas divina mutationi esset obnoxia. Imo lapsus multum contulisset homini libertatis. Ante enim, ad rigorem legis erat obligatus, per lapsum vero ab eodem liber factus Deus vero obligatus, ut æquiora & faciliora mandata ferret. Quodquam absonum, quam horrendum, quam blasphemum fit, quilibet videt vel mediocri instructis rerum cognitione. Atque sic perit, quod in prima positum est acie, pro possibili præceptorum divinorum impletione argumentum.

§. 3. Secundum videtur fortius. *Sunt qui præcepta servasse divina dicuntur.* Sed intueamur verba. **נצו, שר** dicitur pius præcepta divina. Utrumque propriæ custodiam dicit. Inde **משמר** *Jes. XXI, 8. Gen. XL, 4. XLII, 17.* carcerem notat & officium custodis ergastuli. Et qui urbem obsidet, ne quisquam elabatur **נצו** dicitur *Nabum II, 2.* Ita qui linguam frenat eodem vocabulo insigniendus est. *Pf. XXXIII, 13. Φυλατσειν* Græcis idem notare, extra controversiam est. Et *τηρειν λογον* Pharisei dicuntur, qui verba captabant, ut nocerent *Joh. XV, 20.* Quoties ergo hæc vocabula de officio Christiano, erga præcepta divina, vel præstando, vel præstito occurrunt toties custodiam insinuant verbi & curam sedulam, ne quod verbum animo memoriæ cordi excidat: Ne vel dolo, vel vi Satanæ verbulum depravetur, eripiatur. Magistratus pariter

atque Ministrorum Ecclesiæ hæc cura ratione officii competit. Christianis singulis pro cujuscunque modulo eodem enitendum. Quod qui faciunt non committent quidquam, quo verbo promissa bona sibi eripiantur, aut pœnæ in transgressores constitutæ attrahantur, aut si deviarunt forte, in viam redeunt per poenitentiam. Idem ex locorum inductione B. GERHARDVS observavit, scribens, *τηρεειν significare custodiam mediorum salutis, verbi nimirum & sacramentorum.* Φυλαττειν vero eam custodiam qua quis sibi cavet, ne sine fidei, quæ salus est, 1. Petr. I. excidat. *Harm. Evang. Tom. II. p. m. 1676.* Germanis eleganter exprimitur liber Gottes Wort halten, sich an Gottes Wort halten; darbey aushalten, sich darnach halten, in dessen Betrachtung und Übung heilig sich aufhalten und verhalten. Plura dabit GATAKERVS *de stylo N. T. p. 106. seqq.* quem non excipio. Ita vixisse & vivere quoslibet salutis suæ studiosos nemo negat; qui negligit, *רטיה* dolose fraudulenter & negligenter agit, *maledictus est, Jer. XLIX, 10.* Qui vero inde mandatorum divinorum exactam & ad rigorem legis adactam implètionem perfectionemque astruere laboraverit hircum mulget.

§. 4. Restat illa notio qua *העש* & *ποιειν* dicuntur pii verbum Dei, & *ποιηται τς λογς* audiunt. Hoc argumento *Melodius* superbit. Sed vero si eo exacta impletio legis describitur, Christo non erat opus. Attende ergo ad verbum ejusque significationem. Num *Mephiboseth* extra lugendi sortem constitutus suos etiam creasse vel pedes, vel barbam dixeris, cum in luctu *העש לא ושפמו לגליו* 2. *Sam. XIX, 24.* dicatur? B.

LUTHERVS rectius locum interpretatus reddit:
 Er hatte seine Füße noch seinen Bart nicht gereiniget.
 Ergo notio hæc non tantum creare exacte facere, sed
 circa rem quandam vel exornandam occupari significat.
 Ita circa verbum divinum & amandum & retinendum
 circa verbi & studium & obédientiam occupati sunt pii.
 Sin ex Græco ποιειν plus extorquere studueris, ipsos eth-
 nicos impletores legis feceris. Hi enim ποιειν τα τε
 νομω dicuntur Rom. II, 14. Sic Pelagianismus, imo pe-
 jor Pelagianismo, opinio in Ecclesiam introducetur,
 quod Deus prohibeat! Prostrata ergo est *Melodii*, &
 qui hoc argumento nituntur, superbia p. 556. de-
 monstrata,

§. 5. Objicitur tandem *Perfectorum*, *Perfectionis*
 notio, in Hebræis מטה הים & מן latens. His ve-
 ro *sinceritas*, *simplicitas*, (*homo απλασος* ut LXX. Gen.
 XXV, 27. vertunt:) indigitatur. Ipsa vulgata litem de-
 finit Gen. X, 5. 6. Idem significat Græcorum τελειος
 imo *beneficum*, *pacificum* & *integrum* ein Mensch, der
 es redlich mit Gott und seinem Nächsten meynt. cf.
 B. B. CHEMN. & GERHARD. Harm. Tom. I.
 p. 439. SALMAS. de fœnore Trapezitico p. 286.
 HEINS. Exercit. N. T. p. 584. *Colomesf.* Obs. S. p.
 170. *Bibl. Brem.* Cl. IV. p. 951. Eadem observatio
 facit ad Matth. V, 4. 8. quo Deus dicitur τελειος, ad
 cujus exemplum τελειοι esse jubemur. Ut enim De-
 us non propter lucrum, sed internum amorem nobis be-
 nefacit, ita & nos proximo debemus. Hic loci sensus
 est, ex textus συναφεια. Qui secus agit, Publicanos
 imitatur, suos tantum amicos, quos ex lucro metiuntur,
 amantes. Altera hujus vocis notio *viros justæ ætatis*
 signi-

significat τῷ νηπιῷ oppositos. 1. Cor. XIV, 20. huc nobis enitendum. Imo & dari viros in domino Eph. IV, 13. patet. Talis τελειος opponitur τῷ ἀπειρῷ Hebr. V, 4. cf. Unsch. Nachr. ad annum 1704. p. 47. Hi sunt non ηγιασμενοι tantum, sed & χρηστοι καὶ οἰκτιριμωες. DANNHAVER. Christeid. Protheor. Phœnom. VII. p. 63. f. continent linguam Jac. III, 2: sunt patientes Matth. V, 48. non vero absolute perfecti. Hæc in præsentem vitam non cadit felicitas. Tertia & maxime attendenda vocabuli hujus significatio Christianorum privilegia & dignitatem concernit. Ad regale sacerdotium vocati sumus. Ad hoc officium iniciamur Christi sanguine. Hinc baptismus τελειωσις audit piis Patribus. Sic τελειοι Christo infertur, qui sua se morte τελειοθαι dicit Luc. XIII, 32. & τελειωθεις δια παθηματων Hebr. II, 10. Cum enim Christo per mortem & passiones nihil perfectionis accessit, idoneus tamen redditus est, suo ipsius sacrificio, ut, cum sanguine suo, noster summus Sacerdos Sanctum Sanctorum ingredi posset Hebr. IX, 23. seqq. & ad dextram Patris sedens pro nobis intercederet, Rom. IIX, 34. Hebr. IX, 23. seqq. Hæc verborum τελειων, τελειοθαι, item των τελειων profanis etiam auctoribus est significatio. Inde sacrificia ad munus sacrum præparandis necessaria τελεται dicebantur, cf. Jensus Fer. liter. p. 27. f. Apul. Metan. L. XI. prope f. Nullum ergo in sacro codice vocabulum est, nullus locus, quo perfectio hominum omnimoda adstrui possit. Imo τελειων est suam agnoscere imperfectiōem, Phil. III, 12. donec corona justitiæ accepta, ad cælum τετελειωμενων pervenerint Hebr. XII, 23. Job. XVII, 23. Ultima enim justificatio mortuorum est Rom. VI,

VI, 7. Hinc martyrio mortui τετελευτωμενοι Patribus dicuntur. Qui vero alios præterquam pie defunctos hoc nomine insignit A V G V S T I N O taxatur cf. GERH. Harm. T. II. p. 1704. b. FESSEL. Adv. S. T. II. p. 546.

§. 6. Superest ut de *divina*, quam Henoch vixisse dicitur, vita, quamque suæ domui rite gubernandæ studentes, vivere dicuntur viduæ, exponam. B. L V T H E R V S inde sine dubio, quum a nobis exigit in catechismo minore, vitam piam Germ. göttlich dictam, derivat. Dei vero perfectio quin summa sit, quis dubitet? Hunc qui consequitur non merus homo, sed Deus sit necesse est. Sed vero ea ipsa efficit ratio, ut nemo hanc assequi posse dicendus sit. Quia ultra creaturæ limites mera creatura adscenderet? Hinc Spiritus S. cavit, ne quis hac opinione, vel ipse turgeat, vel alios offendant. Nulli enim in S. codice, sive Hebræum V. sive Græcum N. T. excusseris, sententia exstat, quæ vitam mere divinam ab homine vel exigat vel actam doceat. De Henocho Genes. V, 22. 24. legitur התהלך את יהוה *ambulavit cum Deo* ex interpret. vulg. seu secundum Deum, ita Jun. & Tremel. qui ad marginem notant: *h. e. non est secutus malitiam sui seculi, aut, contempto Dei cultu, cum ceteris depravatus, sed certa fide cordis integritate & vitæ innocentia Deum coluit, ex præscripto eius, eumque ducem secutus est* vid. Hebr. XI, 5. Sir. XLIV, 16. Sap. IV, 11. satis ad rem. De ipsa phrasi nunc dicendum. התהלך conjugationis est reciprocæ. Notat ergo se ipsum ad ambulandum disponere. Hæc vocabuli emphasis est. Quorsum ergo tendebat Henoch? Quem intuebatur viæ scopum? את יהוה Quo diutius vive-

vivebat, eo propius accedebat ad Deum. Hæc certa Christianis præscripta est regula hanc sequuntur. Quàmvis Dei perfectionem non adæquent, neque vitam pure divinam agere possint. *Scopus vita mea Christus*, dicebat olim pro Symbolo B. HOE ab Hæneg. Proto-Theologus ille Saxonix post fata meritissimus. Ita Hænoch. Conferenda mihi videtur cum phrasi latina, virum bonum, Catonem, vivere &c. Nequemajora viduabus requiritur sanctimonia. *Ευσεβειαν* debent *τω ιδιω*, aut ut alia exemplaria legunt *τω ιδιω*. *Ευσεβειαν* ergo injungitur *προς παντα ωφελιμος* i. *Tim. V, 4. c. IV, 8*. Quis vero unquam *ευσεβειαν* cum divina perfectione comparandam recte dixerit? Lutherus ipse itaque in latina catecheseos editione, ut *PIE vivamus* scribit. Sic omnis perit ambiguitas.

§. 7. Notionibus; quæ in subsidium perfectionis vocantur explicatis & vindicatis omnibus argumentum restat, quod herculeum fingitur, expediendum. *Aut noluisse, aut non potuisse Christum tantum acquirere, ut ad perfectionem perveniant, si hæc quidem in vita plane sit impossibilis. Utrumque cum Christi perfectione pugnare putant. Illud cum amore adversus nos suo; hoc cum potentia & pretii pro nobis soluti valore. Imo inquirunt majorem esse Satanae potestatem statuendam, quam Christi Salvatoris. Ille enim totum perdere genus humanum adeo potuit, ut ne Christi quidem satisfactio & mors, amissam restituere perfectionem posset. Ita insurgitur. Sed fatis irarum! Bona verba quæso! Uti condemnatio ad omnes, ita & justificatio vita ad omnes pervenit, Rom. V, 18. Imo gratia exuberat (*υπερεπερισσευσε*) peccatum, tantum abest, ut vincatur,*

catur, *Rom. V, 20*: Christi iustitia, pro amissa, imputatur peccatori per fidem. Numquid non plus collatum in nos, quam deperditum in Adamo est? Christi certe iustitia major est ea, quam Adamus habuit. Inhærentem quæris? Imo & inhærens est *justificatis*, in sanctificatione, quæ ipsa immutabilis redditur *in salvato*. Atque hæc pristinam eo superat, quod amplius amitti nequit. Sed vero moriendum prius est. Hæc non Satanæ potentiam, sed iudicis sententiam, nunquam mutandam probant; hæc iram Dei adversus peccata, judicant, non imbecillitatem satisfactionis Christi. Num tu a Christo, sententiam Dei decretoriam mutari debuisse putas? Imperfectionis hoc signum esset, imo inobedientiæ. *Patris voluntatem expleturus venerat CHRISTVS* non mutaturus, *Joh. IV. V. VI.* Neque felicitas patriæ dari potest viatori, per rerum naturam. Tunc istud absurdum a Christo exigis? Tunc postulas, ut fomes peccati naturæ lapsæ ante obitum eximatur? Ita mors tolleretur. Ita homines nascerentur, quibus Christo non sit opus. Caveamus ergo, ne fœcundis ingenii fœtibus, plus justo tribuamus. Suos Archimedes circulos turbari nolebat, tu divinos turbas. Cum Luthero ergo statuamus. So heisset der Mensch als Irdings vollkommen NB. gegen den Leuten durch die Liebe. Für Gott aber nicht durchs Gesetz, sondern durch Christum, den er in seinem Glauben ergreiffet als den Gnaden = Stuhl, der für mich setzet seine Heiligkeit, und mir schenckt, daß ich in ihm habe, was mir zur Seligkeit nöthig ist. Das ist nun die rechte reine Lehre, welche man soll glauben Tom. VI, Alt. p. 430. Denn Gott hält

hält allein die vor fromm, welche glauben Tom. IX. p. 127. b. *Hæc enim hominis vera sapientia, imperfectum se nosse, atque ut ita loquar, cunctorum in carne justorum imperfecta perfectio est, dicente HIERONYMO L. 1. dial. adv. Pelag. c. 5. p. 228. a. edit. Colon. 1616. Nec hæc dicentes adulamur vitiis, sed auctoritatem sequimur scripturarum, quod nullus homo sit absque peccato, sed conclusit Deus omnes sub peccatum, ut omnium misereatur id. Tom. II. Ep. ad Algafiam q. 8. p. 361. a. f. His auctoribus post Scripturam S. omnino gravibus adstipulantur LL. Symbolici. Facile homo imaginari & persuaderi sibi potest, vitam & opera sua omnino pura & perfecta esse. At lex Dei credentibus bona opera ad eum modum præscribit, ut simul tanquam in speculo commonstret ea omnia in nobis in hac vita imperfecta & impura esse &c. F. C. 722. 723. Nam ut verba Apologiæ addere liceat: Illa legis impletio est quidem justitia, cum est integra, sed in nobis est exigua & immunda p. 89. Quid opus est longa disputatione. Tota scriptura, tota Ecclesia clamat, legi non satisfieri. Non igitur placet illa NB. incoata legis impletio propter se ipsam, sed propter fidem in Christum. Alioqui lex NB. semper accusat nos. Quis enim satis diligit, aut satis timet Deum? Quis satis patienter sustinet afflictiones a Deo impostas? Quis non sæpe dubitat? Quis non sæpe stomachatur, quod impii fortuna meliore utantur, quam pii, quod pii ab impiis opprimuntur? Quis satisfacit vocationi suæ? Quis diligit proximum sicut seipsum? Quis non irritatur a concupiscentia? pag. 91. Ita perfectionis opinionem LL. symbolici pro-*

prosterunt, his qui contrarium statuit, noster non est.

§. 8. Excipientem audio, non illam, qua secundum legis rigorem requiritur, perfectionem postulari, sed aliam, qua ad *επιεικειαν* Evangelicam est accommodata. Hanc partium, non graduum esse, & pueris in fide non minus, quam viris competere. Sicut tota essentia humana, corpus non solum organicum, sed & anima rationalis puero inest recens nato. Bene res habet. Concedisne ergo legem impleri non posse? Præcepta perfecte servari non posse? Si ais, quid totam Ecclesiam accusas? quid eadem doctrina vitis fenestram aperiri & portam calumniaris? quid litigas vitiligator? quid *λογουμαχεις λογομαχε*? Si nobiscum sentis, cur contra nos insurgis? Quid *conatismi* accusas, quos audis benefaciendi conatum (non ignavum illum & stertentem, nuda velleitate, vel voto contentum, sed sincerum verum, ardua adorientem cum magno nisu & audente studio) piis concedere & credentibus perfectionem tribuere nolle? quid perfectionem crepas? Imperfecta perfectio ipsa est imperfectio. Hanc defende cum *Paulo*, gloriam perfectionis deprecante, imperfectionem suam confitente, & ab omnibus perfectis imperfectionis confessionem exigente, *Phil. III, 12. 15.* Scapham scapham nomina, quid inusitatum affingis sensum verbis? Quid partium perfectionem obtendis ad metaphysicas subtilitates non adsuetis? Nunquid metaphysicorum subsellia sunt adenda, subtilissima hujus doctrinæ placita cognoscenda prius, quam catechesis discenda? Quis ergo rusticorum? quis puer elementarius? quis

H

legen-

legendi imperitus ad salutem erudietur. Imo cum tua partium perfectione Ethicos accede, & quid sentiant, roga. Nostine illis perfectum nihil esse, nisi *quod absque defectu morali est, quod inculpatum est?* Si hæc Ethices est *αξιβεια*, quanto majorem Theologiæ putas? Aut ergo mihi hominem monstra, qui absque defectu morali in sensu theologico sit aut perfectionem hujus vitæ non nisi comparatam, & pro infirmitatis modulo, h. e. imperfectam mihi concede. *Profecto illud, quod minus est, quam debet ex vitio est,* verba sunt *Augustini Ep. 29.* Vera quæ nobis inest perfectio imputata est, qua *relative* sumus perfecti, absolutissima REDEMPTORIS perfectione. Quæ vero inhæret, incoata tantum est non consummata, non absolute sed comparate talis, non tam ratione actus, quam conatus. Omnimoda perfectionis consummatio in cœlis est. conf. *Calov. Philosoph. p. 228.* *Vita enim hæc ut mortalis ita imperfecta est F. C. p. 724.* Quid patriam cum via; quid gloriam cœlestem cum hac infirmitate confundis?

§. 9. Sed vero *prodeat tua* ut examinetur, qua superbis, *partium perfectio.* Homini inhærens dicitur, ad partes ergo hominis attendendum est. Ad verbi præscriptum fingitur. Ejus ergo partes considerandæ sunt. Hominem ergo intueri non qua naturam, sed qua acceptam in Christo renovationis gratiam. In homine sic considerato non anima tantum cum suis facultatibus, & corpus cum membris & sensibus cum externis tum internis sub examen revocanda; verum & renovationis status. In hoc vetus quidem homo crucifigitur, vincitur, subigitur, non tamen plene mori-

moritur, neque deponitur. *Vetus enim ille Adam, quasi asinus indomitus & contumax est etiam PARS aabuc aliqua IPSORUM, quæ non modo legis doctrina, exhortationibus impulsu & comminationibus, verum etiam quasi fuste, plagis & pœnis coercenda, in obedientiam Christi cogenda est, donec carnem peccati prorsus exuamus, & homo perfecte in beata illa resurrectione renovetur.* Verba sunt *F. C. p. 723. seqq.* Dum hoc homini renovato malum inest, omnes hominis partes tam internas, quam externas inficiens, ubi tua partium est perfectio? Nunquid & residua veteris hominis portio perfectionem induit? Sic partium humanarum nulla est nisi imperfecta. Notam vero perfectionis spiritualis verbum divinum intueamur. Habes hic operum, habes fidei legem, *Rom. III, 27.* Hæc eam, quæ credit & quæ creditur, fidem; illa Dei simul & proximi, sui-que ipsius amorem normat. Ad hanc regulam te excute, neque negliges illud verbum, quod de concupiscentia datum, Paulus implere non potuit. Ubi jam tua fidei, tua vitæ perfectio? *Paulus cognoscit, sed tantum ex parte, 1. Cor. XIII, 12.* Paulus cum cordolio queritur, *se concupiscere, Rom. VII, 8.* Major ne est tua, quam crepas, sanctitas? Hæccine est illa laudata partium perfectio? O pannum menstruatam! aliam tamen scriptura perfectionem inculcat, *amorem ex puro, corde bona conscientia, fide infucata, 1. Tim. I, 5.* Ad ejus normam Paulus studet, sine offendiculo conscientiam habere, *Actor. XXIV, 16.* Hoc studium (ασκησις) perfectorum est non minus, quam confessio defectuum, *Phil. III, 12.* utrumque facit, ut renovati sint ελικριεις και απροσκοποι και Ισραηλιαις και Ελ-

λησι καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶ Θεοῦ, 1. Cor. X, 32. Phil. I, 10.
 sinceri, sine offendiculo, scandalum vel non dantes,
 deprecantes, *ut virtus Dei in infirmitate perficiatur,*
 2. Cor. XII, 9.

APHOR. XXVIII.

*Fides justificans charisma est viatorum, non
 comprehensorum, regno gratiæ non vero
 gloriæ, proprium.*

§. I.

Nisi scholasticorum quisquiliæ sub pietatis præ-
 textu in Ecclesiam denuo injicerentur, Apho-
 rismo non esset opus. Nunc alia ratio est, cum
 regni gratiæ & gloriæ, committitur confusio. Illud
 non nisi post lapsum inceptit. Status enim innocentiae
 restauratione gratiæ non indiguit creationis gratia
 fatis superque ornatus. Media quoque, quibus repa-
 randa erat, quam amiseramus, iustitia ex statu innocen-
 tiæ excludebantur. Neque Redemptor, neque lytrum
 neque verbum, *qua penitentiam & conversionem gignit,*
 neque sacramenta desiderabantur. Propria & inhæ-
 rente iustitia ornatis imputata non erat opus, imo
 addi non poterat. Deerat ergo, *quæ imputata tantum
 nititur iustitia, fides justificans.* Hoc ipsum argumento
 est, regno gloriæ eandem non competere. Major
 enim comprehensores manet felicitas, quam in Adamo
 amissimus. Hoc minus fidei, *qua iustificat* locus ibi est
 relictus. Cessant fidei gignendæ vel conservandæ
 media, verbi prædicatio & Sacramentorum admini-
 stratio. Cessat objecti fide apprehendendi ad fidem
 necessa-

necessaria conditio. Christus enim, quem fides quamvis non visum tamen tenet, ibi videtur ut est, 1. Job. III, 2. 1. Pet. I, 8. Cœlestia bona, quæ sperabantur in tempore, tum possidentur. Eorum *ὑποστροφῆς* amplius in Christo solum credito non est, sed ipsorum substantia & fruitione gaudent beati, quam qui maxime. Deest quo cum pugnet hostis; deest amissibilitas; deest justificandi actus, ejusque continuatio; deest judicium post extremum aliud. Qui sub tutore degunt, fidelibus bonorum æternorum a Christo partorum possessio plenissima nondum concessa, sed demum speranda est, Gal. IV, 1. 2. Rom. VIII, 17. 24. Possessio simul & usus liberrimus sanctis contigit cœlitibus. Cumque totum Christi officium, quod propheticum audit, cesset cum regno gratiæ Patri tradito, 1. Cor. XV, 24. fides quoque ex hoc officio oriunda cesset necesse est. Cessant ergo omnes fidei partes, cessat notitia fidei verbo orta, fragmentosa, manca, mutila, debilis, puerilis, ænigmatica, 1. Cor. XIII, 9. seqq. Cessat adensus, qua judicium continet de propositionibus biblicis, ex scriptura per Spiritus sanctificantis gratiam, excitatum & confirmatum. Cessat fiducia, qua non visa & fiducia sub notione præsentium propter veritatem in scriptura loquentis Dei apprehendit. Cessat tribunal, cui hanc offerre quasi manum mendicantis possit. Cessat miseria per fiduciam fidei justificantis tollenda. Beatissimi olim Proto-Theologi Dresdensis Dn. Sam. Bened. Carpzovii verbis rem edisserere liceat. *Jene Seeligkeit* (beatitudo gratiæ) war objectum fidei, die Sache die der Glaube ergreiffet. Diese (beatitudo gloriæ) ist finis fidei, der Endzweck wohin er zieleet, 1. Pet. I, 9. -- Hier

besteht die Seeligkeit in Vergebung der Sünden; dort aber wird alle Sünde völlig abgethan seyn, non ut non obsit, sed ut non insit. Hier wird die Seeligkeit im Wort und Sacramenten angetragen, und im Glauben ergriffen. Dort aber werden wir unsern Heyland nicht unter der Decke der Sacramenten, nicht im dunkeln Wort mehr, und als durch einen Spiegel, nicht Stückweise, sondern von Angesicht zu Angesicht erkennen *re. 1. Cor. XIII, 8. 9. 10. 12.* Der Glaube selbst, der doch hier im Reich der Gnaden alles und in allen ist, wird alsdenn aufhören, und das Schauen folgen. Und da die Seeligkeit, die wir hier haben, leider gar leicht verlohren gehet, *Gal. IV, 26. 2. Pet. III, 17.* Deshalb wir schaffen müssen, daß wir selig werden mit Furcht und Zittern, *Phil. II, 12.* So wird hingegen jene Seeligkeit, auch dis Stück der Engel Gleichheit, (deren *Matth. XXII, 30. Marc. XII, 3. Luc. XX, 36.* gedacht wird) bey sich haben, daß wir eben so wenig, als die in Güte bekräftigte Engel, aus derselben werden entfallen können. *Luc. XVI, 26.* In der Vorrede der Miltizischen Anweisung, p. 24. §. 14 15. ap. 28. *conf. Danhauer. Hodol. p. 13. tab. A.*

§. 2. *Nolim tamen objicias, num beati cœlites Deo credituri non sint.* Qualitas illa & virtus, quæ fides audit, non manet tantum; Sed augetur, non minus quam charitas æternum mansura & augenda. Tunc enim oculis usurpantur, quæ olim credebantur. Notitia ergo est perfectissima. Ad sensus robustissimus nullis dubitationibus neque obnoxius, neque movendus unquam. Quies absolutissima in Deo nunquam mutabilis.

Eo

Et felicitatis fides iustificans eniti quidem pervenire non potuit. Eadem vero *fidei iustificantis finis est*, 1. Pet. I, 9. Quantum ergo interest inter metam & cursum, inter coronam & pugnam, tantum interest inter fidem beatorum in cœlis, & fidem iustificantem.

§. 3. Inventum tamen est, quod obijciatur. *Esse scilicet beatos in æternum Christianos. His fidem in Christum esse necessariam. Christum non vivere tantum in æternum, sed & officium administrare tam regium, quam sacerdotale. Hujus esse intercessionem, actum in æternum meritorium & imputabilem & imputandum. Esse præterea bona cœlestia, oculis corporis non penitus percipienda aut sensibus. Turcis hunc paradysum relinquendum. Quæ vero animam afficiunt, non nisi intellectu & voluntate posse accipi. Accedit tantum esse divinarum bonorum magnitudinem, deitatis abyssum, ut nisi fide accipi non possint. Ipsos angelos desiderare παρακλῆσαι, quidni homines σωταγγελας. Perfici horum intellectum simul & voluntatem in infinitum, ad modum creature finitæ. Complementum superare omnem fidem, qua fiducia in Christum nixa in æternum utatur, ex cuius consortio, colloquio, majorum bonorum securitatem feriem certo confidat. Neque necessum esse, ut qui Christum fide iustifica apprehendit, eum non videat. Thomam tum demum salutariter credidisse, cum Christum videret, Job. XX, 18. Hæc sunt forte quæ sententiæ hujus Patroni in medium proferunt, nihil probantes præterquam fidem, a regno gloriæ non abesse. Sed vero hoc ipsum non concedo, tantum, verum & defendo. A fide tamen, qua tali, ad iustificam non magis valet consequentia, qua a*

genere ad speciem affirmative colligentis. Et Angeli credunt, fide tamen non iustificata, sed hanc multis parafangis superante. Talis est beatorum conditio, quorum salus meriti Christi effectus est, & ita confirmata, ut iterata iustificatione non indigeant, sed parta per Christum iustitia æternum fulgeant, nunquam non præstita sibi a Christo beneficia animo recolentes gratissimo, concentu celebrantes suavissimo, ipsumque Christum coram tam intuentes, quam amplexantes. Hanc autem dicere iustificam argumenta superius allata vetant non minus, quam fidem in statu innocentia, de qua *Calov. Tom. I. Syst. p. 22 -- 26. Haberkorn. Tom. VIII. Gioff. Disp. XV. p. 483 -- 487. Hulseman. de Auxil. Grat. p. 53 -- 59.*

§. 5. Maximum tamen causæ præsidium in Christi interpellatione situm credunt. Hanc æternam esse & duraturam eis διανετες, Hebr. VII, 25. docetur. Eandem esse meritoriam statuitur. Novum meritum fide iustificata apprehendendum esse defenditur. Atqui hoc facere officii sacerdotalis æternitatem, non tantum, qua effectum, sed & qua administrationem. De hoc ergo scrupulo curatius dispiciendum restat, & quidem coram Pufendorffio, qui iudex citatur de *J. N. & Gent. p. 140.* scribens: *Scaturigo meriti præcipue præstatio operæ indebita.* Quis cordatior non horret hunc procedendi modum? Numquid ex Jure Naturæ & Gentium, de rebus divinis, de Christo, de Deo ferendum est iudicium! Numquid plane elaborata est hæc Jurisprudentiæ pars? Annon multa hæctenus incerta, sola probabilitate fulta? O mancum iudicium probabilitate nixum! o rerum confusionem, qua naturæ corruptæ,
de

de naturæ non corruptæ, sed integræ autore Deo, judicium defertur! O horrendum naturalismum!

§. 6. Sed vero decernat, si potest *Pufendorffius*, in multis fallens. *Scaturigo meriti est præstatio operæ indebitæ*. NB. non sola, non perpetua, sed NB. *præcipue*. Addendum est ergo aliud quid, ut scaturigo hæc fluat. Omne meritum subest justitiæ compensatiuæ superioris, vel judicis vel domini, & habet relationem ad præmium proportionatum, atque ad rigorem justitiæ normatum, penitus æquale. Hæc ubi desunt, merita dici nequeunt, quamvis actiones indebitæ, utilissimæ, perfectissimæ & summe bonæ. Atqui vero Christus, ut *ex angustis*, ita ex judicio *est liberatus*, *Jes. LIII, 8*. Dominus reapse dominans nullius dominio in æternum subest, forma servi deposita. Qui ergo denuo mereretur? Quis opera Trinitatis ad extra meritoria dixerit, quamvis indebita, optima, utilissima? Quis Deum Patrem, aut Spiritum S. causam salutis nostræ meritoriam, quamvis ille Filium mittendo, hic opus conversionis & sanctificationis perficiendo, & optime & indebite agat? Neque valet exceptio, num ita docens intercessionem Christi impetratione indignam putet. Dignissima est impetratu, neque tamen stricto sensu meritoria. A precibus enim ad meritum non valere consequentiam *Scherzerus* dudum evicit *Anti-Bell. Disp. III. ad Obj. III. Resp. a. p. m. 216*. Neque etiam a dignitate ad meritum, *l. c. Disp. XVI. c. II. ad Obj. III. Ref. a. p. m. 763*. ut adeo necessum non sit Scholasticos scrutari, num in cælis constitutus merendi locum habeat. Quos sibi invicem opposcentes & respondentes qui legere gestit, evolvat

Commentatores in *Lombard. L. IV. Sentt. Dist. L. c. I.*

§. 7. Meritum certe Christi, obedientia ejus activa & passiva, absolvitur, cum legi non subjectus, legi se subdidit, legem implevit, legisque anathema pro nobis sponte sustinuit, adeoque exactissime satisfecit. Hujus satisfactionis perfectissimæ effectus est meritum, quidquid ogganniant Socini asseclæ, ejusque cothurnis suos aptantes pedes. Atque hæc ad statum exinanitionis pertinuerunt, actionesque & passiones requirunt, in humilitate *imo ignominia* exantlatas. Alia exaltati est ratio, cujus actio nulla proprie est meritoria. Nam quamvis eas actiones, quas in ipsis *exaltationis gradibus* constitutus Christus ante peregit, quum ad dextram Dei Patris fuerat elevatus, Theologi *meritorias* vocent, non tamen merito priori, quasi non sufficeret, addi docent, sed easdem meriti perfectissimi obsignatorias habent, eaque ratione meritorias, observante *Scherzero Colleg. Antif. Disp. LIX. Resp. γ. p. 487. Et Disp. LXXVII. Resp. ad Obj. IX. p. 626.* Atque hac de causa, inter actus Christi adquisitorios, & applicatorios distinguunt Theologi. Illi meritum continent strictissimo rigore sic dictum, quoniam reapse merentur; hi non merentur denuo, sed priori eoque perfectissimo merito, tanquam basi nituntur, & gratiam partam adplicant. Eo ipso ergo, quo contrariæ sententiæ Patroni Christum honore afficere putant, honori ejus præter opinionem detrahunt. Qui enim perpetuo pro nobis, quod mercatur habet, ille unico merito & absolutissimo totum salutis negotium non perfecit. Hinc regula esto: *Quæ Christi actio ad obedientiam*
acti-

activam & passivam non pertinet, illa proprie meritoria non est. Accedat altera: Quæcunque actio Christi non fit in relatione, ad iudicium divinum, ejusque rigori satisfaciendum, illa proprie meritoria non est. Adnotandum ergo, verba sunt Feuerbornii, quod hæc Christi in dextra Dei sedentis intercessio non sit acquisitio meritoria remissionis nostrorum peccatorum, salutisque & vitæ æternæ. Nam λυτρον & ἀντιλυτρον, quod Christus pro nobis solvere debebat, jam ante abunde præstiterat perfecte, loco nostro legem implendo, & Deo Patri usque ad mortem crucis obediendo. Matth. V, 17. Phil. II, 8. unde in cruce dixit: CONSUMMATUM EST Job. XIX, 30. & Autor Epist. ad Ebræos X, 14. unica oblatione perfectos effecit in perpetuum eos, qui sanctificantur. Pertinet igitur INTERCESSIO Christi in dextra Dei Patris sedentis ad salutarem APPLICATIONEM beneficiorum, obedientia ejus perfectissima, quæ in vita & morte ejus eluxerat, nobis ante, & quidem MERITORIE ACQUISITORUM, Fasc. V. Disp. V. §. 20. Opp. Theol. p. 658. & B. Gerhard. docet: Intercessio Christi est, qua pro nobis interpellat apud Deum vi meriti & satisfactionis præstitæ, quæ NB. illius est FUNDAMENTUM, L. de Pers. Christi §. 189. Ergo intercessionem Christi pro novo habere merito non vult. Aliud enim est fundamentum, aliud fundamentum ut Feuerbornii verbo utar. l. c. p. 870. §. 58.

§. 8. Nunc videndum, num Thomæ fides ideo salvifica fuerit, quod Christum viderit. Sed vero ita colligens multum a scopo aberrat. Non credebatur Thomas Christum resurrexisse. Cum vivum. cerneret,
mani-

manibusque palparet, de veritate resurrectionis convictus factam credebat. Neque tamen Christum omnes redemisse videbat multo minus pro se præstitum unicus hujus Servatoris meritum oculis usurpabat. Postquam autem, quem nunquam resurrectuum putabat, imo resurrexisse negabat, vivum viderat, verbi reminiscetur a Christo prædicati concionique jam habitæ fidem adhibebat fortissimam credebat, non quod viderat, sed quod viso Christo verbi veritatem nunc de novo expertus credebat. Colligebat nimirum, qui resurrectionis promissionem implevit, ille beneficium, cum resurrectione connexum non minus præstitit adeoque pro totius mundi meisque simul peccatis satisfecit. Quid hæc ad fidem beatorum? Christum pro se satisfecisse non demum ex Christi intuitu percipiunt, sed sciunt, imo ejus effectum sentiunt. Absolutionem a peccatis ultimam in judicio *παραγγελίᾳ* acceperunt, a fomite peccati liberati imaginem divinam plenissime induerunt, parta Christi merito bona non acceperunt tantum, sed omnem superare fidem experiundo discunt. Nihil est, quod sperare post ultimam laborum, imo fidei metam & finem amplius debeant præter æternam acceptæ felicitatis continuationem, si hæc quidem sperari potest, quæ non existere non potest. Credunt ergo, quod manibus vident oculatis. Hujus fidei effectus physica ratione connexus est gaudium æternum. Eo fides, qua justificat, non adscendit. Imputatur hæc ad justitiam, sed ex mera imputantis Dei gratia. Tantum abest, ut physico rerum nexu præducatur effectus tam salutaris, tam necessarius. In via nimirum constitutis per-

perpetua & gratuita alienæ justitiæ imputatione opus est. Nunquam enim non peccant, quamvis in justificationis statu constituti. In patria vero ne peccandi quidem potentiam habent beati cœlites. Imputatæ simul & acquisitæ per Christum justitiæ fructus æternum percipiunt. Hos inter eminet justitia inhærens perfectissima ipsius Adami recens creati justitiam longissimo intervallo post se relinquens. Adamo tamen paradisi tantum terrestris non cœlestis incolæ aliena justitia neque desideranda erat, neque imputanda. Nulla illi expetebatur justificatio. Multo magis hæc ex patria exfulat. Ubi ergo imputationis actus quærendus? Judicialis est actio. Sed vero post judicium extremum nullus alius actus judicialis est expectandus, ne idem judicium simul sit & non sit extremum. Quid superest ergo, quam ut Reverendissimi Marpergeri ad tumulum Beatissimæ Reginae, eheu olim nostræ! judicio Aphorismum finiam: *So verändert sich dein Glauben in ein Schauen. Die Hoffnung muß auch verwandelt werden. Die Hoffnung, die mit bis zum Untergange gehet; die dich bis ans Grab begleitet. Und zwar muß die Hoffnung in ein seliges Haben sich verändern.* Nun ist noch die Liebe übrig, die NB. allein in die Ewigkeit mit übergeheth, wenn NB. der Glaube, wenn die Hoffnung Abschied nehmen.

APHOR. XXIX.

*Hæc de fide doctrina non Epicureismo tantum
& Atheismo: sed & Pbariseismo, Papismo,
Armi-*

Arminismo, Socinismo, Schwenckfeldismo, Antinomis & quibuscunque de fide perperam sentientibus, Novatoribus constanter est opponenda.

§. I.

DUdum est, quod Pontificii cum Arminianis & Socinianis, imo Calvinianorum aliquibus, qui Majoristicis imbuti principiis opera justificationis circo immiscere gaudent, Epicureismum nobis objecerunt. Obsoleta est fabula, innovatur tamen ab iis, qui præ ceteris & sapientes sibi & Ecclesiæ reformatores videntur. Accedit *Melodius p. 486. seqq.* multis & fannis & scommatibus libros Ecclesiæ nostræ Symbolicos conspurcans ipsumque B. Lutherum. Tolerari tamen hæc possent. Illi enim extra purioris Ecclesiæ pomæria constituti hostes nobis sunt. Quid illi non tentent? Hujus labor omnium bonorum concitavit odium. Gravius est, quod dolemus fatum, imo infandum: *Exarmari Ecclesiam, colludi cum veritatis hostibus, puram corrumpi doctrinam horrendam, multis nominibus blasphemiam committi evangelium abdicari. Christus Spiritum S. Deum ipsum negari, non Epicureismum tantum, sed & ipsum Atheismum induci, diabolicam & fidem & societatem commendari, per eam quam hætenus proposuit Ecclesia nostra, de fide doctrinam audacter scribitur, propugnatur, in Ecclesiæ nostræ subsellio non infimo. Steterunt legenti comæ, vox hac sit faucibus. O miseram Ecclesiæ sortem lacrymis superiorem!*

§. 2.

§. 2. Deferenda tamen non est neque Ecclesia, neque Ecclesiæ doctrina. Imo per hæc ipsa statuminiabitur scommata. Ethnicismi enim & Atheismi *theoretici* inculpatio se mutuo tollunt. Ethnici Atheos necant. Ita oderunt Atheismum. Et nostra utrumque conciliet simul doceat & inducat scelus doctrina? πολυθεοτης quidem reapse αθεοτης est, cum qui plures Deos colat, non-ens veneretur. Nostra tamen de fide doctrina neque non ens pro Deo ponit, (nisi forte Socinistis, Trinitatis hostibus,) neque Deum negat. Qui vero Atheismi inculpatio cum doctrina de diabolis eorumque fide conveniat, ne Argus quidem viderit. Ne enim Atheis diabolum annumeres vetat *Jacobus II, 19.* quo dicitur, *Deum esse, credi a diabolis.* Adeo dissolutæ sunt criminationum scopæ. Ipsi ergo inferorum portis, quidni adductis criminationibus? quam hæctenus proposui, doctrinam opponimus, oppugnari quidem, non expugnari posse certissimi. Qui enim per rerum naturam fieri potest, ut *Atheus* sit, qui Deum non docet tantum, sed & veretureumque mali vindicem, justissimum, sanctissimum? Qui Epicuri de grege porcus sit? Qui ad justitiæ divinæ tribunal, ne optimas quidem hominis actiones consistere posse, non docet tantum, sed propugnat? Summum, quem quis contingere virtutum apicem possit consecutum, nihilo tamen minus peccatorem constitui; sententiam damnatoriam mereri; imo damnatum & ad infernales flammæ detrusum iri, extra Christum si fuerit, qui docet; illene vel *Atheus*, vel *Epicureus* audiet? Illene inquam *Epicureismo* faveat, qui expresse docet aliena etiam hominis nempe
peccata

peccata in Vade sanctissimo eodemque Dei filio, ipſo Deo tam graviter non punita tantum, ſed propter juſtitia divinae rigorem neceſſario punienda fuiſſe? Numquid non optima pietatis excolenda *ορμηγεια* pleno ex recitatis alveo fluunt? *Certe qui filium propter aliena peccata tantis onerat penis, peccatori non commovebit, tantam negligentiam gratiam?* Paulus ita terminos colligit, *Hebr. II, 3.*

§. 3. Ne quaſo excipias, *fidem in primo juſtificationis actu, operoſam eſſe, qui negat eandem cum malo ſtare propoſito aſſerit. Hanc eſſe ad Epicureiſmum tandem Atheiſmum viam.* *Ασυλλογιſτιαν* enim logicorum cognoscunt pueri. Quasi vero, quae nondum operatur fides, malo gravida propoſito ſit? Quasi malum propoſitum, ad operationes animi internas, ad voluntatis decreta non pertineat? Quasi qui malum operatur, non operetur. Imo eo ipſo, quod *plane non operatur*, malo operari nequit. Malis nimirum operibus nuncium miſit, qui Chriſtum ſibi donari patitur. Ab omni ergo male agendi propoſito abſtinet. *Bene non operatur*, inquires. Imo operatur ſimul ac vita inſtructus eſt *Evangelica*. Quasi tu, ſine anima agendi principio, agendi haberes non facultatem tantum; ſed & actum, quem vocant ſecundum. Neque tamen quantulumcunque ineſt fidei, id otioſum eſt. Verbum operatur in intellectu, in voluntate. In illo notitiam & aſſenſum; in hac contritionem, odium peccati, deſiderium ex ſuis malis eluctandi. Convincit conſcientiam, extorquet ſuſpiria, proponit & media ſalutis & ſpem impetranda. Sic fiduciae quaſi fomes ponitur, ut, utraque parte conſtet

flet pœnitentia. Numquid hæc sanctissimi Spiritus opera nulla sunt? Hæccine cum malo stare proposito posse putas? Hæccine ansam Epicureismo suppetant?

§. 4. *Hæc, inquis, bona sunt opera, quæ fides profert operosa. Hæc te poscere dicis. Confessione propria me victum clamas.* Bona verba quæso. Actiones sanctissimi Spiritus in his deprehendo, veneror. Homini opera non invenio. Medicus agit, ut letali decumbens morbo sanetur, æger patitur, neque quidquam, huic fini consequendo, confert præter passionem. Optat sanitatem ante, quam sanetur, non sanat. Accipit medelam; non facit. Lenito parumper, vel medicamine, vel solamine medici dolore spem surgere sentit; non efficit. Neque quidquam horum cum hominis sani operibus conferendum est. Eadem est contriti conditio. Suspirare, anhelare opem, qua sine nihil boni operari potest, incipit. Bene nondum agit; sed patitur. Uter Epicuro propior? Tune, qui tantillum hoc, quod homini in hisce motibus competit opus vere & spiritualiter bonum esse & tibi & aliis persuades? An ego, qui hæc longe minora puto, quam ut in operum vere bonorum venire censum possint? Uter Dei justitiam magis extollit? Tune qui extorta dolenti suspiria hominis opera ex sua natura vere bona putas? An ego, qui pro talibus haberi non posse statuo? Tune, qui sanctitatem Dei tantilla hæc aliquo tamen numero habere doces? An ego, qui hæc non absolute quidem displicere Deo; pro vere bonis tamen non haberi propter sanctitatis & justitiæ divinæ infinitatem statuo? Uter

gratiam Dei altius effert? Tune? Qui in his hominis celebras actionem, an ego? Qui quicquid horum est, ad gratiam operantis in homine Spiritus medicam; ad hominis vero non actionem, sed passionem refero, neque ab homine, sed in homine medentem Spiritus operam sentiente fieri contendo?

§. 5. Atque hæc ipsa, quantum Spiritui S. deferamus honorem, evincunt. Qua ergo fronte negati Spiritus S. postulamus? Et personam, & officium sanctissimi Spiritus venerantes nihil boni in nobis, ante conversionem & justificationem statuimus? quicquid vero boni potuerit deprehendi, Spiritus esse solius opus, contendimus. Utrum vero, ab injuria Spiritui S. illata liber sit, qui partem operis minimam, agendi nimirum principium & impullum, Spiritui S. maximam autem homini, actionem nempe ipsam ejusque bonitatem ante justificationem ante inhabitantis Spiritus gratiam adscripserit, cordatis judicandum relinquo. Nimirum justificatis demum Spiritus renovationis datur; seu ut cum Huttero sub anno 1609. allegato loquar. Cum persona *jam est justificata*, tum etiam per Spiritum S. *renovatur & sanctificatur*. Ita A. C. Art. XX. ad quem provocatur: Primo de remissione peccatorum, dein de Spiritu renovationis dicit: *Tantum fide apprehenditur*, in quibus remissio peccatorum & gratia. *Et quia per fidem accipitur Spiritus S. jam* (h. e. accepta remissione peccatorum) *corda renovantur p. 18.* Qui ergo ante renovationis Spiritum acceptum bene operatur, sine Spiritu operetur necesse est virtute sibi inhaerente propria,

pria, quamvis forte ab eodem Spiritu monitus & impulsus ad bene operandum se applicuerit.

§. 6. Quis vero tantus est Argus, ut videat, quare per nostram de fide operosa doctrinam Christum abnegemus? Num quid ergo extra Christum salvari quærit, fidem in actu justificationis primo operosam negans? Imo *non nisi* per Christum *eundemque solum*. Omnia nobis & in omnibus *Christus est ut Paulo Col. III, u.* Quæ ergo, præterquam in convicio, objectionis est connexio? De se dispiciant, qui fidem ante apprehensum Christum operari posse, & in ipso justificationis actu primo jam operosam esse sentiunt. Necessitas hos adigit, ut fidei vitam non in Christo, sed in suo habitu ponant. Hanc Spenerus sententiam exclusit. Neumannus jugulavit. Blumbergius, quem humanis interesse rebus diu jubeat supremus rerum arbiter Deus, confecit. Eandem Theologorum Virembergensium, qua vivorum, qua mortuorum testimoniiis incrustatam redire in scenam non sine cordolio videmus. Ita enim nuper sententiæ Spenerianæ hyperaspistes celeberrimus: *Daß der Glaube eine lebendige Krafft in sich habe, die er NB. nicht erst aus der zuversichtlichen Ergreifung Christi herleite, sondern aus der Würckung Gottes durch das lebendige Wort Ebr. 4, 11. als einem unvergänglichen und ewigen Saamen 1. Petr. 1, 23. erhalten, dadurch er vermag so wohl das Verdienst Christi zu ergreifen, und daraus seine Stärckung zu ziehen, und die Gerechtigkeit, die vor GOTT gilt, zu erhalten, als auch GOTT und den Nächsten*

zu lieben. Et eodem interprete: So muß er ja schon an und vor sich eine lebhaftte Krafft seyn, ehe er noch das Verdienst Christi ergreiffet, und sich zueignet. Denn sonst könnte er auch dieses Ergreifen und Zueignen nicht thun. Nicht zu gedencken, daß es eine Contradictio sey, daß der Glaube sich soll das Verdienst Christi zueignen, aus dessen Zueignung er allererst lebendig werden solle, da er doch schon zuvor lebhaftte Wirkungen verrichten solle. His vivit & operatur fides. His potest potestate & Christum apprehendendi activa, & justitiam coram Deo valentem consequendi Deumque simul & proximum amandi, *sine Christo, extra Christum, ante Christum.* O fidem non fidem! Pauli fides talis non est. *Vivo ego, inquit, verum non ego, sed vivit in me Christus. Quicquid enim vivo fide filii Dei vivo, Gal. II, 20. Christus enim mihi vita Phil. I, 21. in eo, qui me confortat, omnia possum. Phil. IV, 14. Ita credenti omnia & in omnibus est Christus Coll. III, 11. Hæc ἰσχυρα sed ἐν χριστῷ ut sit ἐνεργουμένη δι', ἀγαπῆς Gal. V, 6. Illa vero, quæ ante Christum apprehensum vivit: Vivo, inquit, ego, non vivit in me Christus. O fidem non fidem! Aliam fidem libri inculcant Symbolici: *Observandus est ordo, inquit pii Majores, inter fidem & bona opera, inter justificationem & renovationem s. sanctificationem. Bona enim opera non precedunt fidem, & sanctificatio non præcedit justificationem, sed primum in conversione per Spiritum S. fides ex auditu Evangelii in nobis accenditur. Illa vero apprehenditur gratiam Dei in Christo, qua persona justificatur. Cum vero persona jam**

jam est justificata, tum etiam per Spiritum S. renovatur & sanctificatur. Ex ea vero renovatione & sanctificatione deinceps fructus, hoc est bona opera sequuntur, F. C. p. 692. n. III. Vivam ergo pariter atque operosam fidem Ecclesia γνησιως Lutherana & docet & postulat & defendit. Neque est e nostratibus, qui cum bile, contra operositatem fidei pugnet. Calumnia est, qua impetimur. Operositas tantum a circo justificationis ejicitur. Operositas ad renovationem pertinet & sanctificationem. Ex hoc articulo tantum non ejicitur, sed eidem operose asseritur & vindicatur, conf. Aphor. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX.

§. 7. Neque nubes illa Theologorum Vitembergenfium collecta aliam docet fidem. *Færsterus in Ef. LXI. Christum dicit arborem vitæ, per hanc vivit fides. Ex hac arbore accipit δύναμιν Φυτικὴν primo, deinde fructus, quibus hæc sese exerit. Neumannus ἐπιτελεσιαν fidei ab ἐνεργεια distinguit. Hunnius B. O. dicit adjunctum effectum fidei, quo non vivit, sed NB. vitam declarat. Hülfemannus inter fidem secundum se, & in relatione ad nos consideratam distinguit. Omnes B. O. ad renovationem, nemo ad justificationis circum refert. Nemo cum justificatione renovationem confundit, sed omnes tanquam antecedens cum consequente connectunt, & quidem arctissime. Hæc vera est veræ Ecclesiæ confessio. Eandem summe Rever. *Schraërus Prof. Theol. Vitembergenfis Senior* longe meritisissimus constanter tenet. Rogatus enim a me, cum Viro mihi faventissimo adessem, num eam sententiam censura sua comprobaverit, quæ fidem eo, quo primum justificat, momento operosam statuatur,*

negavit & pernegavit. Injuriam sibi fieri contestatus est ab eo, qui testimonia Theologorum Vitembergensium de hoc doctrinæ capite collegit. Neque se suspicatum disputationis auctorem tum temporis hanc pectore conditam tenere sententiam. Sensum suum esse, fidem, quæ justificat, eandem esse, quæ justificatione accepta operibus se vivam demonstrat, eandem tamen neque qua operosam justificare, neque tunc operantem. Vera enim & orthodoxa, dicebat, est sententia: Fides, quæ in ampliacione est operosa justificat, h. e. Fides, quæ NB. post justificationem est operosa, justificat, *Jac. II, 20.* Sed non quatenus est operosa. Falsa vero hæc est opinio: Fides quæ in statu est operosa, vel quæ in actu justificationis, quæ vocatur prima, opera habet præsentia, justificat. Quam nunquam meam feci, nec faciam. In ipso enim justificationis actu fides non datur operans, nedum operosa, sed patiens. Imo de hoc schediafmate edendo consultus ut hanc sibi factam injuriam, simul & doctrinam suam publice exponerem, rogabat. Quid ceteri, si caput tollerent, Theologi dicturi sint, facile est collectu. O pietatem, quæ defunctos pariter & vivos Theologos injuriis afficit tam vehementibus. Deus meliora!!! Perstat interim & perstabit vera Ecclesiæ doctrina. Ex hac recte colligitur (n. 1.) fidem justificantem esse vivam, sed *in Christo & per Christum apprehensum*, non ante ejus apprehensionem, conf. *Aphor. XV. XVIII.* Nec minus (n. 2.) recte sequitur, *aliam esse fidei potentiam*, quæ Christum *passive* primum, dein & active apprehendat; *aliam* quæ bonis operibus se declaret. Observandum tamen, fidem in
justifi-

justificatione, *non agendo, sed patiendo*, Christum accipere. Accepta autem justificationis gratia, sibi unitum, in sanctificatione, firmiter & active Christum tenet non tantum, sed & bene operatur secundum *Aphor. XVII. XIX.* Eodem modo conceditur, quod (n. 3.) elicitur, fidem sine bonis operibus esse non posse, *Aphor. XIX.* Accurate tamen docendum, *ante Christum*, in ipsa justificatione, *acceptum, fidem non esse completam, vivam, animatam per Aphor. XIV. XV.* Quantumcumque tamen, Medica Spiritus S. manu, fidei in homine procreatum fuerit, id ipsum pro conditione sua vivum deprehendi, per *Aphor. XIII. XIV.* Opera tamen vera bona, ante acceptam justificationis gratiam, præstare non posse per *Aphor. XIX.* Atqui hæc sunt, quæ ex vera de fide doctrina fluere porifinata suis circumscripta limitibus non concedi tantum possunt, sed necessaria esse docentur.

§. 8. Quæ supersunt consecratoria, altioris sunt indaginis. Quod enim (n. 4.) colligitur, fidem, *eo*, quo justitiam Christi apprehendit, *momento*, quin bene operetur, non posse, non ita crude ponendum est. Præcedit justificatio sanctificationem. Ergo fides *eadem*, quo Christus apprehenditur *momento*, prius accipit Christum, quam bene operetur. Neque per humanam imbecillitatem, simul animari a Christo, Christumque accipere potest, & bonis studere operibus. Aliud est *εντελεχεια*, aliud *ειργεια* fidei. Aliud *βιτα*, aliud *δυναμις φωτινη*, aliud ejus effectus. Ipse effectus & *ειργησιω* complectitur, & *ειργημα* per *Aphor. XVIII.* *Ειργεια* & *δυναμις φωτινη*, actus signatus bonorum operum, inest ipsi *forma fidei*, simul

in & cum justificatione *acceptæ*, per *Aphor. XV. XVIII.* Succedunt *ε εργησεις & ενεργηματα*, actus bonorum operum exercitus, eopse tamen momento, per *Aphor. XIX.* Ordine ergo, & tempore, *indefinito quamvis*, justificatio præcedit bona opera, in homine *primum justificando & converso*. Omnia enim & singula Opera, *vere bona*, sunt *αποτελεσματα*, quæ a Spiritu Christi simul, & homine *Θεσ συνεργω*, producuntur. In his Deus agit & homo. Singuli, quod suum est, cum communicatione alterius. Quemadmodum vero *τς Θεαν-δρωπς αποτελεσματα* non sunt, nisi unionē & communicatione naturarum pariter & idiomatum præcedente; sic bona non fiunt opera, ab homine credente, nisi Christo apprehenso & spiritaliter unito, conf. omnino *B. Philipp. Nicolai de Omnipræsentia Christi L. I. c. IV. & cap. VI. n. 2.* Cum vero vivus sit, qui passive apprehenditur, Christus eodem, quo donatur momento, bene operari quis dubitat? Qui contra adferit, vel aliquod temporis dari punctum affirmat, quo fides vera bene non operetur, *furenter delirat*, quod *B. Deutschmannus* pathetice scripsit. Hoc tamen assertum non prohibet, quo minus Pii Majores recte doceant: *Quod homo peccator, coram Deo justificetur, h.e. absolvatur ab omnibus suis peccatis, & a judicio justissimæ condemnationis, & adoptetur in numerum filiorum Dei, atque hæres æternæ vitæ scribatur, sine ullis nostris meritis, aut dignitate & absque ullis præcedentibus, præsentibus, aut sequentibus operibus F. C. p. 684.* Huc referendum est quod Paulus scribit, *Abrahamum coram Deo justificatum esse SOLA FIDE, propter Mediatorem SINE OPERIBUS, idque non*
tan-

*tantum, cum primo ab idololatria conversus NULLA BONA OPERA HABERET, sed etiam cum POSTEA, per Spiritum S. RENOVATUS, multis præclaris operibus ornatus esset, F. C. p. 690. Alia enim est nunc demum conversi, alia renovati conditio. Ille justus pronuntiatur & fit, justitia Christi imputata ante, quam bene operari possit. Hic bonis operibus ornatus indies remissionem peccatorum, in fide stans accipit, sine intuitu operum, quæ habet, præsentium. Hæc causa piæ concordie auctores adigit, ut tanquam falsam & erroneam doctrinam rejicerent propositionem, qua dicitur: *fidem non justificare sine bonis operibus -- & absque eorum præsentia hominem justificari non posse, Epit. p. 587. Rejecta si doctrina erronea est & falsa, vera erit contradictoria: fides justificat sine bonis operibus* $\chi\omega\epsilon\iota\varsigma\ \epsilon\gamma\gamma\omega\nu$, Rom. III. 28. *& absque præsentia bonorum operum homo justificari potest.* Id assertum & probant & explicant celeberrimi auctores der fortgesetzten Sammlung Anno 1729. p. 91. inmaßen ja unsere Theologi, de sola fide, nur in articulo justificationis reden, auf welche justification sogleich sanctificatio folget. *Jene ist natura, ordine, origine, tempore indefinito eher, doch daß diese augenblicklich folget, und man kein punctum mathematicum (Dazwischen) sehen kan noch will. conf. B. Wernsdorff. præf. Suppl. ad Hæpfn. de Justif. p. 25. sqq.* Hos omnes furenter delirare qui scripserit, sibi a furore caveat. Qui vero ex testimoniorum farragine, quibus nexus inter fidem & opera necessarius convincitur, operum in *circo justificationis*, præsentiam collegerit, plus in conclusione ponens, quam*

fuerat in præmissis, ἀσυλλογισίαν committit, & plurimum quæstionum fallacium.

§. 9. Quod (5) loco colligitur, *simul cum fide spiritum renovationis dari*, id verum est. Falsum autem, quod hinc fluere fingitur, *operum nimirum. in circo justificationis, præsentia necessaria*. Idem spiritus qui regenerat, renovat. Idem, qui fidem operatur, operatur & sanctificationem. Quemadmodum autem definitio regenerationis, renovationi non competit; ita & hi actus diversi sunt, quanquam coherentes, sed *mediate*, non *immediate*. Justificatio inter utrumque intercedit. Eodem temporis articulo fiunt, sed justificatio ut ordine, origine, tempore quanquam indefinito regenerationem sequitur; sic justificationem renovatio. Hæc observatio facit, ut renovationis mentio causam antagonistæ non juvet, sed jugulet.

§. 10. *Discrimen inter diaboli fidem, & eam, quæ verè credentium est & justifica* (n. 6.) statutum video; *fidei operositatem, caritatis opera*. Addendum est, *Hülsemanni monitum, in relatione ad nos*. Vita fidei, *secundum se* consideratæ, CHRISTUS est, (ο θεος υμας συνεξω ποιησε τω χριστω, Eph. II. 4. 5.) Ex ejus præsentia & apprehensione, fides vera *in se*, distinguitur, a mortua impiorum simul & diaboli fide. Non ergo *sola* caritas specificam, ut ita dicam, ponit inter utramque differentiam, conf. *Aphor. XX. XXI. XXII*. Imo quamquam, a caritatis absentia, ad fidei absentiam recte colligatur, *in hominibus adultis sui consciis*; minus tamen recte in infantibus, dormientibus, deliquium passis, cum morte conflictantibus &c. procedit con-

consecutio. Et ab operum charitatis præsentia, *non nisi præsumtive, & in Ecclesia* colligitur, probabili antecedentis cum consequente nexu. Dantur nimirum & caritatis opera, inter Ethnicos, & hypocritarum plurimi hoc pietatis schemate suam tegunt malitiam. Adeo falsum est, quod *sola* fidei operositas, a diaboli fide, distinguat.

§. II. Everso nunc fundamento perquam ruinoso, mole ruit sua Colossus in præcipitium datus. Sententia scilicet *de fidei vita ante Christum acceptum*. Injuria est, quæ in Christum redundat; quæ Christum fidei esse vitam negat; quæ vivacitatem aliunde, quam ex Christo haurit; quæ sine Christo & ante Christum, bene operatur; quæ Scholasticis blanditur, & *Melodio p. 91.* amorem Dei & proximi sine Christo possibilem statuentibus. Neque video, qui cum *meletemate de fide operosa*, conciliari sententia possit. Passive ibi Christus in justificatione apprehendi, *recte* statuitur. Hic *passione in actionem mutata*, operositas fidei ex apprehensione, seu facultate activa, quæ Christus nondum apprehensus, apprehendi possit defensatur. Passio nostra vitæ causa non est. Id autem, quod patiendo accipimus, quod nobis donatur CHRISTUS ipse, nobis vita est, conf. *Aphor. XV.* Si quis apprehensionem, qua actio nostra est, fidei suam tribuere vitam contenderet, perperam sentiret. Recte perperam sentienti os obturaretur. Ex effectu ad causam colligi quidem; causa tamen oriri non potest. In *passiva* apprehensione, non ex apprehensionis actu, sed *ex Christo apprehenso*, effectus fluit. Quod cum negatur, Christo
de-

detrahitur. Nemini Theologorum id unquam in mentem venit præter eos, qui nuper aliam inierunt rationem, Majoristas, Interimistas, Synergistas, & Calixtinos, eorumque vel focios, vel discipulos secuti. Tantum abest, ut ex allegatis testimoniis fluat. Judicent ergo cordati omnes, judicet Ecclesia vera, uter Christum magis honoret. Ille ne? qui vitæ spiritualis principium, causam, formam in Christo, an vero ille? qui in hominis sive habitu, sive potentia ponit. Ille ne? qui ante Christum, vitam fidei jam existere, an ille? qui non sine, sed cum Christo adprehenso, & in Christo, eam consistere docet. Ille ne? qui ante Christum, adeoque sine Christo, bene agere hominem statuit; an vero ille? qui, quod Christus adserit, docet, *sine Christo nihil potestis facere!* Joh. XV, 1 -- 8. Imo Papistæ, Socinistæ, Arminiani, Schwenckfeldi affectæ, Fanatici, Synergistæ &c. discernant, uter eorum placitis propior accedat, illene, qui quod *Paulus: non operanti Christi imputari justitiam, Rom. IV. 5.* docet? an ille, qui *non nisi operanti,* imo quod magis est, *operoso?* Evolvatur Ministerii Tripolitani abgenöthigte Lehr- und Schutz-Schrifft, P. II. p. 437. 683. &c. & videatur, quid hoc collegium sentiat de expressionibus Hoburgi, ein solcher lebendiger, thätiger Herzens-Glaube, so die Liebe Gottes empfähet, und ins Herz bringet, wird so grosse Seligkeit allein zugeschrieben, Postill. Myst. P. II. p. 223. aliisque ex Theol. ejus Myst. p. 261. allegatis. Errorem sic cognoscet suum, qui eo detinetur.

§. 12. Superest, quod opinionem, *de fide ante Christum operosa* urget, *incommodum*. Datur per hanc sententiam homo fide vivens, Deum amans & proximum ante Christi apprehensionem adeoque ante justificationem. Quid? si contingat hominem ita credentem Deumque amantem & proximum ex fide viva & per charitatem operosa antequam Christo uniat, & justificetur mortem oppetere? Salvaturne talis? Tum est, qui Christo non unitus, non justificatus adeoque extra Christum constitutus salvetur. Damnatur ne talis? Tum vera & viva, & operosa fide credentes, & in ea morientes, cum Papistarum fidelibus fornicariis adulteris perire possunt. Quod qui negaverit hypothesi allegata favens necessum est, ut aliud post mortem dari remedium statuat novumque vel Papistarum, vel Fanaticorum purgatorium concedat, vel novum struat adeoque errorem errore augeat, nisi forte non justificatum fides post mortem justificet. Sed vero hanc elabendi rimam *Aphor. XXIX*, occlusit.

§. 13. Exceptioni: *An ergo, mortuam justificare fidem*, statuamus, Aphorismus *XIIX*, satisfecit, & toties responsum, quoties in *CHRISTO apprehenso* fidei vita est posita. Eadem actione, qua Christus fidei applicatur, vita datur fidei simul & justitia coram Deo valens. Ne ergo indefinitum quidem tempus, quod justificationem intercedit & sanctificationem inter applicationem Christi & vitam fidei datur. Imo, ne ordine quidem differunt hæc *χρισματα*. Unum sunt idemque. Nullum ergo exco-

gitari

gitari potest momentum, quin fides justificans sit viva. *Viva in se, viva in relatione ad Deum.* In relatione *ad nos*, nisi per opera vitam monstrare non potest. Hæc vero non fiunt, nisi accepta justificationis gratia, cum applicatione Christi conjunctissima, per *Aphor. XIX.* operandi tamen potentia *ενεργεια* actus primus signatus in ipsa applicatione Christi, est situs, quod sæpius inculcavi, ut repetere tædiosum sit. Sic fides triumphat viva. Sic operosa est suo ordine, sic nihil nobis, qua nobis, omnia Christo tribuuntur. Sic omnia, & in omnibus, Christus, auctor & consummator fidei, vitæ & fons, & forma ipsa. Sic impietati occluditur via, sic hypocrisis. Qui vero quamcunque boni speciem pro opere vere bono, vel intuentur, vel obtrudunt ab hypocrisis a superbia, quam vocant spirituales a contemptu proximi a fastu Pharisaico sibi caveant. cf. *1. Job. V, 4, 5. Gal. V, 20. Sc. 2. Cor. III, 5. Col. III, 11. Hebr. XII, 2. Job. XIV, 6. XV, 1 -- 8. Gal. II, 20. Phil. I, 21. Gal. IV, 19. 2. Tim. III, 5. Luc. XIIX, 9. -- 14. Matth. VII, 15. seqq. Matth. III, 10. Job. V, 26. XI, 25, 26. VI, 49. seqq.*

§. 14. Neque vereor, ne *Antinomorum* aliquis *hac se tueatur doctrina.* Opera, ad legis normam instituta, tanquam fructus ex vera fide accepta justificationis gratia non propullulare non posse *Aphor. XIX.* expresse docuit, atque ex instituto. Eandem jam jam repeto doctrinam toties inculcatam. Quid hæc ad *Antinomorum* furorem? Neque sannæ quibus *post justificationem quasi elapsam* opera demum sequi,

sequi, ex hac doctrina illudimur, me movent. Alius est justificationis, s. remissionis peccatorum actus; alius justificatorum status. Deus peccatorem absolvit. Hunc actum divinum sequuntur bona opera non ideo, quod peccata remissa sunt, sed quod *ob adplicatam Christi justitiam* hæc peccatori gratia contingit, ut bene operari possit. Exinde status justificati adparet. Habet in Christi obedientia legis impletionem exactissimam. Habet in Christi satisfactione *λυτρον* absolutissimum. Atqui hæc in ipso justificationis actu Deus intuetur. Post acceptam hanc gratiam Justificato sua propria est felicitas justificationis status. Ab hoc ne excidat cavet per studium bonorum operum. Hæc ut peragat CHRISTVS facit *μορφωθεὶς Gal. IV, 19.* In hoc statu justificationis *existens* bene operatur, imo non bene operari non potest, donec in eo permanferit, *1. Joh. III, 9. c. V, 18.* Quid hic collusionis cum adversariis Papistis, Socinistis, Antinomis, Fanaticis? Quodnam hic vestigium fidei diabolicæ? Quid ergo tantis impetitur criminationibus? Quid tam horrendis oneratur imputationibus? Si iste est Theologi *amoris legem implentis* amor, quin justificationem vel antecedit, vel sequatur nullus dubito. Ista operositas adprehensione Christi non indiget. Ad eam legem, ne adversariis quidem nostris retribuemus multo minus in celeberrimum Virum animadvertemus. Licet tamen paratragædiari tantisper, ut quæ incommoda, ex sententia ejusdem Auctoris *de fide beatorum justificante* sequantur pateat.

§. 15. Vera & justificans quidem fides, & qua talis, clypeus nobis est contra insultus satanæ, contra morsus conscientiæ, contra damnationem legis, contra iram divinam, ne pudeamus coram tribunali divino. Vera & justificans quidem fides, qua talis peccatorem juvat perfecte boni nihil, peccatorum affatim possidentem, neque in statum innocentiae cadebat, quo nulla peccati moles protoplastos premebat. Vera & justificans fides, *justificato* ideo necessaria est, ne acceptam peccati remissionem amittat, cum quæ ipsi, quamvis renovato, inhæret justitia imperfectissima, peccatorum vero remissio, adeoque justificationis continuatio, singulis momentis eo magis necessario fit, quo magis accepta justificationis gratia amisibilis est. Ea si, & beatis cœlitibus, est necessaria, vel beati non sunt, vel quæ ipsis competit, beatitudo multo minor est, quam protoplastorum, imagine divina ornatorum. Nondum enim peccati deposuerunt miseriam, nondum sanata plene conscientia, Deo perfectam præstare obedientiam possunt; nondum plenam, de satana reportarunt victoriam. Perit ergo simul Scripturæ S. atque ipsius sospitatoris veritas; perit regnum gloriæ, perit spes nostra, perit ex promissione futuræ vitæ, hausta hæcenus consolatio. Ubi ergo *βραβειον* est, quod illos manet, qui bene pugnarunt? qui ad metam venerunt? qui coronam sibi justitiæ repositam putabant? In pugna æternum standum. Lapsus ergo & seductionis periculum nunquam non terrebit. Ubi promissum pacis domicilium? Ubi *ισαγγελια*? Numquid illa est felicitas, quam nec oculus vidit, nec auris audivit?

Num-

Numquid hæc est imaginis divinæ per lapsum amissæ restauratio perfectissima? O miseros homines, qui ne in regno gloriæ constituti quidem, plene renovati, plene sanctificati, plene ab omnibus periculis liberati sunt! Qui in æternum tribunal vereri divinum debent, indies ut in regno gratiæ justificandi, indies imo in æternum justificandi, nunquam plene justi! O miseros homines, quibus post diem decretorium alius in æternum constituitur, quibus judicium extremum non est extremum! O periculosam doctrinam, quæ tot anfractibus ipsos etiam beatos implicat: gratiæ & gloriæ regnum confundit; spem, qua sub cruce pressi sustinentur, pessundat!

§. 16. Neque tam facilis est objectionum solutio. Ea ipsa, quæ fidei justificanti competit, in Christo acquiescentia post acceptam remissionem peccatorum quotidianum est contra morsus conscientiæ coram tribunali divino remedium; contra ignita fatanæ tela clypeus; tot procellis jactitato solamen, portusque non visi hactenus, certo tamen adeundi documentum. Quibus circumsepti circumstantiis si non essemus, non magis hac indigeremus fidei justificantis parte, quam protoplasti in statu innocentæ constituti. Hic ipse ergo fidei nobilissimus actus, miseriæ nostræ est index. Aut ergo miseria superest, Christo non viso, sed credito tantum, superanda, aut hæc ipsa acquiescentia non erit. Ipse enim Christus, nisi miseris peccatoribus non venit; neque ullum nisi misero peccatori perfugium præstat; neque ulli nisi imaginis divinæ privo suam justitiam

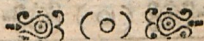
communicat. Quæ præterea huc pertinere videntur, vid. *Aphor. XXVIII.* expedita. Sed vero hanc esse celeberrimi Viri sententiam tantum abest ut statuam, ut meliorem ipsius esse mentem certus sum. Neque odiis certabo Christiano nomine indignis. Neque par pari, criminationem criminatione, injuriam injuria referam. Neque vereor, ne quis beatorum, quam de Satana reportavit, victoria denuo excidat, aut novis periculis exponatur. Monstrare tantum sine bile volui non prævisas, ex præmissis non satis ponderatis, consecutiones. Exemplo docere volui, non ignotas esse artes, quibus in suspicionem abripi possent etiam insontes. Mihi vero hoc uti artificio, non est constitutum.

חס ושלום וכבוד מעלתו:

Christus, qui vere credentes in regno gratiæ suæ justitia ornat, *tradito vero Patri* (juxta *1. Cor. XV, 24.*) gratiæ regno, (cujus armamentarium verbo & fide, *Eph. VI.* constat) suo infidentes throno, *Apoc. IV, 21.* æterna gloria beat, victoresque coronat, *2. Tim. IV, 8.* inter tot Satanæ insultus, suam Ecclesiam & singula ejus membra, in sua veritate fideque justificet, sanctificet, conservet, protegat, beet! Illi honor & gloria in sempiterna secula. Amen!

INDI-

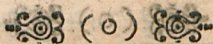

INDICULUS APHORISMORUM.

- I. *Fidem justificare scriptura docet.* p.7
II. *Fides justificans, a fide, qua virtus est
primi præcepti, curate est distinguenda.* 11
III. *Fides, qua virtus, notitia constat & ad-
sensu, neque semper fiduciam, interdum
timorem habet conjunctum.* 13
IV. *Fides justificans & notitia & adsensu &
fiducia est instructa. Si qua harum deest,
justifica non est.* 15
V. *Notitia articulorum ad salutem necessa-
riorum, quamvis sola non justificet, a Spiritu
S. tamen est excitata.* 19
VI. *Præstitus veritatibus salutaribus adsen-
sus non magis justificat, quam notitia sola,
nihilominus tamen a Spiritu S. exci-
tatur.* 21
VII. *Fides historica, quamquam justifica non
sit, salvificæ tamen, neque contradictoriæ,
neque contrarie est opposita, sed subordi-
nata.* 25
VIII. *Fiducia ad fidem justificam adeo
necessaria est, ut hæc sola justificet.* 28
IX. *Fides justifica & fiducialis est eadem.* 31

- X. *Fides generalis & specialis sollicitè sunt distinguendæ.* 32
- XI. *Fiducia etiam specialis non semper est justifica.* 34
- XII. *Alia est fiducia fidei, alia spei.* 35
- XIII. *Nihil est in fide justifica, quin sua ratione sit vivum.* 41
- XIV. *Quidquid bonorum motuum, in homine, ante fiduciam Christi apprehensionem fuerit, documentum est Spiritus S. ad vitam præparantis, excitantis, operantis, subjectique ad accipiendam vitam, quadantenus præparati & habilis, adeoque ad vitam tendentis, non vero fidei jam vivæ.* 42
- XV. *Vera fidei justificantis vita in fiduciali apprehensione Christi, qui solus vita nostra est, incipit.* 46
- XVI. *Cum momento fiducialis apprehensionis Christi ipsa justificatio puncto mathematico arctius est conjuncta.* 52
- XVII. *Justificatio solius Dei actio est interna quidem, sed ad extra & judicialis, fideique ideo adscribitur, quia tum Christum passivè apprehendit, cum peccatorum affectim, operum vero bonorum nihil, possidet justificandus.* 54
- XVIII.

- XVIII. Neque tamen, nisi per calumniam, fides justificans mortua dici potest. 63
- XIX. Vita simul, in \mathcal{S} cum justificatione accepta fides eodem momento, per interna primum, deinceps externa opera, se exerit, neque unquam a bene operandi studio in homine sui conscio remittit, ut vel in ipso tentationis momento fidei veritas inde probari posset. 68
- XX. Mortua fides non ideo tantum dicitur, quia bona non fert opera, sed quia ne potest quidem, amissa, quam habuerat, vita. 73
- XXI. Inter mortuam impiorum \mathcal{S} diabolicam fidem magna est differentia, quamvis in eo convenient, quod utraque bonorum operum studio \mathcal{S} solida consolatione careat. 76
- XXII. Multa convertentis gratiæ participata etiamnum possidet, qui fidem habet mortuam. 80
- XXIII. Fide mortuum \mathcal{S} theoretice illuminatum esse, non implicat. 82
- XXIV. Practice, qua singulas officii partes, illuminatus non est, nisi justificatus in statu. 85
- XXV. Justificatorum in statu talium character est fides operosa, non justificandorum,

- rum, aut in primo justificationis actu constitutorum. 91
- XXVI. Fides operosa non est character Ecclesie Lutheranae. 98
- XXVII. Nullius fides tam operosa est, quae praeceptis divinis exacte servandis vel implendis sufficiat. 103
- XXVII. Fides justificans *χαρισμα* est viatorum, non comprehensorum, regnoque gratiae proprium, non gloriae. 116
- XXIX. Haec de fide doctrina non Epicureismo tantum & Atheismo, sed & Pharisaismo & Papismo, nec non Arminismo & Socinismo, nec minus hypocritis, Antinomis, & quibuscunque aliis de fide perperam sentientibus constanter est opponenda. 125

Handwritten text in a cursive script, possibly a list or account, consisting of several lines of entries.

Handwritten text in a cursive script, including a large, stylized flourish or signature in the middle, and several lines of text below it.

754945

ULB Halle

3

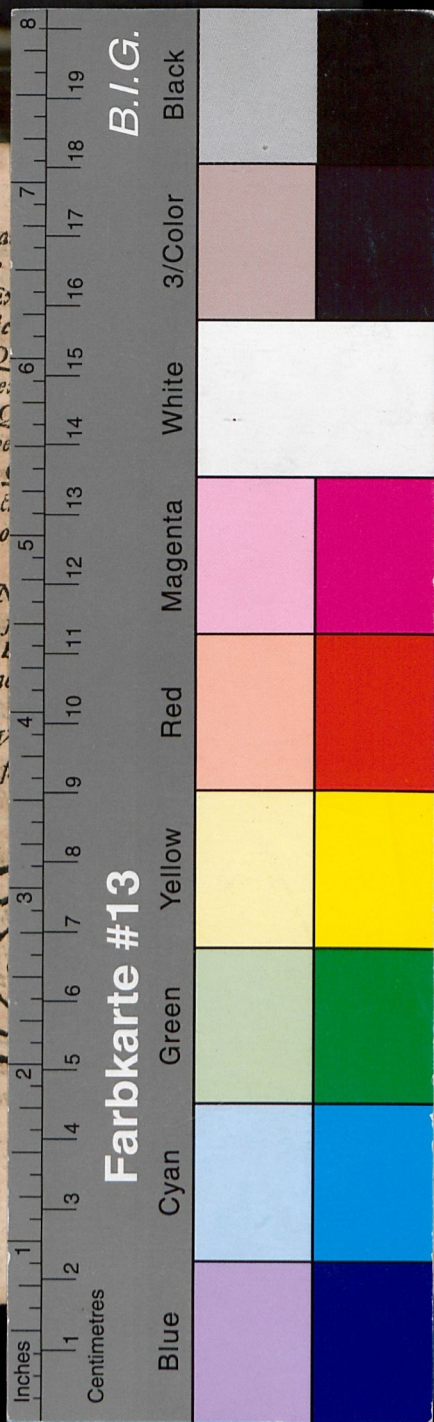
003 129 675

Sl

R

B.I.G.

Farbkarte #13

NEXUM
pariter atque
DIFFERENTIAM
VIVAE
ET
OPEROSAE
FIDEI,
AD CONFIRMANDAM
VERITATIS EVANGELICÆ
ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ,
amovendamque
ab Ecclesiis *γνησιως* Lutheranis,
FIDEI
MORTUAE
vel suspensionem vel inculpationem,
ex SS. Lit. Pandectis & LL. Symbb.
demonstrat
JOANNES JACOBUS Zanken,
S. S. Theol. D. Past. & Sup. Haynæ-Comitum.
DRESDÆ & LIPSIAE,
In Officina Hillscheriana, 1730.